

16.8.2022/Merja Turpeinen

JÄRVENPÄÄN YHTEISTOIMINTA YHDISTYSTEN KANSSA JA
YHTEISTOIMINTAMALLIN LUONNOS KANSALAISTOIMINNAN EDELLYTYSTEN
VAHVISTAMISEKSI

Tiedonkeruun ja kehittämistyön tulokset

Sisälllys

Lukijalle	6
1. YHTEISTOIMINTAA JA YHTEISTOIMINNAN KEHITTÄMISTÄ JÄRVENPÄÄSSÄ	6
1.1 Millaista yhteistoimintaa Järvenpäässä tulevaisuudessa tehdään?.....	6
1.2 Yhteistoimintaa on Järvenpäässä kehitetty jo pitkään.....	7
1.3 Keväällä 2022 aktiivista yhteistoimintaa ja uuden yhteistoimintamallin suunnittelu käynnistyi.....	7
1.4 Kaupungin nykyinen ja tuleva rooli yhteistoiminnassa	8
1.5. Yhteenvetoa kansalaistoiminnan edellytysten tukemisesta Järvenpäässä - yhteistoiminnan ja kumppanuuksien kehittämiseksi Järvenpäässä hyvä perusta	9
2. TILAYHTEISTYÖ JA KAUPUNGIN YHDISTYKSILLE OSOITTAMAT TILAT, TILAHALLINNAN MUUTOKSET JA KÄYTÄNTÖJEN KEHITTÄMINEN	11
2.1 Tilamuutokset ja tilahallinnan käytäntöjen kehittämisen lähtökohtia 2022	11
2.1.1 Tilahallinnan ja tila-avustuskäytäntöjen kehittämiskohteena tilatarjonta sekä jako- ja hinnoitteluperusteet ja käytännöt.....	11
2.1.2 Tavoitteena palvelulähtöinen tilahallinta	12
2.1.3 Tilamuutosten vaikutusten ennakoarvioinnin yhteenveto yhdistysten käyttämien tilojen osalta osana palveluverkkosuunnittelua keväällä 2022	12
2.1.4 Uudet tilahallinnan järjestelmät helpottavat pian kaupungin tilahallintaa ja tila-avustustenjakoa sekä parantavat tilayhteistyön palveluja yhdistyksille.....	13
2.1.5 Uusien tilahallinta- ja varausjärjestelmien käyttöönotto vaihe vaatii paljon selvitystyötä ja päätöksentekoa muutostavoitteiden saavuttamiseksi	13
2.2 Yhdistysten, yhteisöjen ja kansalaistoimijoiden näkökulmaa tilakysymyksiin ja kannanotot tilojen ja tila-avustusten muutoksiin.....	13
2.2.1 Yhdistysten tilatarpeet vaihtelevat	14
2.2.2 Tilojen merkitys yhdistyksen, yhteisön tai kansalaisliikkeen toiminnalle vaihtelee	14
2.2.3 Tila- ja avustuskäytäntöjen muutokset aiheuttavat huolta toimintaedellytysten turvaamisesta ..	14
2.2.4 Muutokset ja muutot merkitykseltään monille yhdistyksille ja toimintaan osallistuville suurilla ja suuritöisillä	14
2.2.5 Tila-avustukset lisäävät toiminnan epävarmuutta ja työtä aiempiin sopimuksiin verrattuna	15
2.2.6 Kuinka heikommassa asemassa olevat otetaan huomioon tilamuutoksissa?	15
2.2.7 Monikäyttötiloista ja tilojen yhteiskäytöstä hyötyä monille yhdistyksille.....	15
2.2.8 Yhteiset ja kiinteät yhdistystilat (esimerkiksi yhdistystalo) saavat kannatusta ja mahdollistavat yhteistyötä ja uusien toimintatapojen leviämistä	16
2.2.9 Esimerkkejä onnistuneista yhdistysten tilaratkaisuista ja yhteistyöstä tilaratkaisuissa viime vuosina	16
2.3 Tulevat tilahallinnan ja avustuskäytäntöjen muutokset ja tilayhteistyön koordinointi jatkossa yhteistoimintaa edistävällä tavalla	17

2.4 Yhteenvetoa tilayhteistyöstä ja tilahallinnan kehittämistä kansalaistoiminnan tueksi ja yhteistoimintaa edistävällä tavalla	18
3. AVUSTUKSET JA AVUSTUSKÄYTÄNTÖJEN KEHITTÄMINEN JÄRVENPÄÄSSÄ	19
3.1 Toiminta- ja kohdeavustusten jako Järvenpäässä.....	19
3.2 Avustuskriteerit päivitettiin Järvenpäässä vuonna 2020.....	20
3.3 Yhdistysten kannanotot avustuskäytäntöihin ja niiden muutoksiin	20
3.3.1 Miten avustuksia koskeva viestintä tavoittaa kaikki yhdistykset ja kansalaistoimijat?.....	20
3.3.2 Yhdistykset arvioivat avustuskriteerien muutosten seurauksia: maksuttoman harrastustoiminnan järjestämisestä mahdollisia ei-toivottuja vaikutuksia	20
3.3.3 Pitkä avustuskausi hyvä, jos toiminta ei juuri muutu	21
3.3.4 Hakijayhdistysten toiminnan erilaisuus ja vaikutukset huomioon avustuspäätöksissä	21
3.3.5 Yhdistysten taloudelliset erityispiirteet ja riippuvuus avustuksista huomioon päätöksissä.....	22
3.3.6 Erityistä huomiota avustustenjaossa kiinnitettävä uusiin ja/tai pieniin yhdistyksiin.....	22
3.3.7 Avustuspäätösten arviointi näkyväksi ja tila-avustukset huomioon kokonaisavustuksissa	23
3.3.8 Yhdistys- ja yhteisötoimijoiden osallistaminen toiminnan suunnitteluun, päätöksentekoon ja toimeenpanoon sekä toiminnan arviointiin, voi auttaa ratkaisemaan avustuksen hakijan toiminnan ja sen vaikuttavuuden arvioinnin haasteita	23
3.4 Avustuskäytäntöjen tuleva kehittäminen sote- ja hyte-yhdistysten osalta	23
3.4 Yhteenvetoa avustuskäytäntöjen kehittämistä kansalaistoiminnan edellytysten tueksi	24
4. TAPAHTUMAYHTEISTYÖ JA SEN KEHITTÄMINEN.....	25
4.1 Tapahtumien ekososiaalisen kestävyden kehittäminen.....	25
4.2 Yhteenvetoa tapahtumayhteistyön kehittämistä kansalaistoiminnan edellytysten tueksi	26
5. TIEDOTUS JA VIESTINTÄYHTEISTYÖ	27
5.1 Verkostoviestinnän kehittäminen.....	27
5.2 Yhteenveto viestintäyhteistyön kehittämistä kansalaistoiminnan edellytysten tueksi.....	28
6. YHDISTYSREKISTERI (CRM)	29
7. TOIMINTAYMPÄRISTÖN MUUTOS YHTEISTOIMINTAAN VAIKUTTAVANA TEKIJÄNÄ	30
7.1 Lakimuutokset, kuntatalouden kehitys sekä sosiaali- ja terveyspalvelujen muutokset luoneet tarvetta uudentilaisille kuntien ja yhdistysten kumppanuuksille sekä yhdistysohjelmille.....	30
7.2 Sote-uudistuksessa järjestöjen rooli korostuu hyte-työn voimavarana ja palvelujen tukena	30
7.3 Esimerkki Helsingin kaupungin uudesta mallista yhteistoimintaan sotepe-yhdistysten kanssa	31
7.4 Hyvinvointityön ja Keusoten organisoituminen edelleen kesken keväällä 2022.....	32
7.5 Korona –pandemian kielteisiä vaikutuksia yhteistoimintaan ja yhdistyksiin Järvenpäässä: vaikeuttanut toimintaa, kuormittanut vapaaehtoisia ja heikentänyt taloutta	32
7.6 Laajempi yhteiskunnallinen muutos kansalaistoimintaan vaikuttavana tekijänä järvenpääläisten yhdistysten ja yhteisöjen arvioimana	33
7.7 Yhteenvetona toimintaympäristön muutoksesta yhteistoimintaan vaikuttavana tekijänä	34

8. YHTEISTOIMINTAA JA YHTEISTOIMINNAN KEHITTÄMISTÄ HAASTAVIA JA EDISTÄVIÄ TEKIJÖITÄ JÄRVENPÄÄSSÄ.....	35
8.1 Kaupunkiorganisaatioon liittyviä yhteistoimintaa haastavia ja edistäviä tekijöitä	35
8.1.1 Haasteena yhteistoiminnan hajanaisuus ja lyhytjänteisyys, yksiköiden keskinäisen yhteistyön käytäntöjen erilaisuus, säästöpainheet, toimimattomia järjestelmiä ja keskeneräisiä järjestelmämuutoksia.....	35
8.1.2 Yhteistoimintaa edistää monipuolinen ja arvostava yhteistoiminta, kehittämistä tukevat ohjelmat ja käytännöt, osallisuustyö ja sen osaaminen, yhteistyö yli sektorirajojen, yhteistoiminnalliset kokeilut ja innostavat tulokset.....	36
8.2 Yhdistyksiin liittyviä yhteistoimintaa haastavia ja edistäviä tekijöitä	37
8.2.1 Yhdistysten monimuotoisuus, erilaiset tarpeet, käytännöt, toimintakulttuurit ja resurssit yhteistoiminnan voimavara ja haaste	37
8.2.2 Toimintaedellytysten heikentyminen vaikeuttaa yhteistoimintaa	37
8.2.3 Yhdistysten joustavuus, verkostot ja kuntalaisten tavoittaminen sekä luottamus yhteistoimintaan tärkeitä voimavaroja	38
8.3 Tilahallinnan ja avustuskäytäntöjen kehittäminen yhteistoimintaan vaikuttavana tekijänä	38
8.3.1 Kaupungin tilahallinta- ja tila-avustusten kehittäminen sekä tilakapasiteetin kasvu lisäävät yhteistoiminnan edellytyksiä	38
8.3.2 Yhdistysten kannanotot avustuskäytäntöjen kehittämiseen ja tila-avustukset huomioon tulevilla avustuspäätöksissä	39
8.3.3 Tilamuutokset sekä tilahallinta- ja varausjärjestelmien käyttöönotto edellyttävät selvitystyötä, neuvottelua, avointa päätöksentekoa, uusia sopimuksia ja tilajärjestelyjä onnistuakseen yhteistoimintaa tukevalla tavalla.....	39
8.4 Tapahtuma- ja viestintäyhteistyön sekä yhdistysrekisterin kehittäminen lisäävät yhteistoiminnan mahdollisuuksia	40
8.5 Muita yhteistoimintaa ja sen kehittämistä haastavia ja edistäviä tekijöitä	40
8.5.1 Ajankohtaiset toimintaympäristön muutokset, kuten lakimuutokset, kuntatalouden kehitys, sosiaali- ja terveystalouden muutokset sekä laajemmat yhteiskunnalliset muutokset lisänneet uudenlaisten kuntien ja järjestöjen kumppanuuksien tarvetta.....	40
8.5.2 Korona –pandemia vaikuttanut yhteistoimintaan ja kansalaistoiminnan edellytyksiin.....	42
8.5.3 Yhteistoiminnan kehittäminen yleistynyt kunnissa ja kehittämisen työkaluja saatavilla	42
8.5.4 Kaupungin erityispiirteet	42
8.5.5 Yhteistoiminnan luonne.....	42
8.6 Yhteenvetoa yhteistoiminta ja sen kehittämistä haastavista ja edistävästä tekijöistä Järvenpäässä	44
9. YHTEISTOIMINTAMALLIN KEHITTÄMINEN JA LUONNOS	45
9.1 Tiedonkeruu ja mallin muokkaus saadun palautteen pohjalta.....	45
9.2 Yhteenvetona tiedonkeruusta yhteistoiminnan mallin arvoja koskevat lähtökohtaolettamukset	45
9.3 Tavoitteena yhteistoimintaa hyvän kertymisen kehällä - kaikki yhteinen tekeminen tuo lisäarvoa yhteistoiminnan ja kumppanuuksien näkökulmasta	46

9.4 Kaupungin roolina aiempaa korostuneemmin verkostomaisen yhteistyön ja kumppanuuksien mahdollistaja ja tukija	46
9.5 Luonnos Järvenpään yhteistoimintamallista yhdistysten, yhteisöjen ja kansalaistoimijoiden kanssa ..	47
9.6 Yhteistoimintamallin hyödynnettävyys	47
9.7 Yhteenvetoa yhteistoimintamallin kehittämisestä ja luonnoksesta	49
10. SUOSITUKSIA JA MAHDOLLISIA TYÖKALUJA YHTEISTOIMINNAN TUKEMISEEN JA MALLIN KÄYTTÖÖNOTTOON JA JUURUTTAMISEEN	50
10.1 Mallin luonnoksen esittely ja yhteinen jatkokehittäminen yhdessä yhdistys- ja yhteisötoimijoiden kanssa.....	50
10.2 Yhteistoimintamallin juurruttaminen kaupunkiorganisaation rakenteeseen ja prosesseihin	50
10.3 Yhteistoiminnan toimijakentän moninaisuuden, katveiden ja potentiaalinn tunnistaminen	51
10.4 Uusien toimijoiden innostaminen mukaan ja osallistavat menetelmät kohtaamisiin	52
10.5 Yhteistoimintaa edistävän työn ja poikkihallinnollisen toimialarajat ylittävän yhteistyön resursointi kaupunkiorganisaatiossa	52
10.6 Yhteistä hyvää tukevien käytäntöjen omaksuminen omaan työhön	54
10.7 Kaupunkiorganisaation keskeneräisten hankkeiden toteutus yhteistoimintaa edistäen	54
10.8 Yhteistoiminnan kokonaisuuden koonti sähköisellä alustalla yhdelle sivulle	55
10.9 Yhteistoiminnan vuosikello.....	56
10.10 Yksinkertainen alusta yhteistoiminnan ja yhteisen oppimisen seurantaan	56
10.11 Avustuskriteerien toteutumisen ja avustuskelpoisuuden arvioinnin tarkistuslistat	56
10.12 Yhdistysten, yhteisöjen, verkostojen ja kansalaistoimijoiden keskinäisen yhteistyön tuki.....	57
10.13 Yhteenveto suosituksista ja mahdollisista työkaluista yhteistoimintamallin käyttöönoton ja vakiintumisen tueksi	58
AINEISTOT JA LÄHTEET.....	60

Lukijalle

Tähän raporttiin on tiivistetty yhteistoiminnan mallin kehittämisen tueksi kevään 2022 aikana kerätty tieto. Raportissa selvitetään Järvenpään kaupungin ja yhdistysten, yhteisöjen ja muiden kansalaistoimijoiden yhteistoiminnan tilannetta sekä eritellään ja tehdään yhteenvetoa yhteistoiminnan kehittämistä tällä hetkellä edistävistä ja estävistä tekijöistä. Selvitystyön pohjalta tehdään johtopäätöksiä ja esitetään kehittämisehdotuksia tulevan yhteistoiminnan mallin toteuttamiseksi ja juurruttamiseksi.

1. YHTEISTOIMINTAA JA YHTEISTOIMINNAN KEHITTÄMISTÄ JÄRVENPÄÄSSÄ

Yhteistoiminta Järvenpäässä on vireää ja moninaista. Kaupunkiorganisaatiossa lukuisat viranhaltijat tekevät oman perustehtävänsä ja palvelutoiminnan puitteissa monenlaista säännöllistä ja/tai erilaisten ajankohtaisten tarpeiden tai muutosten pohjalta koordinoitua yhteistyötä yhdistysten, järjestöjen, verkostojen ja muiden kansalaistoimijoiden kanssa. Yhteistyössä järjestetään monenlaista toimintaa, esimerkiksi erilaisia tapahtumia ja tilaisuuksia. Kaupunki tukee yhdistysten toimintaa mm. erilaisin avustuksin (toiminta-, kohde- ja tila-avustukset), osoittaa tiloja yhdistysten käyttöön sekä tiedottaa näihin ja tapahtumiin liittyen. Yhdistys-, yhteisö- ja kansalaistoimijat palvelevat omalla toiminnallaan kuntalaisia sekä osallistuvat kaupungin kehittämiseen ja palvelujen tuottamiseen. Käytännössä yhteistoiminta on ja on ollut pysyvää toimintaa ja jatkuvaa vuoropuhelua sekä yhteistä tekemistä, joka luo edellytyksiä tulevalle yhteistyölle.

1.1 Millaista yhteistoimintaa Järvenpäässä tulevaisuudessa tehdään?

On hyvä miettiä millaista yhteistoimintaa ja kumppanuuksia kaupunkiorganisaatiossa tavoitellaan järjestöjen ja kansalaistoimijoiden kanssa tulevaisuudessa. Kumppanuus voi olla vapaamuotoista (esimerkiksi yhdistysfoorumi) tai sopimusperustaista (esimerkiksi palvelukumppanuus). Kumppanuudella voidaan tarkoittaa muun muassa keskustelukumppanuutta, kuten alueellisia toimielimiä, joissa keskustellaan yhdessä; kehittämis- tai suunnittelukumppanuutta, jolloin pyritään yhdessä konkreettiseen tekemiseen ja sovitaan työnjaosta. Kumppanuus voi olla budjettikumppanuutta, kuten Osbu tai esimerkiksi palvelujen tuottamista yhdessä; toimijakumppanuutta, eli arkista aherrusta, kun yhteinen tavoite ja sovittu työnjaosta ja vastuista tai tapaus-, teema- tai aluekohtaista kumppanuutta, joka on perinteistä yhteistyötä tavoitteellisempaa, rajatumpaa ja pidemmälle vietyä.

Kaikenlainen kumppanuus voi kaupungin näkökulmasta olla kannattavaa, sillä yhdistyksillä, kaupungilla, seurakunnilla ja useilla muilla yhteisöillä on yhteisiä tavoitteita ja yhteistyöstä on hyötyä kaikille. Kaikilla on suunnittelussa ja kehittämisessä tarvittavaa asiantuntijatietoa. Yhdistykset voivat toimia edunvalvojina, palvelutuottajina, vapaaehtoistoiminnan tuottajina ja vertaistoimijoina ja tarjota esimerkiksi vertaistoimintaa ja koulutusta. Yhdistysten toiminta on yleensä joustavampaa, kun niillä ei ole samanlaisia lakisääteisiä velvoitteita kuin kunnalla ja toiminta on helpommin räätälöitävissä hyvin asiakaslähtöisesti, kun toimitaan lähellä arkea ja asiakasta. Tämä on tärkeää etenkin erityisryhmien oikeuksien turvaamisessa ja haavoittuvassa asemassa olevien ihmisten tukemisessa sekä äkillisissä muutoksissa ja kriisitilanteissa.

1.2 Yhteistoimintaa on Järvenpäässä kehitetty jo pitkään

Yhteistoiminnan kehittämisenä on Järvenpäässä jo pitkät perinteet. Vuoden 2013 alussa perustettiin kolmannen sektorin yhteistyöryhmä, jossa oli mukana vapaa-aikajohtaja, kulttuurijohtaja, liikuntapäällikkö, vapaa-aika- ja osaamiskeskuksen palveluesimies, nuorisokeskuksen päällikkö, nuorisopäällikkö, maahanmuuttajatyön erityisasiantuntija, arjen osallisuutta tukevien palvelujen johtaja sekä terveyden edistämisen johtaja. Työryhmän tarkoituksena oli lisätä kaupungin sisällä tietoisuutta eri toimintayksiköiden tekemästä yhteistyöstä kolmannen sektorin kanssa sekä konkreettisia tehtäviä muun muassa tila- ja avustuskäytäntöjen kehittäminen, yhdistysrekisterin toiminnan käynnistäminen ja yhteistyöfoorumien koonti. Tilakäytäntöjen kehittämisen tarpeina esitettiin hakujen ja hakuperusteiden sekä hinnoittelun selkiyttäminen ja avoimuus. Lisäksi päätettiin perustaa yhteistyöfoorumi, yhdistysrekisteri ja yhdistysten yhteinen tapahtumakalenteri. Tärkeänä nähtiin myös muun yhteistyön edistäminen.

Yhteistyöfoorumi suunniteltiin kaupungin ja yhdistysten välisen yhteistyön malliksi ja kehittämisen välineeksi. Tavoitteena oli kokoontua säännöllisin väliajoin, noin kaksi kertaa vuodessa. Ensimmäisessä foorumin kokoontumisessa virkamiehet ehdottivat lukuisia palveluja tai tehtäviä, joita kaupunki voisi toteuttaa yhdessä yhdistysten kanssa, kuten ostopalvelut, yhdessä järjestetyt tapahtumat, koulutustilaisuudet, ohjaaja- ja asiantuntijavaihtoa, yhteisiä työryhmiä sekä kaupungin asiakkaiden ohjausta yhdistysten toiminnan pariin. Yhdistykset näkivät tärkeimmäksi yhteisen työn kohteeksi järvenpääläisen yhdistystoiminnan näkyväksi tekemisen ja eniten kannatettiin lähellä asukasta tapahtuvan toiminnan kehittämistä, yhdistysrekisteriä, harrastemessuja. Vuosien myötä säännölliset yhteistyöfoorumien kokoontumiset harvenivat ja yhteistoiminnan suunnitelmallinen kehittäminen hiipui. Tähän vaikuttivat esimerkiksi henkilöstövaihdokset, organisaatiomuutokset ja muutot sekä se, ettei ketään viranhaltijaa erikseen nimetty koordinaativastuuseen tai olisi varattu työaikaa tähän työhön.

Tämän jälkeen on silti tehty ja saatu paljon aikaan yhdessä. Jotkut yhdessä ideoidut toiminnot vakiintuivat pysyväksi. Esimerkiksi harrastusmessut järjestettiin ensimmäisen kerran 30.8.2014 ja niitä jatkettiin vuosittain korona –pandemian alkuun saakka. Viime vuosina yhdistyksiä on osallistettu monin tavoin kaupungin kehittämistä koskevaan suunnitteluun, päätöksentekoon ja päätösten toimeenpanoon. Yhdistyksiä on esimerkiksi kuultu avustuskäytäntöjen muutoksissa (2020) sekä kutsuttu mukaan Hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman tekoon sekä kaupungin strategian päivitykseen (2022). Yhdistykset osallistuvat kaupungin päätösten toimeenpanoon, esimerkiksi Hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelmassa yhdistykset mainitaan palveluja ja palvelujen tukea tuottavina kumppaneina.

1.3 Keväällä 2022 aktiivista yhteistoimintaa ja uuden yhteistoimintamallin suunnittelu käynnistyi

Arkisen yhteistyön ohella aloitettiin helmikuussa 2022 kaupunkiorganisaation strategian päivitystyö yhdessä yhdistysten, yhteisöjen ja kansalaistoimijoiden kanssa. Dialogisia tilaisuuksia järjestettiin kolme ja osallistujamäärät vaihtelivat noin kymmenestä kolmeenkymmeneen yhdistys- tai yhteisöosallistujaan. Strategiatyö vaiheistettiin kolmeen kokonaisuuteen: strategian päivitys yhdessä, toimeenpano ja reflektio sekä uuteen valmistautuminen. Yhdistysten ja yhteisöjen strategiatyön tulokset koottiin kaupungin verkkosivulle yhdessä muiden lausumien kanssa päätöksenteon tueksi. Samaan aikaan aloitettiin projekti, jossa kerättiin tietoa ja suunniteltiin prosessia, jolla kaupunki voi työstää yhteistoiminnan mallia yhdessä järjestöjen kanssa kansalaistoiminnan edellytysten tukemiseksi. Tämä selvitys on osa tätä projektia.

Myös yhdessä laadittu Hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelma 2022-2025 toteutetaan yhteistyöllä. Hyvinvointia ja turvallisuutta ei pystytä edistämään vain kaupungin virkamiesten, työntekijöiden tai päättäjien voimin, joten jo suunnitteluprosessissa on osallistettu mahdollisimman monia kuntalaisia. Kaupungin tehtävänä on luoda puitteet ja resurssit hyvinvointia ja turvallisuutta edistävään työhön. Osallisuusmalli tarjoaa hyviä käytäntöjä ja tapoja kuntalaisten osallistamiseen. Hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelma ja -kertomus toimivat kaupungin strategiatyön ja toiminnan ja talouden seurantavälineenä. Kaupungin strategiatyötä ohjaavat kaupunginvaltuusto ja -hallitus sekä kaupungin johtoryhmä. Hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman painopisteitä seurataan valtuustotasolla HYTE-kertoimen avulla. Lautakunnat seuraavat palvelualueensa tavoitteiden ja toimenpiteiden toteutumista osana käyttösuunnitelmia. Kuntalaisten osallisuutta seurataan tulevan osallisuusmallin mukaisesti. Hyvinvoinnin palvelualue ja hyvinvointilautakunta vastaavat hyvinvointisuunnitelman ja -kertomuksen valmistelusta, seurannasta ja raportoinnista kaupunginhallitukselle ja -valtuustolle sekä osaltaan myös suunnitelmien toimeenpanosta. Opetus- ja kasvatuslautakunta ja palvelualue sekä kaupunkikehityslautakunta ja palvelualue vastaavat osaltaan sekä suunnitelman ja kertomuksen valmistelusta että toimeenpanosta. Kaupungin poikkihallinnollinen hyvinvointiryhmä kokoaa yhteen eri palvelualueiden tietoja, seuraa toimeenpanoa ja koordinoi raportointia. Hyvinvointiryhmän tukena toimivat monialaiset hyvinvointiverkostot: kaupungin liikunnan edistäjät, nuorten ohjaus- ja palveluverkosto ja arjen turvaajat. Verkostot kutsuvat tarvittaessa mukaan ulkopuolisia asiantuntijoita, kuten Keusote, vammaisneuvosto, eläkeläisneuvosto, nuorisovaltuusto, kolmas sektori tai yritysedustajat. Hyvinvointiverkostojen tehtävänä on toimeenpanna yhteistyötä vaativia tehtäviä sekä seurata ja raportoida hyvinvoinnin ja turvallisuuden tilasta ja suunnitelman etenemisestä hyvinvointiryhmälle.

Pitkäjänteisen ja suunnitelmallisen yhteistyön lisäksi vastataan kaupunkiorganisaatiossa äkillisiin muutostilanteisiin ja niiden seurauksiin yhdessä yhdistysten, järjestöjen, yhteisöjen ja kansalaistoimijoiden kanssa. Esimerkiksi keväällä 2022 Ukrainan sota aktivoi muun muassa Tukea ja tekoa-verkoston ottamaan pakolaiset vastaan yhdessä kaupungin Verso-toiminnan henkilöstön kanssa. Kesäkuussa selvitettiin myös Hyvinvoinnin palvelualueen avustuksia myöntäviltä viranhaltijoilta kaksi vuotta kestäneen korona -pandemian vaikutuksia avustuksia saavien yhdistysten toimintaan sekä tuen tarpeita koronasta elpymiseen.

1.4 Kaupungin nykyinen ja tuleva rooli yhteistoiminnassa

Eri yhteyksissä, myös kevään 2022 strategiatyöpajoissa, on esitetty toiveita kaupungin roolista nykyiseen ja tulevaan yhteistoimintaan liittyen. Keskeiseksi nähdään yhdistysten toimintaedellytysten luominen ja toiminnan mahdollistaminen. Kaupungin toivotaan toimivan edelleen yhteistyön alustana, koolle kutsujana ja dialogin fasilitoijana ja näin tukevan yhdistysten ja kansalaistoimijoiden keskinäistä yhteistyötä ja verkostoitumista sekä uusien yhteistyömuotojen tukea. Myös viestintäyhteistyötä ja erilaisia yhteistyöhankkeita kannatetaan. Rahoitushakujen osalta on kaupungilta toivottu tukea yhdistyksille esimerkiksi selvittämällä rahoituslähteitä ja osallistamalla yhteistyökumppanina hankerahoitusten hakuihin. Yhteistyökumppanuuksien suhteen on viranhaltijoiden taholta arvioitu, että olisi tärkeä täsmentää ja luoda yhtenäiset periaatteet kaupungin roolista hankekumppanina.

Kaupungin toteuttamaa yhteistoimintaa järjestöjen ja yhdistysten kanssa on eri yhteyksissä ja eri toimijoiden taholta keuhuttu monipuoliseksi, mutta myös kritisoitu yhteistoiminnan epäyhtenäisyyttä, "pistemäisyyttä" ja pirstaleisuutta. Informaation kulkua arvioidaan haasteelliseksi. Yhteistoimintaan liittyen on kannettu lisäksi huolta viranhaltijoiden ajan riittävydestä ja toimintaan kaivataan lisää resursseja.

1.5. Yhteenvedoa kansalaistoiminnan edellytysten tukemisesta Järvenpäässä - yhteistoiminnan ja kumppanuuksien kehittämiseksi Järvenpäässä hyvä perusta

Järvenpään yhteistoiminta yhdistysten, yhteisöjen, kansalaistoimijoiden ja kaupungin kanssa mahdollistaa ja luo kansalaistoiminnan edellytyksiä. Käytännössä se on tilayhteistyötä, avustuksia ja yhteisiä pelisääntöjä, kuten avustuskriteerejä ja hakukäytäntöjä. Yhteistoimintaa on tapahtumien järjestäminen yhdessä, viestintäyhteistyö sekä erilaiset yhteishankkeet. Yhdistys-, yhteisö- ja kansalaistoimijat ovat mukana tuottamassa palveluja kuntalaisille ja osallistuvat kaupungin kehittämiseen. Yhdistys-, yhteisö- ja kansalaistoimijat palvelevat omalla toiminnallaan kuntalaisia ja osallistuvat kaupungin kehittämiseen ja palvelujen tuottamiseen. Käytännössä yhteistoiminta on ja on ollut pysyvää toimintaa ja jatkuvaa vuoropuhelua sekä yhteistä tekemistä, joka luo edellytyksiä tulevalle yhteistyölle (Kuva 1.).

Yhteistoiminnan ja kumppanuuksien kehittämiseksi Järvenpäässä hyvä perusta

1. Kansalaistoimijoiden edellytysten tuki Järvenpäässä on moninaista, yhteistoiminta vireää ja yhteisellä kehittämisellä on pitkät perinteet. Tämä on hyvä perusta yhteistoiminnan tulevalle kehittämiselle ja kumppanuuksille.
2. Tällä hetkellä tehdään monella taholla suunnitelmallista ja pitkäjänteistä yhteistyötä sekä vastataan yhdessä äkillisiin kriiseihin ja muutostilanteisiin.
3. Tulevalta yhteistoiminnalta toivotaan toimialojen rajat ylittävää, pitkäjänteistä, suunnitelmallista, paremmin viestittyä ja selkeämpää kokonaisuutta sekä yhteistyön, kumppanuuksien ja yhteishankkeiden tukemista.
4. Kaupunkiorganisaatiossa toimialarajat ylittävän yhteistoimintamallin vakiintuminen pysyväksi toimintatavaksi ja viranhaltijoiden keskinäisen yhteistyön mahdollistaminen edellyttää toimintamallin kiinnitystä kaupunkitasoisiiin ohjelmiin ja toimintasuunnitelmiin, seurantaa sekä vastuuhenkilöiden nimeämistä ja resursointia sekä yhteiseen keskinäiseen yhteistyötä ja oppimista tukevaa toimintatapaa.

Kuva 1. Järvenpään yhteistoiminta yhdistysten, yhteisöjen, kansalaistoimijoiden ja kaupungin kanssa hyvän kertymisen kehällä

2. TILAYHTEISTYÖ JA KAUPUNGIN YHDISTYKSILLE OSOITTAMAT TILAT, TILAHALLINNAN MUUTOKSET JA KÄYTÄNTÖJEN KEHITTÄMINEN

Useissa kunnissa merkittävin tuki yhdistyksille ja kansalaistoiminnan tukemiseksi on osoittaa tiloja ja/tai antaa tiloihin liittyviä maksuhelpotuksia. Vuonna 2019 Järvenpään kaupunki omisti yli neljäkymmentä kiinteistöä ja muuta tilaa, jotka oli vuokrattu pääosin yhdistysten ja järjestöjen käyttöön. Tiloja hinnoitellaan tilankäytön keston ja säännöllisyyden mukaan esimerkiksi pidempiaikaiset tilojen vuokrat, tilapäiset tilavuokrat, viikkovuorot ja kertamaksut. Yhdistykset, järjestöt tai yleishyödylliset yhteisöt saavat tiloihin maksuhelpotuksia.

2.1 Tilamuutokset ja tilahallinnan käytäntöjen kehittämisen lähtökohtia 2022

Yhdistysten palvelutyö Järvenpäässä on tilahallinnan osalta ollut kautta aikojen luonteeltaan yhdistysten näkemyksiä kuuntelevaa ja yhteistoimintaa tukevaa. Esimerkiksi vuonna 2013 yhdistyksiltä selvitettiin tilakäytäntöjen kehittämisen tarpeita ja kehittämistavoitteeksi asetettiin hakujen ja hakuperusteiden sekä hinnoittelun selkiyttäminen, yhteinen linjaus ja avoimuus sekä eri tilavarausjärjestelmien yhtenäistämisen tarve. Hinnoittelua selkiytettiin ja se on nyt yksinkertaisempi ja harmonisoitu. Samoin tila-avustuksia on selkiytetty. Tilamuutoksissa on edetty arvostavasti ja muutoksista yhdistysten kanssa neuvotellen.

Vuonna 2019 Järvenpään kaupunginhallitus päätti, että 1) ulosvuokrattaville tiloille tulee saada tasapuoliset ja läpinäkyvät vuokrausperusteet ja avoin hakuprosessi; 2) jatkossa yhä useampi pääsee hyödyntämään kaupungin tiloja, kun käyttöä tehostetaan ja hakuprosessista tulee avoin, 3) vuokrasubventiot huomioidaan jatkossa tila-avustuksina toiminta- ja kohdeavustusten yhteydessä ja 4) tilasubventiot puolitetaan v. 2021 alusta lähtien, siten, että tiloissa toimiville osoitetaan tarvittaessa vaihtoehtoinen edullisempi tila. Hyvinvoinnin lautakunta voi vuokrata kiinteistön/huoneiston bruttovuokraa edullisemmin talousarviomäärärahojen puitteissa mikäli 1) yhdistyksen/yhteisön toiminnalla on huomattava merkitys paikalliselle hyvinvointitehtävälle 2) kyseessä kulttuurisesti merkittävä kiinteistö 3) vuokraohteesta ei kiinteistön kuluarvion perusteella ole perusteltua vaatia bruttovuokraa. Vuokrasopimuksia tarkistetaan, irtisanotaan ja neuvotellaan uusista sopimuksista, jotka tehdään enintään kuudeksi vuodeksi kerrallaan.

Päätösten toimeenpano on hidastunut korona -pandemian vuoksi. Tilamuutoksiin liittyen on järjestetty kuulemisia, yhteistilaisuuksia ja ehdotettu erilaisia vaihtoehtoisia malleja (yhteiskäyttötila, monitoimitila, yhdistys/yhdistystentalo) sekä etsitty korvaavia tiloja yhdistyksille. Keväällä 2022 etsitään edelleen joillekin yhdistyksille korvaavia tiloja ja neuvotellaan uusia vuokrasopimuksia. Määrärahojen siirtoja on tulossa esimerkiksi kulttuuripalveluissa ja hyte-puolella.

2.1.1 Tilahallinnan ja tila-avustuskäytäntöjen kehittämiskohteena tilatarjonta sekä jako- ja hinnoitteluperusteet ja käytännöt

Tällä hetkellä Järvenpään tilatarjonta ei ole kokonaisuudessaan esillä tarvitsijoille. Edessä on myös joistain yhdistyksille aiemmin osoitetuista tiloista tai kiinteistöistä luopuminen. Ongelmallista on, että tilojen jako- ja hinnoitteluperusteet ovat osin harkinnanvaraisia ja kaikki käytännöt eivät ole kaikkien tiedossa. Tästä seuraa, että nykyiset vuokralaiset ovat keskenään eri asemassa, koska vuokrausperiaatteet ja –sopimukset ovat erilaisia. Tilankäytön realistinen hinta ja todelliset kulut ovat pääsääntöisesti muuta kuin se mitä nyt peritään yhdistyksiltä. Kaupungilla on tarve säästää tilakustannuksissa ja tiloista pitäisi saada katettua niiden käyttökustannukset. Ylipäätään kaikkien tilojen tilakustannukset ovat korkeat ja tiloista perittävä hinta matala.

Eri tilojen hinnoittelun suhteen on keskinäistä epäsuhtaa. Uudet ja uudisrakentamisen myötä tulevat uudet tilat tulevat olemaan kalliimpia kuin vanhat, mikä lisää entisestään painetta korottaa tilojen vuokria ja maksuja yhdistyksille. Joissain tiloissa on mahdollista järjestää myymälä- ja/tai kahvilatoimintaa tai jälleen vuokrata tiloja, josta tilojen ensisijaisen vuokraajan on mahdollista saada tuloja. Tiloista saadut todelliset kaupungin tulot ja subventiot olisi tärkeä saada näkyväksi. Tilavuokriin liittyen kaikista maksuhojennuksista tai maksuttomuuden perusteista ei ole kirjallisia päätöksiä.

Nykytilanteesta seuraa, että tila-avustusten päätöksenteon tasapuolisuutta, strategianmukaisuutta ja kustannusvaikuttavuutta on vaikea arvioida, kun todelliset kulut ja tilojen jako- ja hinnoitteluperusteet eivät ole avoimesti nähtävillä. Resurssien jakoa koskevassa päätöksenteossa ei voida arvioida esimerkiksi yhdistysten toiminnan vaikuttavuutta suhteessa saatuihin avustuksiin. Jotkut yhdistykset, yhteisöt ja kansalaistoimijat ja toimintaan osallistujat voivat nykyisen tilasubvention myötä saada suhteessa muita enemmän tai vähemmän.

2.1.2 Tavoitteena palvelulähtöinen tilahallinta

Tilahallinnan ja tila-avustuskäytäntöjen kehittämisen tavoitteena on säästää kuluja, kehittää kululaskentaa vastaamaan reaalikustannuksia ja kehittää päätöksenteon avoimuutta ja oikeudenmukaisuutta sekä vastata lisääntyneisiin tilatarpeisiin. Tulevaisuudessa kaikki yhdistyksille mahdolliset tilat ovat osana samaa järjestelmää ja kaikille avointa tilatarjontaa. Yhdistykset maksavat tiloista bruttovuokraa, joka kattaa kaikki ylläpitokulut. Yhdistysten on mahdollista hakea avustusta vuokriin hyvinvoinnin palvelualueen talousarvion puitteissa.

Yhdistysten saamat tila-avustukset ovat jatkossa nähtävissä osana yhdistysten avustuskokonaisuutta eli toiminta- ja kohdeavustusten rinnalla. Näin tehdään näkyväksi yhdistysten saamat tila-avustukset alennusten ja maksuttomien tilojen käytön osalta (vuokratilat, vakiovuorot, tilapäinen käyttö). Tämän uudistuksen myötä avustuksia koskevassa päätöksenteossa voidaan tila-avustukset suhteuttaa muihin yhdistyksen saamiin avustuksiin (toiminta- ja kohdeavustukset). Tämä mahdollistaa vertailun myös muiden yhdistysten saamiin avustuksiin, kun arvioidaan yhdistysten keskinäistä yhdenvertaisuutta kaikkien avustusten osalta.

2.1.3 Tilamuutosten vaikutusten ennakoarvioinnin yhteenveto yhdistysten käyttämien tilojen osalta osana palveluverkkosuunnittelua keväällä 2022

Päätöksenteon tueksi on toteutettu tilamuutosten vaikutusten ennakoarviointi. Yhteenvedossa todetaan, että yhdistysten käytössä olevien tilojen luonne muuttuu. Nykyinen kymmenen kiinteistön kokonaisuus tulee vähentymään. Osasta nykyisistä tiloista luovutaan ja tilalle etsitään muita käytettäviä tiloja. Tilamuutosten suurin vaikutus kohdistuu työikäisiin ja ikääntyneisiin. Moni- ja yhteiskäyttötiloja lisätään. Mahdollisia yhdistystoiminnan tilatyyppejä ja hallinnointikäytänteitä ovat esimerkiksi yhteiskäyttötila, monikäyttötila ja yhdistystila. Tilavuokraus muuttuu joustavammaksi ja uuden tilavarauksjärjestelmän myötä varauskäytännöt muuttuvat selkeämmäksi. Tilojen yhteiskäyttö ja muuntojoustavuus ovat itsessään resurssiviisas toimintatapa, joka tehostaa tilojen käyttöä ja parhaassa tapauksessa lisää käyttäjien määrää. Yhteiskäyttötiloissa mahdollistuu eri ikäisten ja erilaisista taustoista tulevien kohtaaminen.

Tilakapasiteetin kasvu tulee hyödyttämään nykyistä suurempaa yhdistysten määrää. Suuremman tilakapasiteetin hyödyntäminen luo enemmän mahdollisuuksia monipuoliselle toiminnalle. Monimuotoiset tilat toimivat kaupunkilaisten kohtaamispaikkoina ja kansalaistoiminnan keskuksina. Jatkossa tiloja tulee olemaan laajemmin eri puolilla kaupunkia. Osaltaan tämä vahvistaa kuntalaisten mahdollisuuksia osallistua yhdistysten

toimintaan. Tilojen yhteiskäyttö voi parhaassa tapauksessa vahvistaa yhdistysten välistä yhteistyötä ja näin jopa parantaa toimintaedellytyksiä. Kaupungin näkökulmasta tämä tarkoittaa hyvinvoinnin lisääntymistä ja kaupunkikulttuurin rikastumista. Ennakkovaikutusten arvioinnissa on lisäksi todettu, että talouden tasapainon säilyttäminen tiukassa taloudellisessa tilanteessa ja samalla tärkeän yhdistystoiminnan tukeminen on haastava yhtälö ja mikäli ei saada ratkaisua päätöksentekovaiheessa saattaa tämä merkitä hyvinvoinnin palvelualueen jonkin muun palvelun vähentämistä ja/tai mahdollisia henkilöstövähennyksiä.

2.1.4 Uudet tilahallinnan järjestelmät helpottavat pian kaupungin tilahallintaa ja tila-avustustenjakoa sekä parantavat tilayhteistyön palveluja yhdistyksille

Tulossa on (ja osin jo 2022 toteutunut) muutoksia tilahallinnan järjestelmiin, jotka tulevat edistämään kansalaistoiminnan tukemista sekä avointa ja kustannustehokasta päätöksentekoa tilahallinnan ja tila-avustusten osalta. Uusi tilahallintajärjestelmä, tuntitasoinen varausjärjestelmä, kulunhallintajärjestelmä sekä kaupunkilaisten sähköinen asiointialusta tulevat selkiyttämään ja helpottamaan tilojen varaamista ja hinnoittelua. Järjestelmiä käyttävät ensisijaisesti tilaomistus, talopäälliköt (yksiköiden, koulujen, päiväkotien johto) sekä taluspäälliköt. Työntekijöille järjestelmä uudistukset tarkoittavat sujuvampaa ja ajantasaista kaupungin tilojen hyödyntämistä ja kuntalaisille tilojen varaaminen on entistä mutkattomampaa.

Täsmällinen ja monipuolinen tilatieto palvelee sekä kaupungin tilahallintaa että tiloja tarvitsevia yhdistyksiä jatkossa. Tilaseuranta mahdollistaa tiedolla johtamista ja resurssiviisaan suunnittelun edellytyksiä. Myös yhdistykset ja järjestöt voivat seurata hyvän seurantatiedon avulla esimerkiksi oman toimintansa aktiivisuutta, laajuutta ja alueellisuutta. Tilaseurantamyönteisyyttä voivat edistää esimerkiksi helpot seurantajärjestelmät, käyttökelpoinen tieto ja tiloja koskevan käyttötiedon hyödyistä viestiminen.

2.1.5 Uusien tilahallinta- ja varausjärjestelmien käyttöönotto vaatii paljon selvitystyötä ja päätöksentekoa muutostavoitteiden saavuttamiseksi

Tila-avustusten käyttöönotto osana avustuskokonaisuutta edellyttää viranhaltijoilta paljon tilahallintaan ja hinnoitteluun liittyvää yhteistyötä ja päätöksentekoa, johon on tärkeä varata resursseja. Uusien tietojärjestelmien käyttöönotto edellyttää tiedonkeruuta sopivista tiloista, tilojen määrittelyä uuteen järjestelmään, hinnoittelua, muutosten koordinoitua ja muuta mahdollista muutosvaiheen selvitystyötä. Vuokrattaviksi sopivien tilojen osalta on määriteltävä mitä ja millaista tilaa on tarjolla sekä tilojen varusteet, laitteet yms. erityispiirteet. Nämä on määriteltävä järjestelmän edellyttämien kriteerien pohjalta ja yhtenäistettävä tulevaa tilavarausjärjestelmää varten. Tilojen hinnoittelussa lasketaan tilojen realististen kustannusten lisäksi (tilahallintajärjestelmä) esimerkiksi tilavuorojen bruttovuokra (per tunti/per käyttöaika/per kk tai muu mahdollinen aikaperuste). Todellisten tilakulujen pohjalta laaditaan uudet hinnoitteluperusteet yhdistyksille, yhteisöille ja kansalaistoimijoille, jossa otetaan huomioon myös vastaavan tilan markkinahinta Järvenpäässä tai lähiseudulla.

2.2 Yhdistysten, yhteisöjen ja kansalaistoimijoiden näkökulmaa tilakysymyksiin ja kannanotot tilojen ja tila-avustusten muutoksiin

Yhdistykset ovat selvittäneet omaa näkökulmaansa tilakysymyksiin kuulemisissa, kyselyissä ja työpajoissa. Selonteoissa korostuu se, että yhdistysten tilatarpeet ja tilojen merkityksellisyys toimijoille vaihtelevat, tilamuutokset ovat suuritöisiä ja vaikutuksiltaan vaikeasti arvioitavia erityisesti pienille, vähäisin resurssein ja vapaaehtoisvoimin toimiville yhdistyksille sekä

heikommassa asemassa oleville osallistujille. Tila-avustustenhaku lisää toiminnan epävarmuutta ja työtä. Monikäyttötiloista ja tilojen yhteiskäytöstä on monille hyötyä, etenkin pienille ja vähäisin resurssein toimiville yhdistyksille ja kansalaistoimijoille.

2.2.1 Yhdistysten tilatarpeet vaihtelevat

Kansalaistoimijat, yhdistykset ja muut sidosryhmät tarvitsevat tiloja erilaisiin tarpeisiin ja tilatarpeet vaihtelevat tilojen koon, käyttöajankohdan, käyttötiheyden ja käyttötarkoituksen mukaan. Mainittuja tilatarpeita ovat kokoustilat, kurssitilat ja/tai luentotilat, tapahtumatilat, liikuntatilat sisä- ja ulkokäyttöön, tilat juhlia ja/tai ruokailua varten, askartelu- tai muut työtilat (esimerkiksi työtilat taitelijoille), pysyvä tai lyhytaikainen myyntinäyttelytila, esittelytila, näyttelytila sekä säilytystilat tai varastotilat lukitusmahdollisuuksin.

Yhdistystoimijoille tärkeitä ovat tilojen turvallisuus, esteettömyys kulkemiseen sekä wc. Monet tarvitsevat keittiön käyttömahdollisuutta kokoontumisen ajaksi. Joillain yhdistyksillä tai käyttäjillä on tiloihin liittyviä erikoistarpeita tai vaatimuksia, kuten tietynlainen akustiikka, lämpötila ja/tai kosteus tai esimerkiksi automaattinen valoisuussysteemi ja isot ikkunat. Asukasyhdistykset tarvitsevat tiloja alueeltaan tai alueen läheisyydestä.

2.2.2 Tilojen merkitys yhdistyksen, yhteisön tai kansalaisliikkeen toiminnalle vaihtelee

Tilat merkitsevät yhdistykselle usein "muutakin kuin seiniä tai varastokaappeja". Hyvin toimivat tilat mahdollistavat yhdistyksen toimintaa ja luovat potentiaalia toiminnan kehittämiseksi. Pitkäaikaiset tilasopimukset mahdollistavat sitoutumista ja pitkäjänteistä kehittämistä. Vastaavasti epävarmuus tiloista arvioitiin tekijäksi, joka itsessään heikentää yhdistyksen toimintaedellytyksiä. Tilaratkaisuissa kaupungilta toivotaankin usein pitkäjänteisyyttä ja pitkäaikaisia tilasopimuksia. Yhdistykselle osoitettujen tilojen arvioidaan kertovan lisäksi kaupungin arvostuksesta yhdistystä, sen toimintaa sekä yhdistyksen jäseniä ja toimintaan osallistuvia kohtaan.

2.2.3 Tila- ja avustuskäytäntöjen muutokset aiheuttavat huolta toimintaedellytysten turvaamisesta

Jotkut yhdistysten edustajat ovat arvioineet, että aiemmat sopimukset ja maksuttomuusperusteet turvaavat toiminnan, eikä niihin haluta muutoksia. Tilojen maksuttomuus tai edullisuus voidaan nähdä eräänlaisena "saavutettuna etuna". Jotkut ovat tuoneet esiin, kuinka tilojen maksuttomuutta on kompensoitu vastavuoroisesti järjestämällä toimintaa ikään kuin vastapalveluna tiloista. Ja tähän liittyen kysytään, kuinka tämä otetaan huomioon tulevissa muutoksissa?

2.2.4 Muutokset ja muutot merkitykseltään monille yhdistyksille ja toimintaan osallistuville suuria ja suuritöisiä

Tilamuutokset vaikuttavat aina yhdistyksen toimintaan ja käytäntöihin. Toiminta ja toimintaan osallistujat ovat mukautuneet tiloihin, joissa toimitaan. Toiminnan myötä on syntynyt yhteisiä ja toimivia käytäntöjä, ja asiat etenevät tietyssä paikassa tietyllä tavalla. Usein toimintaan osallistuneet ovat jollain tapaa identifioituneet siihen tilaan, jossa toimitaan, ja tästä tilasta on voinut muodostua esimerkiksi yhdistystoimijoiden tai verkoston "yhteinen kotipesä". Yhteisen tilan saaminen kaupungilta omalle ryhmälle on voinut tuntua merkitykselliseltä ja arvostavalta eleeltä.

Muutto itsessään vaatii vapaaehtoisilta toiminnasta riippuen hyvinkin paljon aikaa ja työtä, joka on pois yhdistyksen perustoiminnasta. Muutossa voi olla monenlaista järjestelytyötä, pakkausta, siivousta, kuljetusta, purkua, asennusta, kalustamista sekä tiedotusta, osoitteenmuutoksia eri tahoille ja uusiin tiloihin asettumista. Erityisen haastavia muutot ovat yhdistyksille, jotka ovat pieniä ja vähäisin resursein ja vapaaehtoisvoimin toimivia.

2.2.5 Tila-avustukset lisäävät toiminnan epävarmuutta ja työtä aiempiin sopimuksiin verrattuna

Kaupungin tiloihin liittyvien säästöpäätösten ja tila-avustussuunnitelmien seuraukseksi arvioidaan, että toiminnan epävarmuus lisääntyy, kun avustukset harkinnanvaraisia. Kun avustustaso laskee nykyisestä, koituu yhdistyksille jatkossa yhä suurempi taloudellinen paine. Jos maksua ei voida kompensoida, joudutaan ehkä nostamaan jäsenmaksua, mistä voi seurata jäsenkatoa ja tästä puolestaan edelleen vähemmän kyvykkyyttä vastata kasvaviin kuluihin. Vaarana yhdistykselle on joutua toimintaedellytysten yhä huonontuvaan kierteeseen. Tila-avustusten haku lisää byrokratiaa ja yhdistystoimijoiden työtä. Avustusten haku on usein vapaaehtoisille suurempi ponnistus kuin ammattimaisesti tai palkallisena yhdistystyötä tekeville.

2.2.6 Kuinka heikommassa asemassa olevat otetaan huomioon tilamuutoksissa?

Esteettömillä tiloilla ja tiloihin muodostuvalla ilmapiirillä on erityistä merkitystä heikommassa asemassa oleville henkilöille. Sosiaalisella ja psyykkisellä esteettömyydellä tarkoitetaan myönteistä ja turvallista ilmapiiriä, jossa kaikkiin suhtaudutaan hyväksyvästi ja jokainen voi olla ja toimia ilman pelkoa syrjinnästä, väheksymisestä tai kiusaamisesta sekä käyttää kykyjään, tietojaan ja taitojaan huolimatta esimerkiksi sairauksista, vammoista, iästä tms. piirteestä. Erilaisiin tiloihin liitetään lisäksi erilaisia merkityksiä, jotka määrittävät tiloja käyttävien identiteettiä. Yksi haastatelluista toi esiin, kuinka esimerkiksi nuoriso- ja perhetyössä sekä mielenterveyskuntoutujille ja muille heikommassa asemassa oleville on tärkeää, että tilat ovat mahdollisimman ”neutraaleja”, jottei tiloja tai tilan tarjoamia palveluja käyttävä stigmatisoituisi enempää tilankäytön myötä.

Tilaratkaisuissakin heikommassa asemassa olevat tulee erityisesti huomioida paremmassa asemassa ja parempien resurssien varassa toimiviin verrattuna. Neutraali tila, joka ei leimaa käyttäjänsä, sekä sosiaalisesti, psyykkisesti ja fyysisesti esteetön tila tulee olla tavoitteena tilaratkaisuissa, jotka kohdistuvat heikommassa asemassa oleviin. Muutot ja tiloihin liittyvät muutokset haastavat tiloja käyttävien tottumuksia ja merkityksenantoa. Erityisen haastavia tilamuutokset ovat henkilöille, joilla on vähemmän resursseja muuttua ja sopeuttaa toimintaansa uudelleen. Esimerkiksi heikompikuntoisille ikäihmisille tai mielenterveyskuntoutujille tilamuutokset voivat olla lamauttavia, jos on totuttu jossain tilassa muodostuneisiin esteettömiin ja turvallisiin sosiaalisiin käytäntöihin.

2.2.7 Monikäyttötiloista ja tilojen yhteiskäytöstä hyötyä monille yhdistyksille

Monikäyttötilat ja tilojen yhteiskäyttö on yksi keino ratkaista tilojen puutetta. Lisäksi yhdistysten tilakustannuksia voi hillitä osin yhteiskäytöllä, kun kustannukset jakaantuvat. Vuoroperustaisessa käytössä (esimeriksi koulujen tilat) maksetaan kustannuksia varausten ja käytön mukaan, joka voi olla kiinteää vuokraa edullisempi ratkaisu yhdistykselle. Yhdistysten edustajat tunnistivat yhteiskäytön hyödyksi erityisesti yhteisöllisyyden lisääntymisen. Yhdistysten törmäyttäminen tilojen osalta voi poikia myös uudenlaista yhteistyötä. Tällaisesta esitettiin esimerkkeinä ”yhdistysten yhteinen ”puoti” ja ”lisäarvoa tuotteiden tekemiseen”. Yhteinen myyntitoiminta voi tuoda enemmän asiakkaita.

Yhteiskäytön ja monikäyttötilojen käytön osalta yhdistysten edustajat ovat ehdottaneet, että saman tyyppiset tai samanlaisia välineitä tarvitsevat yhdistykset on hyvä ohjata samoihin tiloihin ja erityisvaatimuksia täyttävät tilat kannattaa keskittää niitä tarvitseville toimijoille. Useamman kunnan alueella toimivat yhdistykset voivat löytää sopivia tiloja eri kunnista. Ollakseen toimivia, tulisi monikäyttötilojen sijaita eri puolilla kaupunkia ja olla monipuolisia käyttömahdollisuuksiltaan. Onnistuneen yhteiskäytön edellytyksenä on, että sovitaan yhdessä käyttöön liittyviä asioita ja toimintaperiaatteita. On päätettävä yhdessä tiloihin liittyvät vastuut, tilojen vakuutukset, miten siivotaan, kuka pitää tilojen kunnostuksesta huolen, mitä kaikkea tehdään itse ja ostetaanko jotain palveluja jne. Tärkeää on sopia myös siitä, miten ristiriitatilanteet ratkaistaan. Lisäksi tuotiin esiin, että jotkut tilat asettavat ehtoja yhteiskäytölle. Esimerkiksi arvokkaat tai osin suljetut tilat eivät sovi laajaan yhteiskäyttöön.

Vaihtoehtoisena tilaratkaisuna on esitetty myös mahdollisuutta, että yhdistykset ottaisivat itse kokonaisvastuun kiinteistöstä tai heille osoitetuista tiloista. Tilan siirtyminen yhdistyksen tai yhdistysten hallinnoimaksi edellyttää vastuunkantoa kaikesta tilaan liittyvästä, sen kuluista ja vastaamista tilojen käyttäjien tarpeisiin sekä monenlaisia valmiuksia ja resursseja toimia kiinteistöstä ja/tai yhteisöllisestä tilasta huolehtijana. Tämä voi vaatia uudelleenorganisointumista yhdistyksenä sekä lisäresurssien hankkimista. Pieniresurssisille ja vapaaehtoisvoimin toimiville yhdistyksille se voi olla ylivoimainen ponnistus.

2.2.8 Yhteiset ja kiinteät yhdistystilat (esimerkiksi yhdistystalo) saavat kannatusta ja mahdollistavat yhteistyötä ja uusien toimintatapojen leviämistä

Yhdistysten yhteinen tila mahdollistaa verkostoitumista yksilöiden ja yhdistysten kesken sekä kasvokkaista ja ilmoitustauluilla tapahtuvaa viestintää ja on erityisen tärkeää heille, joilla vähemmän kyvykkyyttä digitaaliseen viestintään. Esimerkiksi Sahankoulu ja Seppälän kiinteistö ovat toimineet yhdistystiloina kauan. Yhteinen tila mahdollistaa esimerkiksi eri yhdistysten edustajien ja jäsenten tavoittamisen ja keskinäisen vuorovaikutuksen ja on hyvä hankkeiden tulosten ja hyvien käytäntöjen implementoinnin tuki. Esimerkiksi Myllytien toimintakeskuksessa on voitu levittää ja tukea liikkuvaa elämäntapaa ja elintapaohjausta useille eri yhdistyksille ja yhdistysten toimintaan osallistuville, ja jotka ovat näin muokkaantuneet yhdistysten näköiseksi toiminnaksi. Myös Kuntakyselyssä (2021) järvenpääläiset kannattivat ”yhdistysten taloja” ja vaihtoehtoa, jossa kaupunki ylläpitää ”yhdistysten taloja”, joita yhdistykset voisivat vuokrata kaupungilta. Ylipäättään yhdistysten taholta on koettu tärkeäksi se, että tilat olisivat mahdollisimman vähän tyhjillään ja tilojen hinta olisi käyttäjille huokea.

2.2.9 Esimerkkejä onnistuneista yhdistysten tilaratkaisuista ja yhteistyöstä tilaratkaisuissa viime vuosina

Monissa tilamuutoksissa on tehty hyvää yhteistyötä ja onnistuneita tilojen yhteiskäyttöratkaisuja yli organisaatio- ja toimialuerajojen. Esimerkiksi Cooperin uudessa päiväkodissa hyödynnetään päiväuniaikaa ja eri tahot käyttävät liikuntatiloja pari tuntia päivässä. Vuoroista on sovittu yhdessä liikuntapalvelujen, opiston ja Myllytien toimintakeskuksen yhdistys- ja järjestötoimijoiden kesken. Samaan tapaan esimerkiksi Ilmailukerho on tyytyväinen kaupungin kanssa neuvoteltuun uuteen tilaratkaisuun. Yhdistys toimi ennen Neilikkadulla ja nyt Myllytien verstastilassa. Vuoroperustainen käyttö sopi heidän tarpeisiinsa, koska he eivät tarvitse tiloja koko ajan tai joka päivä. Samoja verstastiloja voivat eri aikoina hyödyntää muutkin käyttäjät. Yhdistykselle vuoroperustainen ratkaisu on aiempaa halvempi, koska nyt he maksavat tilasta vain käyttämänsä ajan mukaan. Samoin Järvenpään Scoutit toimivat ennen Loimun kiinteistössä ja nyt aiempaa edullisemmin Kinnarin koulun D-rakennuksessa. Yhdistys käyttää tiloja iltaisin, mutta muitakin käyttäjiä vielä mahtuisi. Päivisin tila on Järvenpään Opiston kieliryhmien käytössä.

2.3 Tulevat tilahallinnan ja avustuskäytäntöjen muutokset ja tilayhteistyön koordinointi jatkossa yhteistoimintaa edistävällä tavalla

Tulevat tilahallinnan ja avustuskäytäntöjen muutokset ja tilayhteistyö jatkossa vaativat hyvää koordinointia, selvitystyötä ja yhteiseen kehittämiseen osallistavaa työtettä onnistuakseen yhteistoimintaa edistävällä tavalla. Tilamaksujen ja vuokrien muutokset edellyttävät selvitystyötä, päätöksentekoa ja viestintää yhdistyksille. Nykyiset yhdistysten tilat ja tilavuorot hinnoitellaan uudelleen reaalikustannusten pohjalta. Yhdistyksille tiedotetaan tilojen todellisista kustannuksista ja tarkistetaan ja täsmennetään tähän asti saadut tila-avustukset sekä selvitetään avustuskäytäntöjen muutos ja toimintaohjeet uudessa tilanteessa. Tarvittaessa selvitetään myös, kuinka uudisrakentaminen lisää vuokrien ja maksujen nostopainetta.

Tila-avustusmuutosten toimeenpanosta seuraa todennäköisesti tilojen vaihtamista sekä neuvottelun ja keskustelun tarvetta yhdistysten taholta. Yhdistyksille tila-avustusmuutokset herättävät helposti huolta toimintaedellytysten varmistamisesta kustannusten noustessa. Uusien tilojen osoittaminen ja esimerkiksi tilayhteistyöhön ohjaaminen on aikaa vievää ja työlästä. Tilasubventioiden näkyväksi tekeminen johtanee myös vertailuun yhdistysten kesken ja tätä keskustelua on hyvä myös fasilitoida. Hyvin ohjattu ja asianmukainen keskustelu helpottanee tulevaa yhteistoimintaa.

Ennakkoon tunnistettuja tilamuutosten onnistumisen edellytyksiä ovat jatkuva ja avoin keskusteluyhteys, osallistaminen sekä tiedotus palveluverkkosuunnitelman etenemisestä. Tilamuutosehdotuksissa yhdistyksille on tärkeä ottaa huomioon kullekin yhdistykselle keskeisiä tekijöitä, kuten tilojen saavutettavuus, esteettömyys sekä ikääntyneiden, lasten ja nuorten osalta esimerkiksi liikkumisen turvallisuus. On tärkeä tunnistaa yhdistysten omaleimaisuus ja ne yhdistykset, jotka voivat luontevasti toimia yhteistiloissa sekä kunkin yhdistyksen toiminnan luonne, väline- ja varustesäilytyksen ja käytön tarve. Muutokset vaativat aikaa ja erityisesti vapaaehtoisvoimin ja vähillä resursseilla toimivien yhdistyksille tilamuutokset ovat työläitä. Erityistä huomiota on tärkeä kiinnittää heikommassa asemassa olevien kohtaloon tilamuutoksissa ja arvioitava tilamuutosten mahdollisia seurauksia ja tuen tarvetta, kun toimintaan osallistuu haavoittuvassa asemassa olevia.

Tilayhteistyö vaatii jatkossakin hyvää koordinointia. Tilatarjonnassa ja tilatarpeissa tapahtuu jatkuvasti muutoksia ja avustuskäytäntöjä kehitetään. Tilamuutokset, tilavaraukset, kulunhallinta, tilojen turvallisuus, monipuolisuus ja varusteet sekä tilojen hakuajat ja käytännöt ja tilatarpeisiin vastaaminen ovat iso kokonaisuus, jonka organisointi ja kehittäminen on tärkeää. Keväällä 2022 aloittanut Kestävät tapahtumat-hanke kysyy myös tilahallinnan ekologisuutta – miten kaupungin tilojen ekologisuus voisi toteutua paremmin? Tilojen yhteiskäytön lisäämiseksi onkin hyvä tehdä edelleen aktiivista tiedotusta ja asennemuutostyötä. Sopivia tiloja voivat yhdistykset etsiä myös yli kuntarajojen, etenkin ne yhdistykset, joilla on toimintaa ja tiloja muissakin kunnissa.

Yhdistysten erilaiset tilatarpeet, erilaiset maksuperusteet ja niihin liittyneet käytännöt sekä joidenkin osalta pitkä historia, tottumukset tai muista poikkeavat sopimukset tai maksuperusteet, ovat lisäksi monimutkainen kokonaisuus, jonka kehittäminen yhtenäisemmäksi on hidasta. Samanaikainen yhdistysten tilojen uudelleenjärjestely on työlästä ja jatkuvasti muuttuva ”palapeli” ja yhdistysten ohjaukseen muutoksessa on tärkeä varata resursseja. Yhdistysten kanssa paljon osallisuustyötä tekevän viranhaltijan näkökulmasta tilahallinnan koordinoinnista vastaa ideaalitalanteessa esimerkiksi tilatiimi, johon käyttövuorojen hallinta ja tilojen tuki on jatkossa keskitetty ja osallisuustyö koordinoisi toimintaa eri pisteisiin.

2.4 Yhteenvetoa tilayhteistyöstä ja tilahallinnan kehittämisestä kansalaistoiminnan tueksi ja yhteistoimintaa edistävällä tavalla

Tilayhteistyön ja tilahallinnan muutokset ja muutostavoitteiden saavuttaminen edellyttävät eri toimijatahojen erilaisten tarpeiden ja muutosvaikutusten huomioon ottamista, selvitystyötä, päätöksiä, käytännön muutostoimenpiteitä ja ponnisteluja ja seurantaan toteutuakseen aidosti kansalaistoiminnan edellytysten tueksi ja yhteistoimintaa edistävällä tavalla.

Tilayhteistyön ja tilahallinnan kehittäminen yhteistoimintaa edistäen

1. Kaupungin tilamuutosten ja tilahallinnan käytäntöjen kehittämisen tavoitteena palvelulähtöinen tilahallinta ja kustannussäästöt
 - tilatarjonta lisääntyy, tilayhteistyön palvelut parantuvat, tilojen käyttö tehostuu, kululaskenta vastaa reaalikustannuksia, jolloin hinnoittelu helpottuu
2. Tila-avustusmuutosten osalta tavoitteena tilasubventioiden säästöt sekä tilojen jako- ja hinnoitteluperusteiden avoimuus ja vuokrasubventioiden näkyväksi tekeminen
3. Uudet tilahallinta- ja varausjärjestelmät mahdollistavat muutoksia
4. Uusien järjestelmien käyttöönottoavaiheessa paljon työtä ja työnjakoa: selvitystyötä, tietojen päivityksiä, viestintää sekä käyttöönoton seurantaan ja käytäntöjen muokkausta
5. Tila-avustuskäytäntöjen muutosten toimeenpano edellyttää työtä ja työnjakoa
 - selvitystyötä, päätöksentekoa, päätösten arvostavaa toimeenpanoa
 - tila-avustusten neuvontaa, vaihtoehtoisten tilojen etsimistä, uusien sopimusten tekoa
6. Yhdistys- ja yhteisötoimijoiden tilatarpeet sekä tila-avustusten ja tilojen merkitys vaihtelevat.
7. Muutokset ja muutot ovat merkitykseltään monille yhdistyksille suuria ja suuritöisiä ja aiheuttavat huolta toimintaedellytysten turvaamisesta.
8. Tila-avustukset lisäävät avustuksen hakijan toiminnan epävarmuutta ja työtä aiempiin sopimuksiin verrattuna.
9. Erityisen haastavia tilamuutokset ja tila-avustusten muutokset pienille, vähäisin resurssein ja vapaaehtoisvoimin toimiville yhdistyksille ja yhteisöille sekä heikommassa asemassa oleville osallistujille
10. Monikäyttötiloista ja tilojen yhteiskäytöstä monille yhdistyksille hyötyä
 - kustannussäästöjä, yhteistyömahdollisuuksia ja uusien toimintatapojen leviämistä
11. Tulevat tilahallinnan ja avustuskäytäntöjen muutokset sekä tilayhteistyön koordinointi edellyttävät kaupunkiorganisaatiossa työnjakoa ja resursointia sekä muutospäätösten johdonmukaista ja arvostavaa toimeenpanoa onnistuakseen yhteistoimintaa edistävällä tavalla.

3. AVUSTUKSET JA AVUSTUSKÄYTÄNTÖJEN KEHITTÄMINEN JÄRVENPÄÄSSÄ

Järvenpään kaupunki myöntää vuosittain talousarvion puitteissa yhdistyksille, yhteisöille ja kansalaistoimijoille toiminta- ja kohdeavustuksia. Tämän lisäksi kaupunki avustaa osoittamalla toimintaa varten tiloja sekä myöntämällä alennuksia vuokrasta ja käyttömaksuista (ks. edellinen luku). Jotkut yhdistykset voivat saada toimintaansa taloudellista tukea myös työtoiminnan tukien muodossa tai esimerkiksi vuokratiloissa edelleen vuokraamalla tiloja.

3.1 Toiminta- ja kohdeavustusten jako Järvenpäässä

Toiminta- tai kohdeavustusta voi hakea esimerkiksi hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen, kulttuurin ja liikuntamahdollisuuksien toteuttamiseen ja nuorten omaehtoiseen toimintaan. Toiminta- avustukset myöntää toimialueesta vastaava palvelualue lautakunta ja ne myönnetään kaksivuotisinä. Vuonna 2022 oli haettavissa vain liikunnan toiminta-avustukset, sillä kulttuurin, nuorison ja hyten avustukset myönnettiin vuonna 2021 kahdeksi vuodeksi.

Toiminta-avustusta haetaan ja myönnetään yhteisöjen sääntöjen ja toimintasuunnitelman mukaisen toiminnan tukemiseen. Avustus myönnetään kokonaisharkinnan perusteella, joka tehdään yhdistysten määräaikaan jättämien avustushakemusten ja liitteiden perusteella. Avustusten valmistelussa huomioidaan toiminnan yhteensopivuus kaupungin strategisten tavoitteiden ja arvojen kanssa. Lisäksi liikunta- ja nuorisopalveluiden hakulomakkeissa kerätään tietoja, joita painotetaan erilaisilla painokertoimilla. Toiminta-avustuksen kausi on kaksi vuotta. Ensimmäisen vuoden jälkeen tulee avustuksen saajaa raportoida kuluneen vuoden toiminta.

Kulttuurin, - nuorison-, liikunnan- ja Hyten toiminta-avustuksia myönnetään kelpoisten hakijoiden välillä kokonaisharkinnan perusteella yhdistysten määräaikaan jättämien avustushakemusten ja liitteiden perusteella. Kokonaisharkinnalla tarkoitetaan arviointia avustuksen hakijan toiminnan vaikuttavuudesta. Lisäksi arvioidaan yhteensopivuutta kaupungin strategisten tavoitteiden ja avustuskriteerien kanssa. Avustusta voidaan myöntää, kun yhdistys on toiminut vähintään yhden täyden tilikauden ajan. Nuorison toiminta-avustusta voidaan myöntää järvenpääläisille rekisteröidyille nuorisoyhdistyksille, jonka jäsenistä 2/3 on alle 29-vuotiaita.

Kohdeavustukset myöntää kyseisen toimialan viranhaltijat toimivaltarajojen puitteissa vuosittain hakemusten perusteella. Kohdeavustuksia voidaan myöntää järvenpääläisiin nuoriin ja kulttuuripalveluiden tuottamiseen kohdistuvaan toimintaan rekisteröityneille yhdistyksille, muille yleishyödyllisille yhteisöille, yksityishenkilöille ja työryhmille. Kohdeavustus on tarkoitettu kertaluonteisen tai pidempiaikaisen projektin, tapahtuman ja/tai muun toiminnan toteutukseen. Kohdeavustusta voidaan myöntää lapsiin ja nuoriin kohdistuvaan toimintaan, kaupunkilaisille suunnattujen kulttuuripalveluiden tuottamiseen tai toteuttamiseen. Kohdeavustuksia ei myönnetä tapahtumiin, jotka liittyvät hakijan perustoimintaan ja joita tuetaan pääsääntöisesti toiminta-avustuksella. Kulttuurin kohdeavustusten osana myönnetään myös Järvenpää-talon Sibelius- ja Juhani Aho –salin maksuttomia käyttövuoroja yllä mainituille tahoille hakemusten perusteella. Avustusta myönnettäessä huomioidaan yhdistyksen tai järjestön muualta saadut avustukset. Yhdistykselle ei myönnetä samaan käyttötarkoitukseen avustusta kaupungin muista avustusrahoista.

THL:n ylläpitämän TEA-viisarin mukaan Järvenpää on kaiken kaikkiaan jakanut avustuksia vähän yli keskiverron muihin kuntiin nähden. Toiminta- ja kohdeavustuksia jaettiin Järvenpäässä vuonna 2022 yhteensä 203000€ (liikunta 55000€; hyte 30000€; nuoriso 20000€ ja kulttuuri 98000€). TEA-viisarin mukaan voidaan Järvenpäästä tulkitua avustusten jakajana yhdistysmyönteiseksi kunnaksi muihin kuntiin verrattuna. Vertailun osalta hyvä muistaa, että kuntien tila-avustuksia yhdistyksille ja yhteisöille eivät näy vertailussa.

3.2 Avustuskriteerit päivitettiin Järvenpäässä vuonna 2020

Viime vuosina yhteistoimintaa on Järvenpäässä kehitetty myös avustustenjaon osalta. Vuonna 2020 päivitettiin avustuskriteerit. Tavoitteena oli saada aikaan yhtenäinen ja aiempaa läpinäkyvämpi avustustenjakomalli sekä liittää avustukset ja niiden myöntöperusteet vahvemmin kaupunginstrategiaan. Samanaikaisesti toiminta- ja kohdeavustukset supistuvat muiden paitsi liikunnan osalta. Toiminta-avustus muutettiin kaksivuotiseksi ja kaikille hakijoille asetettiin yhteiset kriteerit: 1. monimuotoisuus ja tasa-arvo, 2. saavutettavuus ja saatavuus, 3. osallisuus ja osallistuminen ja 4. toiminnallinen laatu ja toteutus ja kaikkien osalta kerätään tietoja seurasta ja toiminnan vaikuttavuudesta.

Lisäksi asetettiin erityiskriteerejä yksiköittäin seuraavasti: Liikunta - painotetaan lasten ja nuorten toimintaa (20%), kilpaurheilua että harrasteryhmiä, kaikenikäisten soveltavaa liikuntaa (20%) ja matalan kynnyksen liikuntatoimintaa ja tapahtumia (20%); Nuoriso – toiminnan tarkoitus (yhteiskunnallinen vaikuttavuus, monipuolisuus, kattavuus), merkitys paikalliselle nuorisotyölle sekä laajuus ja osallistujamäärät ja hakijan taloudellinen tilanne; Hyte – halutaan mahdollistaa uusia innovaatioita ja vahvistaa yhdessä tekemisen kulttuuria, osa jaetaan kohdeavustuksina – tulee toteuttaa kaupunkistrategiaa osallisuutta, vastuunkantoa ja identiteetin vahvistamista. Painopisteet 2021 olivat lasten ja nuorten mielenterveys, heikommassa asemassa olevien hyvinvointi, liikkuminen, turvallisuus kotona ja kaupungissa, palveluverkon uudistaminen ja toimivat palveluketjut; Kulttuuri – yleiset kriteerit, vuosittaisia painopisteitä (esimerkiksi vuonna 2021 Järvenpää 70-vuotta). Arviointikriteerit poikkeavat yksiköittäin, mikä kertoo eri toimintojen erilaisuudesta ja erilaisista mahdollisuuksista vastata strategiaan painopisteisiin. Useissa yhteyksissä on todettu, että hyte-toiminnan kriteerejä on vaikeampi asettaa kuin esimerkiksi liikuntapalvelujen.

3.3 Yhdistysten kannanotot avustuskäytäntöihin ja niiden muutoksiin

Yhdistykset ovat ottaneet eri yhteyksissä kantaa avustuskäytäntöihin ja yhdistysten edustajia on kuultu myös erikseen niiden muutoksiin liittyen (2020). Avustuskäytäntöjä ja niiden muutoksia on arvioitu viestinnän, muutosten vaikutusten sekä päätösten arviointikriteerien osalta. Erityisesti on painotettu yhdistysten erilaisuutta, arviointiprosessien avoimuutta ja vaikuttavuusarvioinnin haastavuutta.

3.3.1 Miten avustuksia koskeva viestintä tavoittaa kaikki yhdistykset ja kansalaistoimijat?

Avustuksiin liittyen yhdistykset ja kansalaistoimijat ovat toivoneet mahdollisimman laajaa viestintää ja "monta välinettä olisi suotavaa". Viestinnän selkeyttä korostetaan. Arvioijat kantavat huolta kaikkien yhdistysten tavoittamisesta: Miten avustushaku tavoittaa kaikki alueen yhdistykset? Miten tavoitetaan uudet yhdistykset? Mikä on maakuntatason toimijoiden rooli kaupungin avustuksista tiedottamisessa (sote)? Ja päinvastoin?

3.3.2 Yhdistykset arvioivat avustuskriteerien muutosten seurauksia: maksuttoman harrastustoiminnan järjestämisestä mahdollisia ei-toivottuja vaikutuksia

Maksuttoman harrastustoiminnan järjestämisen velvoitteesta voi arvioijien mukaan seurata ei-toivottuja vaikutuksia. Jos esimerkiksi maksullista toimintaa järjestänyt yhdistys on esimerkiksi velvoitettu järjestämään maksutonta harrastustoimintaa, vähentää matalan kynnyksen yleispalveluvelvoite maksullisten jäsenten tilojen käyttöä ja uudet kulut pitää kompensoida

jotenkin, kuten nostamalla harrastemaksuja. Näistä muutoksista voi seurata ei-toivottuja seurauksia, kuten maksavien jäsenten lopettamista, mikä vaikeuttaa taas yhdistyksen tulevaa toimintaa. Muutoksesta voi pahimmillaan seurata toiminnan resurssien heikentymisen kierre.

3.3.3 Pitkä avustuskausi hyvä, jos toiminta ei juuri muutu

Avustusten haku käytäntöjen ja kriteerien arvioidaan ohjaavan yhdistyksen toimintaa. Avustusten haku koetaan usein työlääksi. Pitkä avustuskausi helpottaa budjetointia ja koetaan hyväksi silloin, kun toiminta ei juuri muutu. Hallinnollisen työn näkökulmasta on helpompaa, kun hakemuksia tehdään harvemmin. Rahoituksen pitkäjänteisyys lisää luottamusta tulevaisuuteen ja tukee yhdistyksen suunnittelun pitkäjänteisyyttä ja toiminnan kehittämistä. Pitkäjänteisyys nähdään myös merkinä, että kaupunki sitoutuu yhteistyöhön yhdistyksen kanssa ja luottaa yhdistyksen tekemiseen. Joillekin yhdistyksille sopisi määräaikaisten hakukausien sijaan pidempiaikainenkin sopimusmalli ja joillekin toiminnan budjetointi ja suunnittelu pidemmäksi aikaa on puolestaan haastavaa. Pitkä avustuskausi voi olla myös ongelmallinen, jos toiminta muuttuu. Pelisäännöt ovat tällöin tärkeitä ja pitää sopia ainakin seuraavista: Onko mahdollista hakea muutosta avustukseen? Miten toimitaan, jos toiminta kasvaa kesken kaiken ja/tai tulee jäseniä lisää? Miten toimitaan, jos toiminta loppuu? Miten raportoidaan muutostilanteissa? Miten uudet yhdistykset toimivat ja pääsevätkö mukaan kesken hakukauden?

3.3.4 Hakijayhdistysten toiminnan erilaisuus ja vaikutukset huomioon avustuspäätöksissä

Lukuisissa yhteyksissä yhdistysten edustajat ovat todenneet, kuinka yhdistykset ovat keskenään erilaisia ja erityispiirteet tulisi ottaa huomioon avustuksista päätettäessä. Yhdistykset eroavat esimerkiksi toiminnan, kohderyhmien, resurssien, alueellisuuden, tarpeellisuuden, strategianmukaisuuden, elinkeinovaikutusten, toiminnan saavutettavuuden ja saatavuuden, osallisuuden, taloudellisten erityispiirteiden sekä koon ja toiminnan tulosten osalta.

1. Mitä ja millaista toimintaa yhdistys järjestää? Kuinka ainutlaatuista, omaleimaista tai ainutkertaista? Kuinka monipuolista? Useampi laji ja/tai toiminnan muoto? (esimerkiksi liikuntayhdistyksellä voi olla useampi laji)
2. Kenelle toiminta on suunnattu? Ammattilaisille ja/tai harrastelijoille? Onko matalan kynnyksen toimintaa ja onko avoin pääsy kaikille? Mille ikäryhmille? Mille erityisryhmille? Miten otetaan huomioon eri toimialojen erityiset piirteet ja erityiskriteerit? Esimeriksi "Nuorisoyhdistyksille pitäisi olla omat kohdat".
3. Toiminnan toteuttamiskelpoisuus ja realismi? Kuinka yhtenäinen toimintakokonaisuus on (tavoitteet, suunnitelma, toteutus)? Kyvykyys tuottaa avustuksen kohteena olevaa toimintaa: Onko yhdistyksellä näyttöä toiminnasta? Onko toiminta vakiintunutta? Toiminnallinen kehitys? Hakijan osoittama kyky arvioida ja reflektoida omaa toimintaa? Mitä visioita ja toiminnan kehittämisen tavoitteita? Toiminnallinen laajuus, ammattimaisuus ja uskottavuus? Kumppanuudet?
4. Alueellisuus? Onko toiminta suunnattu vain kaupungin asukkaille vai laajemmalle alueelle vai valtakunnallisesti? Kaupunki voi saada lisäarvoa merkittävästä toiminnasta, joka ylittää kaupunkirajat.
5. Tarpeellisuus? Miten tehdään avustuksen tarpeellisuuden arviointi?
6. Strategianmukaisuus? Yhdistyksen toiminnan yhteensopivuus kaupungin strategisten tavoitteiden ja arvojen kanssa: Toteuttaako strategian painopisteitä - mitä ja miten? Strategianmukaisuus on tärkeää. Mutta onko kaupungin strategia yhdistyksille tuttu? Esitelläänkö/tulisiko esitellä strategiaa haun yhteydessä?

7. Toiminnan elinkeinovaikutukset? Onko työllisyysvaikutuksia? Toimiiko nuorten työllistäjänä?
8. Yhdistystoiminnan saavutettavuus ja saatavuus? Miten toiminta tehdään kaupunkilaisten näkökulmasta sosiaalisesti, kulttuurisesti ja taloudellisesti saavutettavaksi? Miten kohderyhmät on määritelty ja millaisilla toimenpiteillä erilaiset kohderyhmät pyritään tavoittamaan? Miten toiminta laajentaa yleisö- ja osallistujapohjaa? Miten toiminta rohkaisee laajempaan keskusteluun Järvenpäästä?
9. Osallisuus ja osallistavuus? Miten toiminta vahvistaa yhteisöllistä Järvenpäästä sekä asiakkaiden ja asukkaiden mahdollisuutta osallistua toiminnan arviointiin? Suunnitteluun ja toteutukseen? Miten toiminnassa hyödynnetään ja vahvistetaan verkostomaisia ja yhteisöllisiä toimintatapoja? Miten toiminta rohkaisee laajempaa osallistumista?

3.3.5 Yhdistysten taloudelliset erityispiirteet ja riippuvuus avustuksista huomioon päätöksissä

Yhdistysten ja kansalaistoimijoiden toiminnan kulurakenne ja kulujen kattamisen tavat vaihtelevat. Erot nähdään tärkeänä ottaa huomioon avustuksista päätettäessä. Taloudellisia eroja arvioivina kysymyksinä esitetään seuraavia: Paljonko yhdistyksen toiminnan tai palvelun järjestäminen maksaa? Ovatko kustannukset toiminnasta matalat vai korkeat? Toiminnan vaatimat erityistarpeet? Tarvitaanko erityiset tilat? Tarvitaanko erityisiä laitteita? Varusteita? Lupia? Tarvitaanko ammattiohjaaja, vetäjä tai valmentaja ja jos, niin missä määrin? Miten kulut katetaan? Resurssoinnin monipuolisuus? Onko toiminta maksullista vai maksutonta toimintaa? Jos toimintakuluja katetaan jäseniltä saaduilla tuloilla osittain, niin paljonko prosentteina %? Jos maksuton toiminta ei ole mahdollista, onko toiminnan edullisuudella arviointikriteerinä jokin euroraja? (esimerkiksi matalan kynnyksen liikuntatoiminta ja tapahtumat-painotus).

Tekeekö yhdistys voittoa? Tehdäänkö vapaaehtoistyötä? Maksetaanko hallinnollisista palveluista ja/tai tehdäänkö hallinnollinen työ vapaaehtoisvoimin? Missä suhteessa? Paljonko yhdistys tai toimija saa tukia ja avustuksia? Saako muita kuin rahallisia avustuksia? Millaisia? Keneltä? Saavatko osallistujat tai erityisryhmät tukea osallistuakseen yhdistyksen toimintaan? Mitä avustusta ja mitkä ryhmät? Onko osallistumisavustuksille kysyntää? Onko olemassa muita rahoitusmahdollisuuksia yhdistyksen toiminnalle kuin käytössä olevat? Onko yhdistys kuinka riippuvainen avustuksista ja maksuhuojennuksista? Kuinka tarpeellisia tai merkittäviä avustukset toiminnan toteuttamisen kannalta? Tehdäänkö varainhankintaa? Paljonko kuluista katetaan näin? Kuinka vakavarainen toimija on? Osoittavatko aiempien vuosien toiminta vakaata taloutta? Hankkeen taloudelliset riskit?

3.3.6 Erityistä huomiota avustustenjaossa kiinnitettävä uusiin ja/tai pieniin yhdistyksiin

Uudet yhdistykset ja kansalaistoimijat tuodaan eri yhteyksissä esiin erityistä huomiota ja kohtelua vaativina toimijoina avustuksista päätettäessä. Uusilla yhdistyksillä tai kansalaistoimijoilla ei vielä ole näyttöä aiemmasta toiminnasta, eikä toiminta tai talous ole vielä vakiintunut, eikä uusi toimija voi osoittaa myöskään tarpeellisuuttaan samalla tavoin kuin pidempään toimineet. Lisäksi on tärkeä luoda käytäntö, jolla uudet yhdistykset pääsevät mukaan kesken avustusten hakukauden, jos hakukaudet ovat pitkiä.

Yhdistyksen koko ja jäsenmäärä puhuttavat myös arviointikriteereinä. Yhdistyksen kyvykkyys vastata eri kriteereihin voi vaihdella yhdistyksen koon ja toimintatarkoituksen mukaan ja pienten toimijoiden voi olla vaikea täyttää kaikkia kriteerejä. Myös jäsenmäärää arvioidaan huonoksi kriteeriksi avustuspäätöksissä. Sen sijaan pitäisi tarkastella toiminnan laajuutta ja vaikuttavuutta.

“Joidenkin yhdistysten toiminta perustuu maksaneisiin jäseniin, joidenkin yhdistysten toiminta kaikille avointa”. (ks. myös 4.2.2 Hakijayhdistysten toiminnan erilaisuus ja vaikutukset huomioon avustuspäätöksissä).

3.3.7 Avustuspäätösten arviointi näkyväksi ja tila-avustukset huomioon kokonaisavustuksissa

Tila-avustukset tulisi ottaa huomioon toiminta-avustuksissa. Avustuskriteerejä on nyt paljon ja kriteerejä alakohtaisesti on hyvin paljon. Pitääkö kaikki kriteerit täyttää? Avustuskriteerien tulee olla selkokieleisiä ja käytännönläheisiä, jotta ne olisivat yhdenvertaisesti ymmärrettävissä. Avustusten jaon arviointiprosessin ja kriteerien pisteytyksen tulisi olla läpinäkyvä. Selonteoisissaan yhdistysten edustajat kysyvät myös, kuinka avustuskriteerien tasapuolisuuden toteutumista arvioidaan. Miten arviointi tehdään käytännössä? Onko raja-arvoja? Miten arvioidaan monimuotoisuutta? Tasa-arvoa? Onko omarahoitusvaadetta?

3.3.8 Yhdistys- ja yhteisötoimijoiden osallistaminen toiminnan suunnitteluun, päätöksentekoon ja toimeenpanoon sekä toiminnan arviointiin, voi auttaa ratkaisemaan avustuksen hakijan toiminnan ja sen vaikuttavuuden arvioinnin haasteita

Ylipäätään eri tahot ovat arvioineet, kuinka yhdistys, yhteisö- ja kansalaistoimijoiden toiminnan arviointi on vaativaa, eikä yhteismitallisia arviointimittareita löydy. Kaikkia merkityksellisiä asioita ei voi mitata määrällisesti ja laadulliset ja sanalliset arvioinnit ovat hankalia ja suuritöisiä. Vaikutuksetjut ovat monimutkaisia ja hakijat voivat olla yhtä lailla riippuvaisia saamistaan avustuksista, vaikka avustusmäärät per hakija vaihtelevat suuresti eri yksiköissä. Toimintaympäristön muutokset voivat vaikuttaa eri tavoin eri toimijoiden toimintaedellytyksiin ja yhdistysten mahdollisuudet ja kyvykkyydet hakea muilta tahoilta avustuksia vaihtelevat. Arvioinnin vaatavuus haastaa tiedolla johtamista ja päätöksenteon oikeudenmukaisuuspyrkimyksiä.

Yksi keino parantaa tiedolla johtamisen edellytyksiä ja avustustenjaon tasavertaisuutta on osallistaa yhdistys- ja yhteisötoimijat mukaan arviointiin. Tasavertaisuus ei tarkoita yhteismitallisuutta. Tasavertaisuutta arvioitaessa on hyvä, että kansalaistoimijat voivat aidosti itse osallistua arviointiin omasta tilanteestaan käsin. Esimerkiksi toiminnan yhteinen suunnittelu ja osallistava tai henkilökohtainen budjetointi ovat työkaluja, joilla voidaan tehdä yhdessä päätöksiä ja samalla näkyväksi yhdistys- ja yhteisötoimijoiden tavoitteita ja identiteettiä.

3.4 Avustuskäytäntöjen tuleva kehittäminen sote- ja hyte-yhdistysten osalta

Kuntayhtymä Keusote avustaa jatkossa sote- ja hyte-toimintaa. Avustuksen edellytyksenä on, että toiminta on ennalta ehkäisevää tai hoitoketjun jatkeena ylläpitovaiheessa asiakasta tukevaa (esimerkiksi vertaisryhmät, luennot, kurssit jne.) ja kun toiminta tapahtuu usean kuntayhtymään kuuluvan kunnan alueella. Avustuskelpoisuutta arvioi Keusote ja järjestöneuvottelukunta. Keusoten avustuskäytännöt tulee sovittaa yhteen kuntayhtymän eri kunnissa. Hyte- ja sote-yhdistyksiä hyödyttäisi myös kuntien keskinäinen yhteistyö avustuskäytäntöjen yhtenäistämisen osalta.

3.4 Yhteenvetoa avustuskäytäntöjen kehittämisestä kansalaistoiminnan edellytysten tueksi

Avustuskäytäntöjen kehittäminen

1. Avustuskäytäntöjä ja kriteerejä kehitetään avustustenhakijoita ja yhteistyökumppaneita kuunnellen
 - avustuskäytäntöjä ja kriteerejä yhtenäistetty (2020) vastaamaan paremmin kaupungin strategiaa ja vahvistamaan avustustenjaon läpinäkyvyyttä ja samalla toiminta-avustus muutettiin kaksivuotiseksi
 - yhdistys- ja yhteisötoimijoita kuultiin muutoksiin liittyen (kysely)
 - kaupunkiorganisaatiossa jatkossa huomioon Keusoten avustuskäytännöt
 - kuntayhtymän kuntien keskinäinen yhteistyö avustuskäytäntöjen kehittämisessä yhtenäisemmiksi tukisi alueen sote- ja hyte-yhdistyksiä
2. Avustuksia koskevaa viestintää tärkeä kehittää uusien yhdistys-, yhteisö- ja kansalaistoimijoiden tavoittamiseksi
3. Pitkä avustuskausi on arvioitu hyväksi, jos toiminta ei juuri muutu
 - pelisäännöt tarvitaan toiminnan muutosten sekä uusien toimijoiden osalle
4. Matalan kynnyksen yleispalveluvelvoitteen seuranta tärkeää, ettei maksuttoman harrastustoiminnan järjestämisestä seuraa ei-toivottujen vaikutusten kierrettä
5. Toiminnan erilaisuuden ja vaikutusten huomioon ottaminen avustuspäätöksissä tärkeää:
 - toiminnan ainutlaatuisuus, ainutkertaisuus, omaleimaisuus, monipuolisuus, onko suunnattu ammattilaisille vai harrastelijoille, mille ikäryhmille tai erityisryhmille, toiminnan toteuttamiskelpoisuus, alueellisuus, tarpeellisuus, strategianmukaisuus, elinkeinovaikutukset, toiminnan sosiaalinen, kulttuurinen ja taloudellinen saavutettavuus, saatavuus, osallisuus ja osallistavuus
6. Hakijan taloudellisten erityispiirteiden huomioon ottaminen avustuspäätöksissä tärkeää:
 - palvelun järjestämisen erityistarpeet ja hinta, riippuvuus avustuksista, kustannus- ja kulurakenne, toiminnan maksullisuus, muut avustukset, voitontavoittelu, vapaaehtoistyö, varainhankintamahdollisuudet, vakavaraisuus, taloudelliset riskit
7. Erityistä huomiota uusiin ja/tai pieniin toimijoihin
8. Tila-avustukset huomioon kokonaisavustuksissa
9. Lisää läpinäkyvyyttä avustuspäätösten arviointiin
10. Yhdistys-, yhteisö- ja kansalaistoimijat mukaan toiminnan avustustenjaon arviointiin.

4. TAPAHTUMAYHTEISTYÖ JA SEN KEHITTÄMINEN

Järvenpää on vilkas tapahtumakeskus ja kaupunki tukee lukuisten tapahtumien järjestämistä. Järvenpään vahvuuksia tapahtumien järjestämisen näkökulmasta ovat muun muassa hyvä sijainti, lyhyet välimatkat, valmiit ulkotilat ja pitkät yhdessä tekemisen perinteet. Kaupunki kehittää kulttuuri- ja tapahtumapalveluja aktiivisesti. Osallistava tapahtumatoiminta on vireää ja tavoitteellista ja mahdollistaa yhdistysten toimintaa osana kaupungin strategianmukaista tapahtumatuotantoa ja palveluja. Matalan kynnyksen osallistumista tuetaan kaupungin taholta esimerkiksi tarjoamalla paikka tai tilaisuus, johon halukkaat voivat tulla ja/tai tuetaan tätä viestinnällä. Tapahtumatuotantoon liittyen avustetaan taloudellisesti, osoitetaan tiloja ja/tai autetaan tuotannossa. Keväällä 2022 on meneillään tapahtuma-alustojen tuotteistus ja tapahtumajärjestäjän oppaan tuottaminen. Kaikille tapahtumanjärjestäjille avoin, maksuton tapahtumaneuvonta ohjaa eteenpäin suunnittelun solmukohtissa.

Tapahtumatrendinä on ennustettu, että pienet ja paikalliset tapahtumat ovat yhä suosittumia. Kaupungin brändi-imagoon liittyen on tuotu esiin, että esimerkiksi "Pienet tapahtumat voisivat olla Jäken juttu.". Järvenpää voisi lisäksi erikoistua esimerkiksi tuomalla erilaisia vähemmistöjä esiin ja olla dynaamisen kehittämisen rinnalla "hyvien ihmisten kaupunki".

4.1 Tapahtumien ekososiaalisen kestävyyden kehittäminen

Kestävät tapahtumat –hankkeessa (2022-2023) on tavoitteena tapahtumien ekososiaalisen kestävyyden kehittäminen. Hankehaastattelussa yhdistys- ja muut kansalaistoimijat ovat nostaneet esiin tapahtumien järjestämiseen liittyen seuraavia kehittämissuhteita: viestinnän kehittäminen, tapahtumakalenterin käyttö sekä alueellinen tapahtumatuotanto yhdessä eri kaupunginosiin. Tapahtumien ja tilaisuuksien tueksi on toivottu esimerkiksi välinelainaamoa ja/tai resurssipankkia, josta yhdistykset voivat itse huolehtia. Tapahtumien koordinointi auttaisi välttämään päällekkäisyyksiä. Kaupungin verkkosivuilla ylläpidetty tapahtumakalenteri on hyvä, mutta osalle tuntematon. Vapaaehtoistoimintaan toivotaan myös koordinoitua. Lisäksi olisi tärkeää, että kaupunki palkkaa paikallisia kulttuurin ammattilaisia omiin tarpeisiinsa ja tapahtumien osalta voidaan tehdä yhteistyötä yli kuntarajojen.

4.2 Yhteenvetoa tapahtumayhteistyön kehittämisestä kansalaistoiminnan edellytysten tueksi

Tapautumayhteistyön kehittäminen

1. Järvenpää on vilkas tapahtumakeskus
2. Kulttuuri- ja tapahtumapalvelujen osalta pitkät perinteet yhdessä tekemisen perinteet
3. Kaupungin taholta tuetaan
 - matalan kynnyksen osallistumista ja tapahtumien ekososiaalista kestävyttä
 - tapahtumatuotantoa avustetaan osoittamalla tiloja, avustamalla tuotannossa, mahdollistamalla keskinäistä yhteistyötä ja verkostoitumista sekä viestintäyhteistyöllä
4. Tapahtumia järjestävät toivovat kaupunkiorganisaation taholta
 - viestinnän kehittämistä ja tapahtumien koordinoitua, vapaaehtoistoiminnan koordinoitua, alueellisen tapahtumatuotannon kehittämistä eri kaupunginosiin sekä välinelainaamoa ja/tai resurssipankkia, josta yhdistykset voisivat itse myös huolehtia
 - kaupunkiorganisaatio voi lisäksi tukea paikallisen tapahtumatuotannon edellytyksiä tilaamalla palveluja paikallisilta palveluntarjoajilta omiin tapahtumiinsa

5. TIEDOTUS JA VIESTINTÄYHTEISTYÖ

Kaupunkiorganisaatio tiedottaa omasta toiminnastaan yhdistys-, yhteisö- ja kansalaistoimijoille. Viestintäyhteistyötä se tekee muun muassa päivittämällä Järvenpään tapahtumakalenteria, jossa yhdistykset voivat esitellä toimintaansa ja tiedottaa tulevista tapahtumistaan.

Informaation kulkua arvioidaan eri tahojen puheenvuoroissa haastavaksi ja yhdistysviestintää vähäiseksi. Yhdistysten edustajat ovat esittäneet, että ”yhdistysviestinnän pitäisi olla aktiivisempaa” ja ”mieluummin liikaa kuin liian vähän”. Parhaita viestintävälineitä kaupungin kanssa vuorovaikutukseen ovat yhdistysten edustajien mielestä (kysely 2020) sähköposti, puhelin, kaupungin työntekijän henkilökohtainen tuki ja opastus sekä ”puskaradio”. Sähköposti kaupungin taholta tavoittaa yhdistykset, kun yhdistysten osoitetiedot ovat ajan tasalla. Osoitelistan päivitys on yhdistyksen vastuulla. Kaupunkiorganisaatiossa arvioidaan tulevan yhdistysrekisterin (CRM) käyttöönoton helpottavan viestintäyhteistyötä.

Viestintäyhteistyön muotoja ja alustoja ovat esimerkiksi Järvenpään kaupunginverkkosivuilla päivittyvä tapahtumakalenteri. Yhdistykset voivat viestiä tapahtumistaan kaupungin ylläpitämään tapahtumakalenteriin. Tällä hetkellä tapahtumakalenteri on erillinen sivusto. Tapahtumakalenterin liittäminen kaupungin keskitetylle viestinnän sivustolle omaksi sivustoksi, palvelisi uutisointia ja viestintää nykyistä paremmin ja muodostaisi näin digitaalisen ”yhden luukun” - palvelukokonaisuuden kansalaistoimijoille.

5.1 Verkostoviestinnän kehittäminen

Nykyinen sähköpostittamiseen perustuva yhdistys- ja toimijaviestintä on pääosin yksisuuntaista viestintää, mikä palvelee verkostomaista kansalaistoimintaa verraten huonosti. Sähköpostin rinnalle voisi kehittyä verkostoviestintää paremmin palvelevia muita kanavia (esimerkiksi What’s Up- tms.) Tällaisilla alustoilla tieto leviää ja saavuttaa kaikki toimijat nopeammin ja varmemmin.

Kaupungin yhdistyksille suunnatun viestinnän tukena voidaan hyödyntää kansalaistoimijoiden verkostoja. Esimerkiksi Keski-Uudenmaan Yhdistysverkosto tiedottaa avustuksista mielellään jäsenilleen ja jakaa myös kaupungin viestintää somessa, jos tiedot välitetään sopivassa muodossa.

5.2 Yhteenveto viestintäyhteistyön kehittämistä kansalaistoiminnan edellytysten tueksi

Viestintäyhteistyön kehittäminen

1. Yhdistys- ja yhteisöviestintää arvioidaan pääosin yksisuuntaiseksi ja vähäiseksi
2. Ajantasainen ja toimiva yhdistysrekisteri helpottaa viestintää tulevaisuudessa
3. Verkostoviestinnän kehittäminen sähköpostin rinnalle
 - etsitään yhdessä tarpeiden ja toiveiden mukaan verkkoviestintää paremmin palvelevia kanavia ja alustoja, (esimerkiksi What's Up tms.), joissa tieto leviää ja saavuttaa kaikki toimijat nopeammin ja varmemmin
4. Tapahtumakalenterin tunnettavuuden ja käytettävyyden kehittäminen
 - voidaan liittää kaupunkiorganisaatiossa viestinnän sivustojen yhteyteen omaksi sivustoksi -> palvelisi uutisointia ja viestintää aiempaa paremmin ja muodostaisi näin digitaalisesti ns. yhden luukun-palvelukokonaisuuden kansalaistoimijoille
 - aktiivinen tiedotus yhdistys-, yhteisö- ja kansalaistoimijoille tapahtumakalenterin mahdollisuuksista
5. Yhdistysverkostojen ja muiden yhteisötoimijoiden kanssa voidaan tehdä viestintäyhteistyötä

6. YHDISTYSREKISTERI (CRM)

Järvenpään kaupunki kehittää toimintaansa myös asiakasrekisterien (CRM) osalta. Yritysten osalta asiakasrekisteri jo toimii ja yhdistysten osalta se otetaan käyttöön vuoden 2022 aikana. Useissa eri yhteyksissä sekä yhdistystoimijat että viranhaltijat ovat arvioineet nykyisen yhdistysrekisterin toimimattomuuden aiheuttamia viestinnän haasteita. Viestejä kaupungin taholta yhdistyksille lähetetään keskitetysti. Osoitteet eivät ole ajan tasalla, eikä viestintä tavoita kaikkia tavoiteltuja yhdistyksiä.

Uuden yhdistysrekisterin (CRM) odotetaan vastaavaan nykyisestä johtuviin haasteisiin. Uusien yhdistysten perustiedot päivittyvät perustamisvaiheessa jatkossa automaattisesti patentti- ja rekisterihallituksen rekisteristä. Uuden yhdistysrekisterin käyttöönotto ja tavoiteltujen hyötyjen saavuttaminen edellyttävät yhdistysten tietojen rikastamista ja lopettaneiden yhdistysten poistoa rekisteristä.

Uuteen yhdistysrekisteriin on ehdotettu linkitystä Lähellä.fi -sivustoon, joka on karttapohjainen ja valtakunnallinen yhdistys- ja kansalaistoiminnan rekisteri. Lähellä.fi -sivusto kehittää palvelujaan ja sen yhteyteen on tulossa myös tapahtumakalenteri. Sivuston kautta on mahdollista löytää paikallisten toimijoiden ja toimintatarjonnan lisäksi verkossa järjestettäviä tapahtumia ja toimintaa, mikä lisää osallistumismahdollisuuksia. Lisäksi sivusto muistuttaa yhdistyksiä päivittämään tietojaan säännöllisesti puolivuositain. Muun muassa Keusote ottaa sivuston käyttöönsä ja integroi sen palveluohjauksensa tueksi sekä ohjaa myös yhdistyksiä ja järjestöjä sen käyttöön.

Yhdistysrekisterin kehittäminen

1. Uusi yhdistysrekisteri (CRM)
 - toimiessaan ajantasaisena helpottaa yhdistys-, yhteisö- ja kansalaistoimijoille viestintää ja osallistamista kaupunkiorganisaation taholta
 - mahdollistaa aiempaa paremmin kansalaistoimijoiden keskinäistä yhteistyötä ja laajempaa verkostoitumista
2. Tavoiteltujen hyötyjen saavuttaminen edellyttää onnistunutta käyttöönottoa ja jatkuvaa työtä
 - nykyisten tietojen päivitystä
 - rekisterin ylläpitoa, käyttäjien ohjausta ja kehittämistä
3. Yhdistysrekisterin linkitys Lähellä.fi -sivustoon
 - parantaa yhdistysten ja kansalaistoimijoiden palvelua
 - tarjoaa jatkossa toimijarekisterin lisäksi myös tapahtumakalenterin
 - tarjoaa osallistumismahdollisuuksia verkossa valtakunnallisesti
 - vähentää päivitystyötä

7. TOIMINTAYMPÄRISTÖN MUUTOS YHTEISTOIMINTAAN VAIKUTTAVANA TEKIJÄNÄ

Tähän on koottu muutamia keskeisiä yhteistoiminnan eri osapuolten ja asiantuntijatahojen esii tuomia yhteistoimintaan vaikuttavia toimintaympäristöön liittyviä tekijöitä ja muutoksia. Tällaisia tekijöitä on tärkeä tunnistaa tiedolla johtamisen tukena, koska ne puitteistavat omalta osaltaan yhteistoiminnan paikallistasoista kehittämistä.

7.1 Lakimuutokset, kuntatalouden kehitys sekä sosiaali- ja terveystalouden muutokset luoneet tarvetta uudelle kunnille ja yhdistysten kumppanuuksille sekä yhdistysohjelmille

Hallitusohjelmissa on esitetty kuntien tehtävän muuttuvan palvelujen järjestäjän roolista yhä vahvemmin elinvoiman, yrittäjyyden ja työllisyyden edistäjäksi sekä lisäävän kuntalaisen ja lähiyhteisöjen omaa vastuuta yhteiskunnan haasteiden ratkaisemisessa. Kuntalaki (410/2015 22§) puolestaan edellyttää kuntia ottamaan huomioon osallisuuden strategioissaan ja velvoittaa kuntia tarjoamaan osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet kunnan asukkaille ja palvelujen käyttäjille kunnan toimintaan.

Palveluekosysteemien kehittämisen näkökulmasta on mahdollista nähdä paljon potentiaalia järjestöjen ja yhdistysten keskinäisestä yhteistyöstä sekä yhteistyöstä kuntien ja myös yritysten kanssa. Yhdistykset ja järjestöt tarjoavat kunnan asukkaille hyvinvointia ja terveyttä edistävää toimintaa, tukea sekä osallistumisen ja vaikuttamisen mahdollisuuksia. Parhaimmillaan yhteistyö eri tahojen kanssa lisää kunkin tahon oman toiminnan edellytyksiä ja vaikuttavuutta. Yhdistysten tekemälle hyvinvointityölle onkin paljon toiveita ja odotuksia, kun julkisen sektorin varat niukkenevat ja kunnan rooli hakee uusia muotoja. Kunta tarvitsee yhteistyötä paikallisten toimijoiden, yritysten ja yhdistysten kanssa monessa tehtävässään. Yhteisvastuun ja lähiyhteisöjen roolin toivotaan ja odotetaan kasvavan tulevaisuudessa.

7.2 Sote-uudistuksessa järjestöjen rooli korostuu hyte-työn voimavarana ja palvelujen tukena

Ajankohtainen sote-uudistus on Suomen historian yksi merkittävimmistä hallinnollisista uudistuksista. Hyvinvointia ja terveyttä edistävä toiminta säilyy edelleen kuntien tehtävissä ja sote-yhdistykset on nähty kunnan hyte-työn voimavaraksi sekä laajemmin hyvinvointitalouden potentiaaliksi vahvistaa kansakunnan resilienssiä. Panostukset hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen vähentävät korjaavien palvelujen tarvetta ja hillitsevät kustannusten kasvua.

Tukitoimet saattavat sivuuttaa heikommissa asemassa olevia ja tukea tarvitsevia kuntalaisia tai ryhmiä, joiden tuesta kertyvä taloudellinen hyöty on suurinta, mutta jotka vaikeita tavoittaa tai saada osallistumaan. Palvelutuotannon näkökulmasta järjestöt mahdollistavat palvelujen tarjontaa pienille erityisryhmille, joiden palveleminen ei vähäisten tuotto-odotusten ja mittakaavansa puolesta ole houkuttelevaa voittoa tavoitteleville yrityksille. Erityisesti kriisitilanteissa ja haavoittuvassa asemassa olevien ihmisten auttamiseksi on järjestöjen rooli merkittävä. Siksi positiivista diskriminaatiota arvioidaan taloudellisesti perustelluksi myös yhdistyksiä avustettaessa. Kuten yksi haastatelluista totesi: "Miksi palvelisimme yhdistyskentällä tai kansalaisten osalta ensisijaisesti niitä, jotka kykenevät itsekin toimimaan, kun suurin taloudellinen riski liittyy niihin, jotka eivät pysty?".

Järvenpäässä ollaan muihin alueen kuntiin edetty yhteistoiminnan edistämässä "etunenässä" muun muassa sen suhteen, mihin ja millaiseen toimintaan on resursoitu henkilöstöä. Järvenpäässä on lisäksi toimintakeskus, jossa kolmannen sektorin toimijat ovat voineet kokousta ja tehdä yhteistyötä. Samoin mieli- ja päihdetyön osalta on keskitettyä toimintaa, jonka kehittymistä on edistänyt se, että täällä on ollut konkreettinen paikka, missä asianomaisia ryhmiä on hoidettu, ja

usein myös asutaan jossain lähellä. Eri toimijoiden kesken on syntynyt lisäksi hyviä toipumista tukevia käytäntöjä esimerkiksi yhdistysten järjestämien vertaisryhmien osalta.

7.3 Esimerkki Helsingin kaupungin uudesta mallista yhteistoimintaan sotepe-yhdistysten kanssa

Helsingissä asetettiin keväällä 2022 työryhmä selvittämään sotepe-yhteistoiminnan tilaa ja suunnittelemaan uusi kaupunkikeskitetty toimintamalli yhteistoimintaan sotepe-yhdistysten kanssa. Yhteistoiminnan kehittämiseksi sotepe-yhdistykset toivoivat selkeää rakennetta yhteistoimintaan, avointa viestintä, lisää yhteiskehittämistä, säännöllisiä tapaamisia, joissa voi verkostoitua, lisää asukastiloja ja kaupunki aktiiviseksi asukastilaverkon kehittämisessä, toimintaedellytysten pysyvyyttä ja jatkuvuutta, selkeyttä avustustenhakuun ja arviointiin, pienten avustusten hakumenettelyä kepeämmäksi sekä ylipäättään pienten järjestöjen parempaa huomioon ottamista.

Avustustoiminnan nykytilasta tehtiin seuraavia havaintoja: paljon toisistaan erillistä kaupunkiyhteisesti koordinoimatonta toimintaa, toimialoilla yhteistyö painottuu oman toimialan palveluita tuottaviin järjestöihin, mutta avustustoimintaa laajempaa yhteistyötä ei ole kyetty tunnistamaan, pitkäjänteisintä järjestöyhteistyötä tehty kulttuuri- ja vapaa-ajan toimialalla etenkin kulttuuri-, nuoriso- ja liikuntajärjestöjen kanssa ja järjestöille järjestöavustukset, tilatuki ja yhteistyösopimukset ovat merkittävä tuki. Avustuskäytännöissä nähtiin uudistustarpeina ohjeiden selkeytystarve, hakuaikeiden epäyhtenäisyys, raportoinnin ja vaikuttavuuden vaatimusten vaihtelu sekä hakijaneuvonnan vaihtelu. Lisäksi yhteistyö avustusprosessissa oli vähäistä ja prosessit epäyhteneväisiä, jolloin yhdenvertainen kohtelu ei välttämättä toteudu kaupunkitasolla. Avustusperiaatteet arvioitiin strategiasta irralliseksi. Tämän lisäksi nähtiin, että kansalaisyhteiskunta hyötyisi ympäri vuoden olevasta pienavustusten avustuslajista. Tilojen suhteen todettiin, että tilojen jakautumisessa eri kaupunginosien välillä eroja. Työryhmä ehdotti myös palvelu/tilakarttaa käyttäjien tueksi.

Helsingissä työryhmä ehdotti selvityksessään linjauksia uudeksi kaupunkitasoiseksi järjestöyhteistyön malliksi, joissa painotettiin järjestöyhteistyön yhdistämistä kaupunkitasolla ja kokonaisuuden johtamista verkostomaisesti. Järjestötoiminnan tueksi laaditaan vuosikello sekä yhtenäistetään järjestöviestintää ja –neuvontaa. Kaupunki toimii alustana kaupungin ja järjestöjen yhteistyölle, auttaa järjestöjä verkottumaan keskinäiseen yhteistyöhön ja edistää asukkaiden omaehtoista toimintaa. Mallin keskitetty johtaminen ja koordinaatio edellyttää kaikkien avustusta valmistelevien kaupungin toimijoiden osallistumista verkostoon. Avustusten osalta uusi verkosto luo ja/tai täsmentää yhtenäiset hakuinfot, hakuneuvonta, yhteyshenkilöt, päätösvalmistelut ja päätösesitykset sekä toimintaperiaatteet päätösten toimeenpanoon, maksatukseen, yhteistyöhön hakijoiden kanssa esimerkiksi käyttötarpeiden muuttuessa sekä luo avustusten käytön valvontaan ja raportoinnin yhtenäisen mallin. Asukastiloja kehitetään laajempina aluekokonaisuuksina ja alueellista yhteistyötä ja kumppanuutta vahvistetaan yli hallintorajojen. Järjestöyhteistyötä tiivistetään luomalla jatkuva ja säännöllinen yhteistyön rakenne vuorovaikutukseen kaupungin ja sen toimintojen kehittämiseksi järjestöjen kanssa. Verkostomainen johtaminen, koordinaatio ja viestintä keskitetään kaupunginkansliaan ja toimialoille varmistetaan riittävä resursointi järjestöyhteistyön koordinointiin ja toteuttamiseen.

Toimiakseen toivotulla tavalla mallin todetaan edellyttävän yhteisen tietopohjan vahvistamista ja kaupunkiyhteistä, toimialariippumatonta mallia järjestöyhteistyön toimeenpanoon sekä toimivaltaisen viranomaisen päätöstä, kuten kaupunginhallitus tai sen alainen jaosto. Toimialoille nimetään vastuuhenkilöt muuhunkin kuin avustustoimintaan, niin, että valituilla on toimialaan liittyvien järjestöjen riittävä substanssituntemus ja yhteys toimialan palveluihin ja palveluissa toteutettavaan järjestöyhteistyöhön.

7.4 Hyvinvointityön ja Keusoten organisoituminen edelleen kesken keväällä 2022

Järvenpää kuuluu Suomen suurimpaan sote-kuntayhtymään Keusoteen, joka aloitti toimintansa tammikuussa 2019. Seitsemän ison organisaation yhteistyössä on paljon potentiaalia, mutta organisoituminen on edelleen kesken. Sote-muutokseen liittyviä huolia ovat alkuvuodesta 2022 kartoittaneet esimerkiksi Soste ja Keski-Uudenmaan alueella muun muassa Hyvinkään kaupungin Kulttuuri- ja hyvinvointipalvelut. Keusoten organisaation kumppanina on kuusi kuntaa, joilla kullakin on erilaiset prosessit ja hyvät käytännöt, ja valmistelut ovat edenneet eri tavoin eri kunnissa. Yhteistyötä arvioidaan haastaneen kentän laajuus ja kokonaiskuvan puuttuminen, yhdyspintatyöskentelyn resurssien vähyys, viestinnälliset pullonkaulat ja riippuminen yksittäisistä henkilöistä, epäselvät ja vaihtelevat kuntien rakenteet sekä vastuu- ja yhteyshenkilöiden puute.

Joidenkin haastateltujen mielestä suunnittelua on tehty ja rakenteita luotu sote-palvelut edellä. Kaupunki nähdään yhdistysten ja järjestöjen toiminnan mahdollistajaksi, edellytysten luojaksi sekä ennakoijaksi. Sote-yhdistykset toivovat kaupungilta erityisesti hyte-työn ja ennalta ehkäisyyn arvon ja merkityksen näkyväksi tekemistä sekä yhdistysten autonomian ja toimintaedellytysten turvaamista. Laajemmiksi hyvinvointityön huoliksi tällä hetkellä on todettu kuntien ja hyvinvointialueiden vastuunjaon epäselvyys, supistuvat hyte-resurssit ja kuntien niukkenevat palvelut sekä ei-lakisääteisten palvelujen karsiminen. Osan ihmisistä nähdään jäävän katveeseen rakenteellisten organisatoristen muutosten sekä esimerkiksi palvelutarpeen arviointikriteerien muutosten myötä. Heikennysten on pelätty kohdistuvan ennen kaikkea ikääntyneisiin ja haavoittuvassa asemassa oleviin. Esimerkiksi Hyvinkään kaupungin tekemän selvityksen mukaan katvealueita ovat ikääntyneiden ennaltaehkäisevä päihdetoiminta ja päiväkeskustoiminta, nuorten aikuisten matalan kynnyksen mielenterveys- ja päihdepalvelut, asunnottomuuden ehkäisy, mielenterveystyön tuki ja kohdennetut sote-avustukset.

Yhdistysten kannalta todettiin olevan myös epäselvää tai epävarmaa kuka avustaa jatkossa ketä ja miten, kun Keusote avustaa vain palveluja tuottavia yhdistyksiä ja loput hakevat edelleen kaupungin tukea. Järvenpäässä nostettiin esiin, kuinka Keusote uhkaa esimerkiksi Järvenpäässä kehitetyn Yhdessä katettu -hankkeen tulosten juurtumista ja hyvin käynnistyneen hävikkiruoan jakamisen mallin jatkoa ja tukea heikommassa asemassa oleville. Keväällä 2022 on epäselvää, miten hanketta jatkossa rahoitetaan. Keusote rahoittaa vain palveluja tuottavia yhdistyksiä eli esimerkiksi tämän toimintamallin rahoitus jäisi sen mukaan kaupungille hyte-avustuksen kohteeksi. Hyte-rahastakin vain noin 30 000 euroa vuodessa ja niitä hakee jo nyt noin 20 yhdistystä.

7.5 Korona –pandemian kielteisiä vaikutuksia yhteistoimintaan ja yhdistykseen Järvenpäässä: vaikeuttanut toimintaa, kuormittanut vapaaehtoisia ja heikentänyt taloutta

Alkuvuodesta 2020 levinnyt korona –pandemia on monin tavoin vaikuttanut kaupungin ja yhdistysten yhteistoimintaan sekä yhdistysten toimintaan. Esimerkiksi harrastemessut ja moni muu yhteistyön ja toiminnan muoto on viime vuosina Järvenpäässä estynyt tai vaikeutunut koronasulun myötä. Yhteistoiminnan kehittäminen on jäänyt vähemmälle, kun kaupunkiorganisaatiossa on keskitytty pandemian vaikutusten hallintaan ja koronasulusta johtuviin uudelleenorganisointeihin. Eri yhteyksissä yhdistysten edustajat raportoivat koronan vaikuttaneen monin tavoin kielteisesti yhdistysten toimintaan, jäseniin ja toimintaan osallistujiin, toimintaa järjestäviin vapaaehtoisiihin sekä yhdistysten talouteen.

Koronasulun myötä osallistumismahdollisuudet toimintaan ovat vaikeutuneet ja/tai vähentyneet. Osallistujille on ollut esimerkiksi vähemmän toimintaa, on jouduttu siirtymään etätoimintaan ja muun muassa ikäihmisiä on jäänyt koronan myötä kokonaan tavoittamattomiin. Osa jäsenistä tai

järjestettyyn toimintaan osallistuneista on lopettanut. Avun tarve on samanaikaisesti muuttunut ja/tai kasvanut. Korona on itsessään lisännyt huolta, yksinäisyyttä ja muita hyvinvointia uhkaavia tekijöitä sekä tuen tarpeita. Korona-aika on ollut toimintaa järjestäville ja erityisesti vapaaehtoisille kuormittavaa. Korona on vaikeuttanut tavanomaista toimintaa ja toiminnan uudelleenmuotoilu ja järjestäminen ovat aiheuttaneet vapaaehtoisille lisää työtä ja stressiä sekä pahimmillaan heikentänyt sitoutumista vapaaehtoistyöhön. Vapaaehtoisten määrä on vähentynyt ja uusia vapaaehtoisia on ollut entistä vaikeampi löytää, jolloin jäljelle jääneiden kuormitus on entisestään kasvanut. Vapaaehtoisten kuormittuminen ja stressaantuminen vaikuttaa kielteisesti myös toimintaan osallistujiin.

Kun toimintaa ei ole järjestetty entiseen tapaan, on tästä seurannut, että jäsenmaksuja on jätetty maksamatta. Osa jäsenistä on kokonaan lopettanut. Jäsenkato on aiheuttanut taloushankaluuksia ja erityisesti pienille yhdistyksille ja jäsenmaksutuloilla toimintaansa rahoittaville. Sulku aika on heikentänyt lisäksi sellaisten yhdistysten, yhteisöjen tai kansalaistoimijoiden tuloja, joilla on tulojen kattamiseksi esimerkiksi myymälä ja/tai kahvilatoimintaa. Sulkuajalta ei kertynyt tuottoa esimerkiksi yhdistysten liikuntatiloista vuokraamista kahviloista eikä Yhdessä Katettu -allianssin kirpputoritoiminnasta. Kaupunki on koronan kanssa samaan aikaan toteuttanut säästötavoitteisiin liittyviä toiminta-avustusten leikkauksia. Esimerkiksi nuorisjärjestöjen avustuksista leikattiin noin puolet. Tämä on lisännyt avustuksia saavien yhdistyksen haasteita koronan vaikutusten rinnalla.

Monella taholla käynnistetään koronasulun jälkeen toimintaa uudelleen aiempaa heikommin toimintaedellytyksin. Esimerkiksi Järvenpään Scoutit selvittivät loppukeväästä 2022 tehdystä kyselyssä, että ”Koemme, että edelleen etsitään uutta normaalia.” Ratkaisuna ja tuen tarpeina toivotaan kaupungin toiminta-avustusten leikkausten palautusta entiselleen ja/tai tila-avustuksia toimintaa ja uudelleen käynnistystä mahdollistavana ratkaisuna. Korona-aikana esimerkiksi liikuntapalveluissa yhdistysten vuokraamien liikuntatilojen kahviloiden vuokrahelpotukset kompensoivat koronasulusta johtuvia tulojen menetyksiä.

7.6 Laajempi yhteiskunnallinen muutos kansalaistoimintaan vaikuttavana tekijänä järvenpääläisten yhdistysten ja yhteisöjen arvioimana

Järvenpääläiset yhdistykset ja yhteisöjen edustajat arvioivat keväällä 2022 strategian päivittämisen yhteydessä omaan toimintaansa vaikuttavia laajempia toimintaympäristön ja yhteiskunnan muutoksia PESTEL-työkalun avulla. Toimintaa edistävinä tai mahdollistavina tekijöinä nähtiin, kuinka kestävyysvaje kasvaa ja julkinen sektori tarvitsee kansalaisyhteiskunnan apua. Kiinnostus yhteisöllisyyttä, paikallisuutta sekä kestävästä kehitystä kohtaan on kasvanut. Yhteisvastuu, kokemusasiantuntija ja vertaistuki sekä pientapahtumat, lähiluonto ja asukas-yhteisöt ovat nosteessa. Järjestötoiminta verkottuu ja teknologiat mahdollistavat osallistumista. Kaupungin väkiluku kasvaa. Tämä kasvattaa myös potentiaalisten yhdistysjäsenten määrää. Vapaaehtoistyö on yksi kotoutumisen väline.

Kansalaistoimintaan vaikuttavina muutoksina ja yhteisinä uhkina tuotiin esiin myös ilmaston muutos, pandemiat ja turvattomuuden kasvu. Heikommassa asemassa olevien tuen ja avustusten tarve lisääntyy. Rahoitus suuntautuu usein kriisien ja vahinkojen korjaamiseen ennaltaehkäisyyn sijaan. Teknologia mahdollistaa osallistumisen lisäksi myös syrjään vetäytymistä. Ongelmallista on julkisten tukien ja kaupungilta saatavien resurssien kiristyminen sekä asiantuntijaresurssien niukkuus. On vaikea löytää vastuuhenkilöitä ja oikeaa tietoa nopeasti ja päätöksenteko hidasta. Yhdistysten toimintaa vaikeuttavat lisäksi jäsenkato, vastuuhenkilöiden ikääntyminen ja vaikeus innostaa nuoria yhdistystoimintaan sekä taloustiedon puutteet.

7.7 Yhteenvetona toimintaympäristön muutoksesta yhteistoimintaan vaikuttavana tekijänä

Toimintaympäristön muutos yhteistoimintaan vaikuttavana tekijänä

1. Tarvetta uudentlaisille kuntien ja yhdistysten kumppanuuksille, yhdistysohjelmille sekä kansalaistoiminnan edellytysten tukemiselle luoneet valtakunnallisesti
 - lakimuutokset, kuntatalouden kehitys sekä sosiaali- ja terveyspalvelujen muutokset
 - sote-uudistuksessa järjestöjen rooli korostuu hyte-työn voimavarana ja palvelujen tukena
 - esimerkiksi Helsingin kaupunki luonut uuden yhteistoiminnan mallin sotepe-yhdistysten kanssa
2. Epävarmuutta ja työtä lisääviä muutoksia
 - Keusoten ja hyvinvointityön organisoituminen edelleen kesken kesällä 2022
 - korona –pandemian jälkeen käynnistetään toimintaa monessa yhdistyksessä aiempaa heikommin edellytyksin; pandemia vaikeuttanut toimintaa, kuormittanut vapaaehtoisia ja heikentänyt taloutta
3. Laajempi yhteiskunnallinen muutos kansalaistoimintaan vaikuttavana tekijänä
 - yhteisiä uhkia ilmaston muutos, pandemiat ja turvattomuuden kasvu, heikommassa asemassa olevien avuntarpeen kasvu, julkisten tukien ja resurssien kiristyminen, rahoitus vahinkojen korjaamiseen ennaltaehkäisyn sijaan
 - kestävyysvaje kasvaa, julkinen sektori tarvitsee kansalaisyhteiskunnan apua
 - yhteisöllisyys, paikallisuus ja kestävä kehitys tärkeitä
 - yhteisvastuu, kokemusasiantuntijuus, vertaistuki sekä pientapahtumat, lähiluonto ja asukasyhteisöt nousussa
 - järjestötoiminta verkottuu, teknologiat mahdollistavat osallistumista, vapaaehtoistyö palvelujen tukena esimerkiksi kototutumisessa
 - kaupungin väkiluku kasvaa, yhdistysjäsenten määrän potentiaali kasvaa, päätöksenteko hidasta ja vastuuhenkilöiden löytäminen vaikeaa
 - yhdistysten toimintaa vaikeuttavat jäsenkato, vastuuhenkilöiden ikääntyminen ja vaikeus innostaa nuoria mukaan sekä taloustiedon puutteet

8. YHTEISTOIMINTAA JA YHTEISTOIMINNAN KEHITTÄMISTÄ HAASTAVIA JA EDISTÄVIÄ TEKIJÖITÄ JÄRVENPÄÄSSÄ

Yhteistoiminta on Järvenpäässä vireää, monipuolista ja arvostavaa ja sillä on pitkät perinteet. Yhteistyössä yhdistysten, yhteisöjen ja kansalaistoimijoiden kanssa järjestetään monenlaista toimintaa, esimerkiksi erilaisia tapahtumia ja tilaisuuksia. Kaupunki tukee yhdistysten toimintaa erilaisin avustuksin (toiminta-, kohde- ja tila-avustukset), osoittaa tiloja yhdistysten käyttöön sekä tiedottaa näihin ja tapahtumiin liittyen. Yhdistykset, yhteisöt ja kansalaistoimijat osallistuvat kaupungin kehittämiseen, päätöksentekoon ja päätösten toimeenpanoon. Keväällä 2022 käynnistettiin kaupunkiorganisaatiossa uuden, aiempaa keskitetyemmän ja yhteistä oppimista mahdollistavan yhteistoimintamallin suunnittelu.

8.1 Kaupunkiorganisaatioon liittyviä yhteistoimintaa haastavia ja edistäviä tekijöitä

8.1.1 Haasteena yhteistoiminnan hajanaisuus ja lyhytjänteisyys, yksiköiden keskinäisen yhteistyön käytäntöjen erilaisuus, säästöpainet, toimimattomia järjestelmiä ja keskeneräisiä järjestelmämuutoksia

Nykyinen yhteistoiminta on yhdistysten näkökulmasta monipuolista ja osallistavaa, mutta samalla hajanaista ja lyhytjänteistä. Yhdistyksille ja kansalaistoimijoille tarjotaan monenlaisia palveluja, tukea ja yhteistyötä, jotka hajautuvat kaupunkiorganisaatiossa eri palveluista vastaaville tahoille ja viranhaltijoilla, joilla on keskenään osin erilaisia toimintakäytäntöjä. Yhteyshenkilöitä voi olla vaikea löytää. Kaupunkiorganisaatiossa yksiköiden keskinäisen yhteistyön vähäisyys ja yhteistoiminnan koordinoimattomuus näkyy muun muassa tiedonkulun hitautena ja puutteellisuutena, päällekkäisinä tapahtumina sekä ennakkoinnin tai osallistumisen vaikeutena järjestettyihin tilaisuuksiin. Yhteistoiminta järjestökentän ja kansalaistoimijoiden kanssa palvelualueittain ja toimintayksiköittäin tuo toiminnan keskittymiseen liittyviä etuja, mutta yhteistyötä on myös tärkeä kehittää yli yksikkörajojen.

Kaupungin viranhaltijoiden ja eri ammattiryhmien työn luonne ja orientaatiot yhteistoimintaan järjestöjen kanssa vaihtelevat. Sitoutuminen yhteistoimintaan ja sen kehittämiseen järjestöjen kanssa on tuttua monille esimerkiksi Hyvinvoinnin palvelualueen asiantuntijoille. Osalle dialogiseen vuorovaikutukseen perustuvaa yhteistyötä ja yhteiskehittäminen järjestöjen kanssa on arkityötä. Työn luonne, menetelmät ja tavoitteet ovat kuitenkin erilaiset eri yksiköissä ja monet yhteistoiminnan kenttään kuuluvat käytännöt ovat muotoutuneet muutosten ja henkilöiden myötä omanlaisikseen ja voivat vaihdella paljonkin keskenään. Esimerkiksi aikuissosiaalityön ja lapsiperhepalveluiden menetelmät ja kohderyhmät ovat erilaiset ja näiden yksiköiden tavoitteet poikkeavat puolestaan vahvasti esimerkiksi kulttuuri- ja tapahtumapalvelujen keskeisestä pyrkimyksestä ja keinoista tuottaa tapahtumat. Kaikki tekevät yhteistyötä yhdistysten kanssa, mutta työorientaation myötä orientaatio ja tavoitteet asettua toimimaan yhdessä yhdistysten ja järjestöjen kanssa vaihtelevat. Myös ammattiryhmien eroja nostettiin haastatteluissa esiin. Poikkihallinnollinen yhteistyö toimii hyvin asiantuntijoiden kesken ja työryhmissä, mutta kaupunkiorganisaatiossa yhdistysten ja järjestöjen kanssa työskentelee myös lukuisia viranhaltijoita, joille yhteistoiminnan kehittäminen voi olla vieraampaa, eikä osa omaa tehtävänsä.

Kaupungin säästöpainet haastavat yhteistoimintaa yhdistysten kanssa, kun on päätettävä, miten ja kenelle niukkuuksia resursseja jaetaan mielekkäästi. Toimimattomat järjestelmät ja järjestelmämuutosten käyttöönoton keskeneräisyys vaikeuttavat käytännön työtä ja esimerkiksi tila-avustusmuutosten toimeenpanoa. Yhdistysrekisterin toimimattomuus tekee viestinnästä työlästä, eikä kaikkia yhdistystoimijoita tavoiteta.

8.1.2 Yhteistoimintaa edistää monipuolinen ja arvostava yhteistoiminta, kehittämistä tukevat ohjelmat ja käytännöt, osallisuustyö ja sen osaaminen, yhteistyö yli sektorirajojen, yhteistoiminnalliset kokeilut ja innostavat tulokset

Yhteistoiminta on Järvenpäässä monipuolista ja arvostavaa ja osallistavaa yhteistoimintaa on tehty onnistuneesti jo pitkään. Nyt kehitettävä yhteistoiminnan malli kertoo sekin yhdistysten arvostamisesta ja kaupungin halusta kehittää yhteistoimintaa. Kaupunkiorganisaatiossa on lukuisia rakenteellisia ja toiminnallisia edellytyksiä ja valmiuksia yhteistoiminnalle ja sen edistämiseksi. Kaupungin strategia ja useat toimenpideohjelmat sekä dialogisen vuoropuhelun edistämisen hankkeet sekä osaamisresurssien kasvu tukevat yhteistoiminnan kehittämistä. Järvenpäässä on tehty viime vuosina laajasti osallistavaa ja yhteisöllisyyttä edistävää strategista kehittämistyötä ja tulosten jalkautusta, kuten strategian päivitysprosessi (2021-2022), osallisuusohjelma ja yhteisöohjauksen hanke (2020-2022) sekä yhteisöllisen sähköisen osallistumisalustan kehittäminen (valmis 10/2022). Esimerkiksi itseohjautuvuutta tukevassa hankkeessa (2021-2022) ohjattiin henkilöstöä tekemään ja kehittämään yhdessä toimintatapoja ammattihierarkioita ja yksiköiden rajoja ylittäen ja osallisuusohjelman ja kotouttamisohjelman puitteissa pyritään suunnitelmallisesti rakentamaan yhteisöllisyyttä ja kuntalaisten ja viranhaltijoiden dialogista vuoropuhelua.

Yhdistysten, yhteisöjen ja järjestökentän sekä kansalaistoimijoiden osallistamisella kaupungin kehittämiseen ja päätöksentekoon on jo pitkät perinteet. Esimerkiksi Hyvinvoinnin palvelualueella on osallistettu koko yhdistyskenttää suunnitteluun ja päätöksentekoon, kuten tilasuunnitteluun (kaksi työpajaa 2018), avustuskäytäntöjen kehittämiseen (kuuleminen 2020) ja osallistuminen strategian päivittämiseen (kolme tapaamista keväällä 2022). Yhdistykset toimivat jo tunnustettuina kaupungin kumppaneina ja palvelujen tuottamisen tukena. Esimerkiksi Hyvinvointia ja turvallista arkea-suunnitelmassa mainitaan suunnitellun hyvinvointityön toimeenpanijaksi yhdistykset, yhteisöt ja kansalaistoimijat yhteistyökumppaneina, jotka ovat olleet tekemässä myös suunnitelmaa yhdessä.

Kaupunkiorganisaatiossa tehdään yhteistyötä yli sektorirajojen, on poikkihallinnollisia työryhmiä sekä viranhaltijoita, joilla työnkuvasta on esimerkiksi puolet varattu poikkihallinnolliseen asiantuntijatyöhön. Henkilöstöllä on yhteistoiminnan ja dialogisen vuoropuhelun osaamista ja sitoutumista. Organisaatiossa on dialogisen vuoropuhelun ja osallisuuden osaajia ja kehittäjiä ja tätä osaamista tuetaan ja lisätään kaupunkiorganisaatiossa (esimerkiksi Erätauko-koulutuksen avulla keväällä 2022). Osa viranhaltijoista on jo tottunut toimimaan yhdistysten ja kansalaistoimijoiden yhdyspintana, tiedon välittäjänä, toiveisiin ja aloitteisiin vastaajana sekä vuoropuhelun edistäjänä ja yhteistoiminnan kehittäjänä. Yhteistyötä tehdään paikallisten yhdistysten ja järjestöjen lisäksi valtakunnallisten järjestöjen ja verkostojen kanssa.

Yhteistoiminta on ollut myös uutta kokeilevaa ja tuloksellista ja yhdessä on saatu paljon aikaiseksi. Esimerkiksi Yhdessä-katettu-hanke on yhteisöllinen hävikkiruoan jakamisen hanke, joka on onnistunut hyvin, levinnyt lähikuntiin sekä herättänyt valtakunnallista ja valtionjohdon huomiota. Kaupungin sisällä on viime aikoina kertynyt hyviä kokemuksia monenlaisesta yhdistysrajat ylittävästä yhteistyöstä. Esimerkiksi Myllytien toimintakeskuksessa on organisoitu ”yhdistysvapaata” toimintaa, kuten yhteiskävelyjä tiistaisin eri teemoilla, aivotreenejä ja digineuvontaa, ja näihin on voinut ja osallistunut kuntalaisia ja eri yhdistysten jäseniä. Samaa toimintamallia jalkautetaan nyt myös Jamppaan. Yli kuntarajojen tehdään yhteistyötä esimerkiksi Keusoten puitteissa sote-yhdistykseen liittyen ja kulttuuripuolella esimerkiksi Meidän Festari saa sekä Tuusulalta että Järvenpäältä avustusta. Myös matkailun osalta on tehty yhteistyötä etupäässä Tuusulan kanssa.

Uudet tietojärjestelmät tulevat helpottamaan yhteistoimintaa. Esimerkiksi uusi yhdistysrekisteri sekä kulttuuri- ja tapahtumajärjestäjien rekisteri tulevat helpottamaan yhteistoimintaa ja sen edellytyksiä.

8.2 Yhdistyksiin liittyviä yhteistoimintaa haastavia ja edistäviä tekijöitä

8.2.1 Yhdistysten monimuotoisuus, erilaiset tarpeet, käytännöt, toimintakulttuurit ja resurssit yhteistoiminnan voimavara ja haaste

Yhdistysten monimuotoisuus toimijajoukkona on sekä yhteistoimintaa edistävä rikkaus, että yhteistä tekemistä haastava tekijä. Yhdistykset ovat keskenään erilaisia ja omaavat erilaisia tapoja ja resursseja toimia ja osallistua yhteistoimintaan. Ne poikkeavat toisistaan taloudellisten resurssien osalta ja tukimuodot ovat erilaisia. Toimintakulttuurit ovat erilaisia ja joissain ollaan ”enemmän sisäänpäin kääntyneitä”, jotkut ”kilpailevat keskenään”, kun taas toiset tekevät keskenään ja eri toimijatahujen kanssa paljon yhteistyötä, etsivät aktiivisesti kumppanuuksia ja pyrkivät verkostoitumaan. Toiminnan kohteet, orientaatiot, tavoitteet, toimintatavat ja toimijoiden motivaatio vaihtelevat. Joidenkin toiminnalla on pitkät perinteet, toiset ovat vasta-aloittaneita.

Toisissa järjestöissä on ammattimaista henkilöstöä, palkallisia työntekijöitä, kun taas toiset toimivat ja toteuttavat osallisuustoimintaa vapaaehtoisvoimin. Osalla on toimintansa tukena isoja taustajärjestöjä tai laajoja verkostoja. Vapaaehtoistyön luonne on tärkeä hyväksyä ja ottaa kaikessa yhteistoiminnassa huomioon se, ettei kaikilla ole samanlaisia resursseja tai halua osallistua kaikkeen mahdolliseen. Kaupungin viranhaltijoiden ja ammattimaisten järjestötoimijoiden toimintaedellytykset ovat erilaiset verrattuna vapaaehtoistoimijoihin ja heikommin resursoituihin yhdistystoimijoihin. Tämä näkyy esimerkiksi mahdollisuuksissa osallistua yhteistoimintaan ja sen kehittämiseen. Kuten yksi haastatelluista totesi, ”Yhteistyökumppaneiden on hyvä tunnistaa ja hyväksyä, että vapaaehtoisvoimin organisoitu toiminta voi olla luonteeltaan myös ’ameebamaisempaa’ kuin ammattimaisesti tai keskitetysti johdettu.”.

8.2.2 Toimintaedellytysten heikentyminen vaikeuttaa yhteistoimintaa

Yhdistysten toimintaedellytyksiä heikentävät muutokset haastavat yhteistoimintaa. Kielteiseksi koetut muutokset esimerkiksi kaupungin avustusten suhteen tuovat epävarmuutta ja lisää työtä ja saatetaan tulkita arvostuksen puutteen osoituksena kaupunkiorganisaation taholta. Kielteisimmän toimintaedellytysten heikennysten vaikutukset kohdistuvat yhdistyksiin, jotka ovat pieniä, toimivat vapaaehtoisvoimin ja suuresti riippuvaisia kaupungin resursseista sekä heikommassa asemassa oleviin yhdistyksen jäseniin ja toimintaan osallistujiin. Resurssien leikkausten vaikutuksia on vaikea ennakoita. Toimintaedellytysten puute tai toiminnan vaikeutuminen heikentää samalla edellytyksiä osallistua yhteistoimintaan kaupungin kanssa. Esimerkiksi epävarmuus toiminnan rahoituksesta voi vähentää sitoutumista pitkäjänteiseen kehittämiseen ja yhteistyöhön. Iso määrä yhdistyksiä toteuttaa tällä hetkellä erilaisia palveluja ja palveluja tukevaa toimintaa vapaaehtoisvoimin. Tämän työn tunnistamista ja arvostamista peräänkuulutetaan resursseja koskevassa päätöksenteossa.

Yhdistykset kaipaavat kaupungilta toimintaedellytysten jatkuvuutta ja yhteistoimintaan selkeyttä ja johdonmukaisuutta, lisää viestintää ja säännöllisiä tapaamisia sekä pienten yhdistysten huomioon ottamista. Kaupungin toivotaan mahdollistavan ja tukevan verkostoitumista ja eri toimijatahujen keskinäistä yhteistyötä. Vastaavia toiveita on yhdistyskenttä esittänyt muissakin kunnissa, kuten Hyvinkäällä ja Helsingissä, joiden viimeaikaiseen järjestöyhteistyön kehittämiseen on tätä selvitystä tehdessä perehdytty tarkemmin.

8.2.3 Yhdistysten joustavuus, verkostot ja kuntalaisten tavoittaminen sekä luottamus yhteistoimintaan tärkeitä voimavaroja

Yhdistykset ovat yhteistoiminnan osapuolina joustavia organisoimaan uutta toimintaa, toimivat käytännössä lähellä kuntalaisia ja tavoittavat vaikeastikin tavoitettavia kohderyhmiä. Verkostoyhteistyöllä tavoitetaan aina laajemmin kuntalaisia ja muita toimijatahoja, siksi se on myös vaikuttavampaa. Hyvät kokemukset verkostojen toimivuudesta ja vaikuttavuudesta lisäävät yhteistoiminnan edellytyksiä. Järvenpäässä on useita aktiivisia toimijaverkostoja ja kansanliikkeitä sekä yhteistoiminnallisia hankkeita, jotka ovat saaneet myös valtakunnallista huomiota ja tunnustusta kuten Hyvä kasvaa Järvenpäässä ja Yhdessä katettu -hanke jne.

Yhdistysten luottamus yhteistoimintaan ja myönteiset asenteet yhteistyöhön muiden yhdistysten kanssa sekä poikkihallinnolliseen yhteistyöhön ovat yhteistoimintaa edistäviä tekijöitä. Yhdistysten ja yhteisöjen lukuisat lausunnot sekä kyselyiden avoimet vastaukset ja selonteot eri yhteyksissä osoittavat vahvaa pyrkimystä yhteistyöhön ja luottamusta siihen, että asianomainen taho tulee kuulluksi ja voi vaikuttaa. Yhdistyskyselyssä (2020) valtaosa vastaajista (36/40) teki tai halusi tehdä yhteistyötä muiden yhdistysten kanssa ja esimerkiksi sote-yhdistykset toivovat yhteistyötä kaupungin muiden toimialojen, kuten kulttuuri- ja liikuntapalveluiden kanssa sote-yhdistysten asiakkaiden hyvinvoinnin lisäämiseksi. Yhdistyskyselyssä sekä muissa yhdistysten kuulemisissa muutamat yhdistysten edustajat ovat erikseen ilmaisseet haluaan toimia vastavuoroisesti suhteessa kaupunkiin ja vastineena edullisista tiloista tai muista avustuksista esimerkiksi järjestää toimintaa kaupungin tilaisuuksissa.

8.3 Tilahallinnan ja avustuskäytäntöjen kehittäminen yhteistoimintaan vaikuttavana tekijänä

8.3.1 Kaupungin tilahallinta- ja tila-avustusten kehittäminen sekä tilakapasiteetin kasvu lisäävät yhteistoiminnan edellytyksiä

Tilahallinnan ja tila-avustuskäytäntöjen kehittämiskohteena ovat tilatarjonta sekä jako- ja hinnoitteluperusteet ja käytännöt. Tavoitteena on aiempaa laajempi tilatarjonta ja palvelulähtöinen tilahallinta. Tällä hetkellä tiloja ei riitä kaikille tarvitseville ja toisaalta joistakin tiloista ollaan luopumassa. Yhdistyksille osoitettujen tilojen hinnoittelu epätasaista, eivätkä maksuperusteet ole avoimesti esillä. Tilojen hinnoittelu ei perustu todellisiin kustannuksiin, jolloin tila-avustusten tasapuolisuutta, strategianmukaisuutta ja kustannustehokkuutta on vaikea arvioida.

Uudet tilahallinnan järjestelmät helpottavat pian kaupungin tilahallintaa ja tila-avustustenjakoa ja parantavat tilayhteistyön palveluja yhdistyksille. Tulevaisuudessa kaikki yhdistyksille mahdolliset tilat ovat osana samaa järjestelmää ja kaikille avointa tilatarjontaa, tilavuokraus muuttuu joustavammaksi ja tilakapasiteetti kasvaa muutosten myötä. Tilakapasiteetin kasvu tulee hyödyttämään nykyistä suurempaa yhdistysten määrää ja jatkossa tiloja tulee olemaan laajemmin eri puolilla kaupunkia.

Tilamuutokset voivat avata myös uusia mahdollisuuksia ja toimintaedellytyksiä yhdistyksille ja yhteisöille. Niille voi löytyä aiempaa paremmat tai edullisemmat tilat ja esimerkiksi tilojen yhteiskäyttö voi parhaassa tapauksessa vahvistaa yhteisen tekemisen lisäksi täysin uudenlaista toimintaa. Onnistuneista yhdistysten tilamuutoksista ja yhteistyöstä tilaratkaisuissa yli organisaatio- ja toimialarajojen on viime vuosina uusiin kokeiluihin rohkaisevia ja innostavia esimerkkejä.

Yhdistysten avustuksissa aiempaa avoimempaan päätöksentekoon pyrkiminen lisää myös yhteistoiminnan edellytyksiä, kun jatkossa tehdään näkyväksi yhdistysten saamat tila-avustukset alennusten ja maksuttomien tilojen osalta (vuokratilat, vakiovuorot, tilapäinen käyttö) ja liitetään

ne osaksi avustuskokonaisuutta toiminta- ja kohdeavustusten rinnalle, mikä lisää päätöksenteon oikeudenmukaisuuden ja strategianmukaisuuden arvioinnin mahdollisuuksia.

8.3.2 Yhdistysten kannanotot avustuskäytäntöjen kehittämiseen ja tila-avustukset huomioon tulevissa avustuspäätöksissä

Järvenpään kaupunki on edistänyt yhteistoiminnan edellytyksiä jakamalla toiminta- ja kohdeavustuksia viime vuosina TEA-viisarin mukaan vähän yli keskiverron muihin kuntiin nähden sekä kehittämällä avustuskäytäntöjä. Viimeksi vuonna 2020 päivitettiin avustuskriteerit ja pidennettiin avustusaikaa. Tavoitteena oli saada aikaan yhtenäinen ja aiempaa läpinäkyvämpi avustustenjakomalli sekä liittää avustukset ja niiden myöntöperusteet vahvemmin kaupunginstrategiaan. Samanaikaisesti toiminta- ja kohdeavustukset supistuvat muiden paitsi liikunnan osalta. Toiminta-avustus muutettiin kaksivuotiseksi ja kaikille hakijoille asetettiin yhteiset kriteerit: 1. monimuotoisuus ja tasa-arvo, 2. saavutettavuus ja saatavuus, 3. osallisuus ja osallistuminen ja 4. toiminnallinen laatu ja toteutus. Kaikkien osalta kerätään tietoja seurasta ja toiminnan vaikuttavuudesta.

Yhdistykset ottivat kehittämisvaiheessa kantaa avustuskäytäntöjen muutoksiin. Selonteoissa pidettiin tärkeänä viestinnän tavoitavuutta ja selkokieliisyyttä sekä painotettiin, kuinka hakijayhdistysten erilaisuus tulisi ottaa huomioon avustuspäätöksissä. Keskeisenä pidettiin sen arvioimista mitä ja millaista toimintaa yhdistys järjestää, kenelle, onko toiminta toteuttamiskelpoista ja realistista, alueellisuutta, tarpeellisuutta, strategianmukaisuutta, toiminnan elinkeinovaikutuksia, yhdistystoiminnan saavutettavuutta ja saatavuutta sekä osallisuuden toteutumista. Yhdistysten taloudelliset erityispiirteet ja riippuvuus avustuksista tulisi myös ottaa huomioon päätöksissä, sillä toiminnan kulurakenne ja kulujen kattamisen tavat vaihtelevat, kuten vapaaehtoistyön määrä, osallistumisen maksullisuus ja toiminnan muut rahoitusmahdollisuudet.

Maksuttoman harrastustoiminnan järjestämisen ja matalan kynnyksen yleispalvelun velvoitteesta arvioitiin seuraavan mahdollisia ei-toivottuja vaikutuksia, kuten kulujen kompensointia harrastemaksuja nostamalla, josta voi puolestaan seurata maksavien jäsenten lopettamista, mikä vaikeuttaa tulevaa toimintaa. Pitkä avustuskauti arvioitiin hyväksi, jos toiminta ei juuri muutu. Pelisäännöt muutostilanteisiin tulee sopia etukäteen, esimerkiksi jos yhdistys lopettaa tai jäsenmäärä rajusti kasvaa.

Tärkeänä pidettiin avustuspäätösten arviointiprosessin näkyväksi tekemistä ja tila-avustusten huomioon ottamista kokonaisavustuksissa. Yhdistystoiminnan vaikuttavuuden arviointi todettiin haastavaksi, eikä kaikille sopivia yhteismitallisia arviointimittareita löydy. Erityistä huomiota avustustenjaossa on kiinnitettävä uusiin sekä pieniin yhdistyksiin. Uusilla yhdistyksillä tai kansalaistoimijoilla ei ole vielä näyttöä aiemmasta toiminnasta tai taloudesta ja uusien yhdistysten mukaan tulo kesken pitkän avustuskauten on tärkeä turvata. Yhdistyksen kyvykyys vastata eri kriteereihin vaihtelee yhdistyksen koon ja toimintatarkoituksen mukaan ja pienten toimijoiden voi olla vaikea täyttää kaikkia kriteerejä.

8.3.3 Tilamuutokset sekä tilahallinta- ja varausjärjestelmien käyttöönotto edellyttävät selvitystyötä, neuvottelua, avointa päätöksentekoa, uusia sopimuksia ja tilajärjestelyjä onnistuakseen yhteistoimintaa tukevalla tavalla

Yhdistykset ovat eri yhteyksissä tuoneet esiin omaa näkökulmaansa tilakysymyksiin sekä avustuskäytäntöjen muutoksiin. Yhdistysten tilatarpeet ja tilojen merkityksellisyys toimijoille vaihtelevat. Tilamuutokset ovat suuritöisiä ja vaikutuksiltaan vaikeasti arvioitavia erityisesti pienille, vähin resurssein ja vapaaehtoisvoimin toimiville yhdistyksille sekä heikommassa asemassa oleville

osallistujille. Tila-avustusten haku lisää toiminnan epävarmuutta ja työtä. Monikäyttötiloista ja tilojen yhteiskäytöstä voi monille olla hyötyä, etenkin pienille ja vähin resurssein toimiville yhdistyksille ja kansalaistoimijoille. Monikäyttö- ja yhteiskäyttötilojen potentiaalinen toteutuminen edellyttää kuitenkin monilta kulttuurinmuutosta ja uusien taitojen omaksumista sekä kaikilta käyttäjiltä sopeutumista uuteen ja yhteisistä asioista sopimista.

Tilahallinnan kehittämisen keskeneräisyys ja työläys haastavat yhteistoimintaa ja sen kehittämistä. Kaupunginhallituksen viimeisimpien tila- sekä tila-avustuskäytäntöjen muutospäätösten toimeenpano on osin myös viivästynyt koronan takia. Tulevat tilahallinnan järjestelmämuutokset ratkaisevat kustannuslaskentaan liittyvät haasteet ja mahdollistavat tilojen tehokkaamman hyödyntämisen, mutta uusien järjestelmien käyttöönotot ovat työläitä ja resursseja vaativia prosesseja. Tulevat tilahallinnan ja avustuskäytäntöjen muutokset ja tilayhteistyö vaativat jatkossakin paljon aikaa ja selvitystyötä, hyvää koordinoitavuutta sekä yhteiseen kehittämiseen osallistavaa työtä onnistuakseen yhteistoimintaa edistävällä tavalla. Yhdeksi ratkaisuksi on esitetty tilojen tukitoimien ja käyttövuorojen hallinnan keskittämistä tilatiimille ja osallisuustyötä koordinoimaan toimintaa eri pisteisiin.

8.4 Tapahtuma- ja viestintäyhteistyön sekä yhdistysrekisterin kehittäminen lisäävät yhteistoiminnan mahdollisuuksia

Kaupunki kehittää kulttuuri- ja tapahtumapalveluja aktiivisesti. Osallistava tapahtumatoiminta on vireää ja tavoitteellista ja mahdollistaa yhdistysten toimintaa osana kaupungin strategianmukaista tapahtumatuotantoa ja palveluja. Matalan kynnyksen osallistumista tuetaan kaupungin taholta esimerkiksi tarjoamalla paikka tai tilaisuus, johon halukkaat voivat tulla ja/tai tuetaan tätä viestinnällä. Tapahtumatuotantoon liittyen avustetaan taloudellisesti, osoitetaan tiloja ja/tai autetaan tuotannossa. Isompien kaupunkitapahtumien järjestämisen osalta useat toivovat enemmän keskittämistä ja koordinoitavuutta. Monipuolisista yhteistapahtumista olisi myös yhdistyksille enemmän iloa. "Kun tarjontaa on laajemmin esillä, on yhdistysten mahdollisuus tavoittaa enemmän mahdollisia uusia jäseniäkin."

Viestintäyhteistyön muotoja ja alustoja ovat esimerkiksi Järvenpään kaupungin verkkosivuilla päivittyvä tapahtumakalenteri. Yhdistykset voivat viestiä tapahtumistaan kaupungin ylläpitämään tapahtumakalenteriin. Tapahtumakalenteri ei ole kaikille yhdistyksille kuitenkaan tuttu tai aktiivisessa käytössä. Parhaita viestintävälineitä kaupungin kanssa vuorovaikutukseen ovat yhdistysten edustajien mielestä sähköposti, puhelin, kaupungin työntekijän henkilökohtainen tuki ja opastus sekä "puskaradio".

Järvenpään kaupunki kehittää yhteistoimintaa yhdistysrekisterin (CRM) osalta. Uusi järjestelmä otetaan käyttöön vuoden 2022 aikana. Ajantasainen ja www.toimeksi.fi -sivustoon linkitetty rekisteri tukee aiempaa paremmin kansalaistoimijuuden edellytyksiä, parantaa palvelua sekä helpottaa vuorovaikutusta yhdistysten kanssa.

8.5 Muita yhteistoimintaa ja sen kehittämistä haastavia ja edistäviä tekijöitä

8.5.1 Ajankohtaiset toimintaympäristön muutokset, kuten lakimuutokset, kuntatalouden kehitys, sosiaali- ja terveyspalvelujen muutokset sekä laajemmat yhteiskunnalliset muutokset lisänneet uudenlaisten kuntien ja järjestöjen kumppanuuksien tarvetta

Yhdistysten ja yhteisöjen hyvinvointityö tärkeää, kun julkisen sektorin varat niukkenevat ja kunnan rooli hakee uusia muotoja. Yhdistykset ja järjestöt tarjoavat kunnan asukkaille hyvinvointia ja

terveyttä edistävää toimintaa, tukea sekä osallistumisen ja vaikuttamisen mahdollisuuksia. Nämä ovat myös lakisääteisesti kunnan tehtäviä ja vahva yhteistyö ja kumppanuudet tukevat kunnan muutosta palvelujen järjestäjästä yhä vahvemmin elinvoiman, yrittäjyyden ja työllisyyden edistäjäksi. Järjestöt mahdollistavat palvelujen tarjontaa lisäksi pienille erityisryhmille, joiden palveleminen ei vähäisten tuotto-odotusten ja mittakaavansa puolesta ole houkuttelevaa voittoa tavoitteleville yrityksille.

Sosiaalisesti ja ekologisesti kestävä kehityksen kannatus sekä kuntalaki luovat yhteistoiminnan tarvetta ja näin edistävät yhteistoimintaa. Sosiaalisesti ja ekologisesti kestävä kehityksen edistäminen yhteiskunnallisesti on tärkeää, strategisesti mielekästä ja kuntalaissa säädetty kunnan tehtäväksi. Kuntalain (410/2015§ 1 ja 9) mukaan kunnan tehtävänä on edistää asukkaidensa hyvinvointia ja alueen elinvoimaa sekä järjestää tarvittavat palvelut ekonomisesti, ekologisesti ja sosiaalisesti kestävällä tavalla. Tällaisen kehityksen yhteiskunnallinen kannatus, tuki sekä ymmärrys vaikuttavuudesta on kasvanut. Kannatuksesta kertoo valtakunnallisesti esimerkiksi Järvenpään saama hankerahoitus ja Kestävät tapahtumat-hanke, jonka kärkenä ovat ekologisesti ja sosiaalisesti kestävä kehityksen tukeminen ja edistäminen tapahtumatuotannon osalta. Kaupunkitasolla on mielekästä tukea yhdistyksiä, yhteisöjä ja kansalaistoimintaa, sillä vireä kaupunki on strategisesti merkittävä pitovoima- ja vetovoimatekijä kunnassa. Esimerkiksi Myllytien toimintakeskus arvioitiin kaupunkikehityksen näkökulmasta arvokkaaksi, koska se on merkittävä vetovoimaa luova tekijä ympäristönsä asukkaille.

Sote-uudistuksessa järjestöjen rooli korostuu hyte-työn voimavarana ja palvelujen tukena. Järvenpäässä sote-uudistukseen on lähdetty aktiivisesti mukaan ja muutoksen tueksi on resursoitu henkilöstöä. Hyvinvointityön ja Keusoten organisoituminen on edelleen kesken keväällä 2022. Hyvinvointityön huoliksi on tällä hetkellä arvioitu kuntien ja hyvinvointialueiden vastuunjaon epäselvyys, supistuvat hyte-resurssit ja kuntien niukkenevat palvelut sekä ei-lakisääteisten palvelujen karsiminen. Heikennysten on pelätty kohdistuvan ennen kaikkea ikääntyneisiin ja haavoittuvassa asemassa oleviin. Sote-uudistuksessa järjestöjen roolin on todettu korostuvan hyte-työn voimavarana ja palvelujen tukena. Sote-yhdistykset toivovat kaupungilta erityisesti hyte-työn ja ennalta ehkäisyn arvon ja merkityksen näkyväksi tekemistä sekä yhdistysten autonomian ja toimintaedellytysten turvaamista. Yhdistysten kannalta todettiin olevan myös epäselvää tai epävarmaa kuka avustaa jatkossa ja miten. Keusoten hyte-ryhmä eli Hyte-allianssi tarjoaa yhteistyökumppanuutta yhdistyksille, kuten asiantuntija-apua sekä apua toiminnan suunnitteluun ja rahoitushakemusten tekoon, mutta ei rahallista tukea. Keusote avustaa vain palveluja tuottavia yhdistyksiä, ja loput hakevat edelleen kaupungin tukea. Epäselvyydet vaikeuttavat toimintaa ja kehittämiseen sitoutumista. Rahoituksen epäselvyydet uhkaavat esimerkiksi Järvenpäässä kehitetyn ja muihin kuntiinkin levitetyn Yhdessä katettu -hankkeen hävikkiruoan jakamisen mallin jatkoa ja tukea heikommassa asemassa oleville.

Rakenteelliset muutokset nähdään myös tekijäksi, joka pakottaa uudistumaan ja kehittämään toimintoja ja yhteistyötä erilaisista lähtökohdista. Sote-yhteistyö on lisännyt kuntien ja järjestöjen yhteistä tekemistä ja valmiuksia. Esimerkiksi yhdyspintatyötä suunnitellaan hyvinvointialueen, järjestöjen ja kuntien välillä. Järjestöjä ja yhdistyksiä on osallistettu sote-uudistuksiin ja päätöksentekoon laajalti Suomessa (esimerkiksi STEAn rahoittama Järjestöt muutokseen yhteistyössä-hanke). Keski-Uudenmaan Yhdistysverkosto koordinoi parhaillaan hyvinvointialueen, järjestöjen ja kuntien yhteistyötä Keski-Uudenmaan sote-kuntayhtymän osalta.

Järvenpääläisten yhdistykset ja yhteisöt ovat arvioineet myös laajemman yhteiskunnallisen muutoksen vaikutuksia toimintaansa keväällä 2022. Keskeisimmiksi toimintaedellytyksiä luoviksi tai uhkaaviksi tekijöiksi arvioidaan kansalaisyhteiskunnan, yhteisvastuun, yhteisöllisyyden ja kestävä kehityksen arvon nousu, verkostoituminen ja teknologinen kehitys. Ilmaston muutos etenee, pandemiat, turvattomuus ja heikommassa asemassa olevien tuen tarve lisääntyvät. Rahoitus

suuntautuu kriisien ja vahinkojen korjaamiseen ennaltaehkäisyn sijaan. Rahoituksen kiristyminen, jäsenkato, vastuuhenkilöiden ikääntyminen ja vaikeus innostaa nuoria haastavat yhdistystoimintaa. Kaupungin väkiluku kasvaa, mikä lisää palvelujen tarvetta sekä kansalaistoiminnan ja yhdistysten jäsenpotentiaalia. Paikalliset pientapahtumat, lähiluonto ja asukasyhteisöt ovat nosteessa.

8.5.2 Korona –pandemia vaikuttanut yhteistoimintaan ja kansalaistoiminnan edellytyksiin

Korona –pandemian myötä yhteistoiminta ja sen kehittäminen ovat jääneet vähemmälle, kun kaupunkiorganisaatiossa on keskitytty pandemian vaikutusten hallintaan ja koronasulusta johtuviin uudelleenorganisoimisiin. Koronasta arvioidaan seuranneen kielteisiä vaikutuksia yhdistysten toimintaan, jäsenille ja toimintaan osallistujille, kun toiminta on sulkujen takia vähentynyt, muuttunut ja/tai keskeytynyt. Tästä on seurannut jäsenkatoa ja jäsenmaksujen maksamatta jättämistä ja taloudellisia vaikeuksia. Kaupunki on samaan aikaan toteuttanut säästötavoitteisiin liittyviä toiminta-avustusten leikkauksia. Epävarmuus ja yhdistystyön kuormitus ovat lisääntyneet, osa vapaaehtoisista lopettanut ja uusia vapaaehtoisia on ollut entistä vaikeampi löytää. Voimavarojen yhä heikkenevä kierre uhkaa erityisesti pieniä, vapaaehtoisvoimin toimivia sekä jäsenmaksuista ja avustuksista hyvin riippuvaisia yhdistyksiä.

8.5.3 Yhteistoiminnan kehittäminen yleistynyt kunnissa ja kehittämisen työkaluja saatavilla

Yhteistoiminnan arvo on nähty kunnissa ja tulevaisuuden palveluja kehitetään yhdessä yhdistysten, yhteisöjen ja kansalaistoimijoiden kanssa. Erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollon muutosten myötä on hyviä yhdistystoiminnan malleja, ohjelmia ja työkaluja kehitetty lukuisissa kunnissa. Esimerkiksi Helsingin kaupungin sotepe-järjestöyhteistyön kaupunkitasoinen malliksi on esitetty (30.5.2022) seuraavaa: 1) sotepe-järjestöyhteistyötä edistetään verkostomaisella mallilla, jota kaupunkiorganisaatiossa koordinoidaan keskitetysti, 2) kaupunki toimii alustana vapaalle kansalaistoiminnalle, jossa yhdessä tekeminen ja järjestöaloitteisuus keskiössä, 3) luodaan jatkuva ja säännöllinen yhteistyön rakenne ja määritellään yhteyshenkilöt ja yhteistyön tavat sekä 4) mahdollistetaan jatkuva vuoropuhelu toimintojen kehittämisestä (esim. neuvottelukunta).

8.5.4 Kaupungin erityispiirteet

Kaupungin erityispiirteet, kuten koko, luovat paikallisia puitteita yhteistoiminnalle ja sen kehittämiselle. Järvenpää on kooltaan pieni kaupunki, jossa ihmiset tuntevat usein toisensa ja aktiivisimmat ovat monessa mukana. Väestö kasvaa, mikä lisää kansalaistoiminnan jäsenpotentiaalia. Tila on Keski-Uudellamaalla kallista. Kaupunkiorganisaatiossa nähdään tärkeäksi luoda paikkoja mihin mennä ja kokoontua, viihtyisiä puistoja ja ulkoilumahdollisuuksia. Viihtyisät tilat ja ympäristö ruokkivat hyvinvointia ja yhteistoiminnallisuutta. Kulttuurikaupunkina Järvenpäällä on pitkät perinteet, mikä on erityisesti kulttuuriyhdistyksille tärkeää.

8.5.5 Yhteistoiminnan luonne

Yhteistoiminta on monimuotoista, monitoimijaista ja monimutkaista. Toimijatahot ovat itsenäisiä ja keskenään erilaisia ja kukin toteuttaa omaa erityistä toimintaansa ja siihen kiinnittyvää perustehtävää. Jokainen yksittäinen toimija on yksilöllinen yhteistoiminnan orientaatioltaan ja kyvykkyyksiltään sekä toimii oman toimijatahonsa käytäntöjen ja resurssien puitteissa. Erilaiset toimijatahot, yksilöt, resurssit, käytännöt, toimintakulttuurit, riippuvuussuhteet ja toimintaympäristöt muodostavat luonteeltaan systeemisen ja jatkuvasti muutosten myötä

muotoutuvan historiallisen ja systeemisen kokonaisuuden. Esimerkiksi henkilöstövaihdokset ovat hyvin toimivaa yhteistyötä haastavia muutoksia. Kuten yksi haastatelluista ilmaisi - "Yhteistoimintaa ei voida lukita, koska toimintaympäristö on jatkuvasti muuttuva".

Yhteistoimintaa kuvataan molemminpuoliseksi riippuvuussuhteeksi. Yhteiset suunnitelmat ja yhteistyön pitkäjänteisyys nähdään yhdistyskentällä yhteistyötä ja kumppanuutta arvostavana ja edistävänä tekijänä. Esimerkiksi avustuskäytännöt muodostavat arvioijien mukaan kuvaa kaupungin sitoutumisesta yhdistyksiin sekä mahdollistavat tai vaikeuttavat yhdistysten toiminnan pitkäjänteistä kehittämistä. Pysyvä rakenne esitetään tekijäksi, joka tukee yhteistoimintaa, kuten säännönmukaiset kokoontumiset sekä osallistava vuorovaikutus, joissa kunkin omat toiveet ja tarpeet voidaan tuoda esiin ja keskustella yhdessä.

8.6 Yhteenvetoa yhteistoiminta ja sen kehittämistä haastavista ja edistävästä tekijöistä Järvenpäässä

Yhteistoimintaa ja sen kehittämistä haastavia ja edistäviä tekijöitä Järvenpäässä

1. Yhdistys- ja yhteisötoimijoiden osalta yhteistoimintaan ja sen kehittämiseen vaikuttavat
 - yhdistysten monimuotoisuus, erilaiset tarpeet, käytännöt, toimintakulttuurit ja resurssit yhteistoiminnan voimavara ja haaste
 - toimintaedellytysten muutokset vaikuttavat yhteistoimintaan
 - yhdistysten joustavuus, verkostot ja kuntalaisten tavoittaminen sekä luottamus yhteistoimintaan yhteisen tekemisen voimavaroja
2. Kaupunkiorganisaatioissa yhteistoimintaa ja sen kehittämistä haastavia ja edistäviä tekijöitä
 - haasteena yhteistoiminnan hajanaisuus, lyhytjänteisyys, yksiköiden keskinäisen yhteistyön käytäntöjen erilaisuus, säästöpaineeet, toimimattomat järjestelmät ja keskeneräiset järjestelmämuutokset
 - yhteistoimintaa edistää monipuolinen ja arvostava yhteistoiminta, pitkät perinteet, kehittämistä tukevat ohjelmat ja käytännöt, osallisuustyö ja sen osaaminen, yhteistyö yli sektorirajojen, yhteistoiminnalliset kokeilut ja innostavat tulokset
3. Meneillään olevat kaupunkiorganisaation muutokset ja kehittämishankkeet vaikuttavat yhteistoimintaan
 - tilahallinnan ja avustuskäytäntöjen kehittäminen
 - kaupungin tilahallinta- ja tila-avustusten kehittäminen sekä tilakapasiteetin kasvu lisäävät yhteistoiminnan edellytyksiä
 - avustuspäätöksissä ja käytäntöjen kehittämisessä tärkeä ottaa huomioon yhdistysten kannanotot avustuskäytäntöjen kehittämiseen sekä tila-avustukset huomioon tulevissa avustuspäätöksissä
 - tilamuutokset sekä tilahallinta- ja varausjärjestelmien käyttöönotto edellyttävät selvitystyötä, neuvottelua, avointa päätöksentekoa, uusia sopimuksia ja tilajärjestelyjä onnistuakseen yhteistoimintaa tukevalla tavalla
 - tapahtuma- ja viestintäyhteistyön sekä yhdistysrekisterin kehittäminen
 - lisäävät yhteistoiminnan mahdollisuuksia ja edellytyksiä
 - edellyttävät käytännön työtä ja työn resursointia sekä uusien toimintatapojen käyttöönoton tukea ja seuranta
4. Muita yhteistoimintaa ja sen kehittämistä haastavia ja edistäviä tekijöitä
 - ajankohtaiset toimintaympäristön muutokset: lakimuutokset, kuntatalouden kehitys, sosiaali- ja terveystalouden muutokset sekä laajemmat yhteiskunnalliset muutokset
 - korona –pandemia vaikuttanut yhteistoimintaan ja kansalaistoiminnan edellytyksiin
 - yhteistoiminnan kehittäminen yleistynyt kunnissa ja kehittämisen työkaluja saatavilla
 - kaupungin erityispiirteet: esimerkiksi koko, tilojen kalleus, pitkät perinteet kulttuurikaupunkina
 - yhteistoiminnan luonne: monimuotoista ja monitoimijaista jatkuvasti muuttuvassa toimintaympäristössä, itsenäisiä ja keskenään erilaisia toimijoita, erilaisin resurssein ja erilaisissa riippuvuussuhteissa ja systeemisisä kokonaisuuksissa toimivia

9. YHTEISTOIMINTAMALLIN KEHITTÄMINEN JA LUONNOS

Yhteistoimintamallin kehittäminen aloitettiin tiedonkeruulla ja perehtymisellä Järvenpään yhteistoimintaan. Luonnosta on muokattu saadun palautteen pohjalta. Tavoitteena on, että yhteistoimintaa tehdään hyvän kertymisen kehällä eli tullaan tietoiseksi siitä, että koko ajan, kun tehdään jotain yhdessä, niin opitaan myös lisää yhteistyöstä ja yhdessä tekemisestä. Tätä yhteistä oppimista kannattaa myös tehdä näkyväksi, koska se on tulevan tekemisen ja muutosten voimavara.

9.1 Tiedonkeruu ja mallin muokkaus saadun palautteen pohjalta

Kehittämistyössä on kuultu yhteistoiminnan eri tahoja ja toimijoita ja mallia on kehitetty ns. tutkivan kehittämisen otteella. Tiedonkeruuta on tehty kehittävän arvioinnin työotteella (M.Patton, Developmental Evaluation, 2010). Tietoa on kerätty osallistamalla eri toimijatahoja yhteisen kehittämisen prosessiin ja koko ajan kertyvää tietoa on käytetty suuntaamaan kehittämistyötä vaihe vaiheelta. Lähtökohtana on, että tiedonkeruu on itsessään kehittämistyöhön osallistavaa tekemistä ja tuo samalla näkyväksi yhteistä kehitystyötä ja yhteisen oppimisen arvoa.

Eri toimijoiden näkökulmiin on perehdytty pääosin valmiita kaupunkiorganisaation keräämiä ja toiminnasta kertyneitä aineistoja hyödyntämällä (kyselyt, yhdistysten kuulemiset, työpajojen muistiot, pöytäkirjat, kehittämisraportit, suunnitteluasiakirjat, ohjelmat yms.). Uutta ja täydentävää aineistoa on kerätty osallistamalla strategiatyöpajoihin kevään 2022 aikana (osallistuva havainnointi) sekä haastatteleamalla Keski-Uudenmaan Yhdistysverkoston toiminnanjohtajaa, Keusoten erityisasiantuntijaa ja kahtatoista kaupungin viranhaltijaa. Muutamia on haastateltu useamman kerran. Näiden ohessa on koottu lukuisia aihepiiriin liittyviä eri tahojen lausumia talteen eri tilaisuuksissa ja työkokousten yhteydessä. Lisäksi on perehdytty muiden kuntien yhteistoiminnan malleihin, järjestöstrategioihin ja ohjelmiin sekä erilaisiin muiden valtakunnallisten järjestötahojen ja julkisten organisaatioiden kehittäjien ja toimijoiden raportteihin. Eri näkökulmista esitettyjä selontekoja ja kannanottoja on eritelty ja teemoiteltu sisällöllisiksi kokonaisuuksiksi (ks. Luettelo aineistoista ja lähteistä).

Kehittämistyötä ovat ohjanneet nämä tiedonkeruun pohjalta tehdyt erittelyt, eri tahojen painottamat teemat sekä pyrkimys suunnata yhteistoimintaa hyvän kertymisen kehälle. Yhteistoimintamallin luonnosta on muotoiltu kevään ja kesän 2022 aikana. Sitä on esitelty haastatteluissa ja työkokouksissa ja muokattu saadun palautteen pohjalta.

9.2 Yhteenvetona tiedonkeruusta yhteistoiminnan mallin arvoja koskevat lähtökohtaolettamukset

Eri tahojen puheenvuoroissa ja selonteoissa piiryy kuva yhteistoiminnasta kuntatasolla moninaisena toimijakenttänä, jossa keskenään erilaiset ja itsenäiset toimijat erilaisine riippuvuussuhteineen muodostavat kokonaisuutena systeemisen, historiallisen ja vaikutussuhteiltaan monimutkaisen toimijaverkoston. Tärkeänä nostettiin esiin julkisen päätöksenteon periaatteet sekä taloudellirationaalisuuden ja oikeudenmukaisuuden teemat. Erityisesti painottuivat kansalaistoimijuuden ja sen edellytysten turvaaminen, kansalaistoimijuutta tukevien resurssien jakoperusteet sekä palvelutuotannon tehokkuus ja uudelleenjärjestämisen tarve.

Yhteistoiminnan avoimuutta ja tasapuolisuutta korostettiin mallin luonnosta arvioitaessa. "On tärkeää, että yhteistoiminta on avointa, tasapuolista ja periaatteet näkyvillä ja että tämä malli tukee sitä ja avointa hallintoa". "Avoimuus, suvaitsevaisuus, vapaaehtoisuus, erilaisuuden kunnioittaminen, koska kaikki toimijat keskenään erilaisia. Siksi oltava avoin, kutsuva ja tilaa-antava

ja dialogikulttuuri”. Tärkeänä nähtiin, ettei yhteistoimintaa tehdä tai kehitetä sen itsensä takia, vaan vastataan kuntalaisten ja yhdistysten tarpeisiin. ”Yhteistoiminnan oltava arjessa elämistä ja ajankohtaisiin tarpeisiin vastaamista ja tuotetaan sitä mitä tarvitaan.” Yhteistoimintaan tarvitaan ”minimissään ihmiset ja tila, jossa voidaan tehdä ja oppia yhdessä.”.

Näiden teemojen ja saadun palautteen pohjalta on muotoiltu yhteistoimintamallin perustaa. Teemat näkyvät mallissa pyrkimyksenä palveluikäntöjen kehittämisen tarpeita ja päätöksenteon avoimuutta sekä osallistaa eri tahoja yhteiseen oppimiseen ja sen pohjalta tapahtuvaan jatkuvaan kehittämiseen, jolla turvataan uudistumisen edellytyksiä. Näin voidaan tukea sekä kansalaistoiminnan edellytyksiä sekä eri toimijatahojen taloudellirationaalista päätöksentekoa ja innovatiivisuutta. Kehittämisen taustaolettamuksena on ollut, että julkisen organisaation päätöksenteon rationaalisuutta ja palvelutuotannon tehokkuutta voidaan tukea yhdessä yhdenvertaisuuden ja oikeudenmukaisuuden tavoitteisiin pyrkimisen rinnalla. On eettistä olla tehokas ja esimerkiksi toiminnan arviointi on usein myös sen oikeudenmukaisuuden arviointia. Tämä lähtökohta voi myös auttaa pois tehokkuuden ja oikeudenmukaisuuden vastakkainasettelusta (vrt. esim. Sinervo 2012).

9.3 Tavoitteena yhteistoimintaa hyvän kertymisen kehällä - kaikki yhteinen tekeminen tuo lisäarvoa yhteistoiminnan ja kumppanuuksien näkökulmasta

Mallin suunnittelussa on lähdetty liikkeelle yhteistoiminnan prosessiluonteesta ja näkemyksestä, että kaikki yhteinen tekeminen on samalla yhteistyön oppimista ja lisäarvon kertymistä tulevan tekemisen voimavarana. Yhteisen tekemisen tuloksellisuuden ja sen näkyväksi tekemisen ymmärretään luovan kumppanuuden ja yhteiskehittämisen edellytyksiä (vrt. esim. Turpeinen 2016). Yhteistoiminnallinen ja yhdenvertaisuutta korostava toiminta- ja vuorovaikutustapa on ”jotain mitä opitaan yhdessä”, kuten yksi haastateltavista asian ilmaisi. Osallistavia toimintatapoja ja dialogisuutta harjoitellaan ja omaksutaan vähitellen pysyväksi osaksi käytäntöjä. Ja kuten toinen haasteltava painotti, on eri toimijoilla tähän erilaisia valmiuksia: ”Oppiminen vaatii aikaa ja uskoa omaan asiaan. Eri toimijat liittyvät ja tulevat mukaan omaan rytmisiin.”

Yhteisestä tekemisestä kertyy kokemusta, ratkaisuja ja yhteisiä käytäntöjä. Kun yhteisen oppimisen tulokset tehdään näkyväksi, se edistää osallistujien yhteisöllisyyden ja osallisuuden kokemusta, ja tulokset ovat luottamusta rakentava voimavara tulevissa muutoksissa. Tulosten kertyminen on hyvä saada osaksi myös kaupunkiorganisaation seuranta- ja vaikutusten arviointia. Seurantatieto palvelee julkiseen perustehtävään liittyvää tilintekovelvollisuutta, strategian toteutumisen arviointia sekä tulevaa päätöksentekoa ja tiedolla johtamista.

9.4 Kaupungin roolina aiempaa korostuneemmin verkostomaisen yhteistyön ja kumppanuuksien mahdollistaja ja tukija

Verkostoyhteistyötä ja sen mahdollisuuksia kaivataan yhdistyskentällä, sillä kaikki ovat itsenäisiä toimijoita ja systemaattinen verkostomaisen yhteistyön tarve korostuu etenkin resurssien kiristyessä. Kaupungilta toivotaan keskustelupaikkoja ja –mahdollisuuksia ja yhteistyön tukea, yhteisiä tilaisuuksia sekä foorumeita verkostoitumiseen sekä mahdollisuutta osallistua kaupungin kehittämiseen; suunnitteluun, päätöksentekoon ja päätösten toimeenpanoon. Kaupunki koetaan ”puolueettomaksi” ja ”koollekutsujan” roolin arvioidaan sopivan sille hyvin. ”Järjestöt eivät kilpaile keskenään, kun vuorovaikutuksen rakenne kannattelee ja on riittävän väljä.”, arvioi yksi haastatelluista. Dialogisen vuoropuhelun ja yhteiskehittämisen periaatteiden oppimisen yhdessä arvioidaan parhaiten tukevan ja luovan edellytyksiä yhteistoiminnalle ja verkostomaiselle yhteistyölle. Yhteistä oppimista on hyvä tehdä näkyväksi, jotta tunnustetaan sen arvo tulevan yhteistyön voimavarana.

9.5 Luonnos Järvenpään yhteistoimintamallista yhdistysten, yhteisöjen ja kansalaistoimijoiden kanssa

Mallissa yhteistoiminta esitetään jatkuvan oppimisen, osallistumisen ja yhteisen tekemisen myötä muotoutuvana ja hyvän kertymisen prosessina. Kokonaisuus muodostuu seuraavista yhteistoiminnan muodoista ja siihen on luonnosteltu myös vuoropuhelu yhteistoiminnan tulevasta kehittämisestä (Kuva 2.):

- yhdistysten ja kansalaistoiminnan avustukset (kohde-, toiminta- ja tila-avustukset)
- kaupungin tilatarjonta ja yhdistyksille vuokratut tilat (yhteiskäyttö)
- tilojen maksut ja taksat (maksuhojennukset ja maksuttomuusperusteet)
- tapahtumayhteistyö, viestintäyhteistyö, yhteishankkeet, yhdistysrekisteri, tapahtumakalenteri, verkostot, kumppanuudet
- muu mahdollinen toimintaedellytyksiä ja yhteistyötä tukeva toiminta
- osallistuminen kaupungin kehittämiseen ja päätöksentekoon
- vuoropuhelu yhteistoiminnan etenemisestä ja kehittämisestä.

Kuva 2. Luonnos Järvenpään yhteistoimintamallista yhdistysten, yhteisöjen ja kansalaistoimijoiden kanssa

Järvenpään nykyistä ja tulevaa yhteistoimintaa yhdistysten, yhteisöjen ja kansalaistoimijoiden kanssa

9.6 Yhteistoimintamallin hyödynnettävyys

Toimialariippumattoman ja yhteistä oppimista tavoittelevan yhteistoimintamallin hyödyllisyys on siinä, että se kokoaa ja tekee näkyväksi yhteistoiminnan kokonaisuuden sekä kansalaistoiminnan tuen muodot, periaatteet ja käytännöt ja tarjoaa tietoa ja alustan yhteiseen tekemiseen ja oppimiseen. Malli luo kansalaistoiminnan ja sen kehittämisen edellytyksiä, sillä se tekee näkyväksi ja arvostaa kansalaistoimijuuden mahdollisuuksia, tähänastista ja nykyistä kaupungin ja yhdistysten, järjestöjen, yhteisöjen ja kansalaistoimijoiden välisen yhteistyön moninaisuutta ja voimavaroja sekä suuntaa tekemistä ja vuorovaikutusta yhteiseen kehittämiseen. Se tukee kaupunkiorganisaation sisäisiä ja ulkoisia prosesseja (esimerkiksi perehdytystä,

lautakuntatyöskentelyä sekä yhteisöllisyyttä korostavien ohjelmien, kuten osallisuusohjelman toimeenpanoa). Kaupunkikeskitetty malli ylittää toimialojen ja hallintokuntien rajoja ja kokoaa yhteen eri toimijoita ja pyrkii käytäntöjen yhtenäistämiseen kaupunkiorganisaation sisällä. Se osoittaa pyrkimystä ja luo mahdollisuuksia aiempaa laajemmalle yhteistyölle ja kumppanuuksille ja näin onnistuessaan tukee systeemi- ja suhdeluottamusta ja luo ekosysteemisen ajattelun ja toiminnan edellytyksiä.

Malli tukee arkista työtä ja palvelee eri tahoja, toimintoja ja yhteistyötä, kun se palvelee tiedon lähteenä kansalaistoimijoita ja yhdistyksiä, kaupungin eri palvelualueita ja viranhaltijoita, verkostoja sekä muita yhteistyökumppaneita ja sidosryhmiä sekä kaikkia Järvenpään yhteistoiminnasta kiinnostuneita tahoja. Kaupunkitasoisesta ja toimialariippumattomasta yhteistoimintamallista sekä keskitetystä koordinaatiosta arvioitiin olevan hyötyä viranhaltijan ja yhdistystoimijan omassa perustehtävässä. "Kun yhdistysten ja järjestöjen tieto ja tiedonsaannin mahdollisuudet lisääntyvät, niin helpottaa yhdistystä sekä sitten myös viranhaltijan työtä". "Tällainen itselle myös hyvä kokonaisuus, ja periaatteet esillä, koska ei voi itse muistaa ulkoa kaikkea." Mallista arvioitiin olevan hyötyä myös perehdyttämisessä. Uudet yhdistystoimijat ja kansalaistoimijat, uudet viranhaltijat, uudet luottamushenkilöt sekä muut mahdolliset Järvenpään yhteistoimintaan perehtyvät kumppanit tai sidosryhmät voivat hyötyä siitä.

Malli tukee yhteistä oppimista, kun se pyrkii tekemään näkyväksi yhteistoiminnan osallistumisen ja yhteisen tekemisen myötä muotoutuvana prosessina. Malli ei itsessään ratkaise yhteistoiminnan haasteita, mutta tarjoaa kehittämisen tueksi kokonaiskuvan, joka auttaa hahmottamaan monimutkaisia vaikutussuhteita ja yhteistoiminnan voimavaroja, auttaa paikantamaan mahdollisia kehittämistarpeita yli toimiala- tai organisaatorajojen sekä ohjaa yhteisten kokemusten ja onnistumisten näkyväksi tekemiseen ja yhdessä oppimiseen.

9.7 Yhteenvetoa yhteistoimintamallin kehittämisestä ja luonnoksesta

Yhteenvetoa yhteistoimintamallin kehittämisestä ja luonnoksesta

1. Yhteistoimintamallin kehittämistä on tehty yhdessä

- yhdistys- ja yhteisötoimijoita sekä viranhaltijoita ja yhteistyökumppaneita selvittäen ja kuunnellen
- kaupungin strategiaan, päätöksiin sekä erilaisiin ohjelmiin tukeutuen
- lisäksi on hyödynnetty muiden kuntien yhteistoiminnan malleja ja kehittämistyön tuloksia

2. "Yhteistoiminnan oltava arjessa elämistä ja ajankohtaisiin tarpeisiin vastaamista"

- yhdessä vastataan akuutteihin muutoksiin ja kriiseihin sekä palvellaan kuntalaisia suunnitelmallisesti ja pitkäjänteiseen kehittämiseen perustuen

3. Tavoitteena mallintaa yhteistoiminnan kokonaisuutena ja yhteisen tekemisen ja oppimisen prosessina hyvän kertymisen kehällä

- oletamus, että kaikki yhteinen tekeminen on yhteistyön oppimista ja kerryttävät kokemusta, ratkaisuja ja yhteisiä käytäntöjä, jotka kaikki tuovat lisäarvoa yhteistoiminnan ja kumppanuuksien näkökulmasta
- yhteinen tekeminen, kokemukset ja aikaansaannokset on tärkeä tehdä näkyväksi ja käsitellä yhdessä, sillä yhteiset onnistumiset kasvattavat luottamusta ja innostavat jatkamaan
- seurantatieto palvelee myös kaupunkiorganisaation arviointia ja tulevaa päätöksentekoa

4. Kaupungin roolina aiempaa korostuneemmin verkostomaisen yhteistyön ja kumppanuuksien mahdollistaja ja tukija

- tätä tuetaan dialogisen vuoropuhelun ja yhteiskehittämisen periaatteita yhdessä oppimalla ja tätä oppimista yhdessä refleктоimalla

5. Yhteistoimintamallin hyödyllisyys

- tekee näkyväksi kaikille yhteistoiminnan osapuolille ja sidosryhmille yhteistoiminnan kokonaisuuden ja kansalaistoiminnan tuen muodot, periaatteet ja käytännöt Järvenpäässä
- yhdistys- ja yhteisötoimijoille hyötyä oman toiminnan tukena (tietoa, kokonaiskuva, tavoitteet, toimintatapa jne.)
- mallin suunnittelu ja toimeenpano osoittaa kaupunkiorganisaation arvostusta yhteistoimintaa kohtaan ja tuo sen merkitystä esiin
- tarjoaa ja kokoaa tietoa keskitetysti yli toimiala tai hallintokuntarajojen
- mallin käyttöönotto tukee kaupunkiorganisaation prosesseja (perehdytys, lautakuntatyöskentely, eri ohjelmien toimeenpano)
- malli niveltyy helposti osaksi muuta kansalaistoiminnan ja osallisuuden edistämistä Järvenpäässä

10. SUOSITUKSIA JA MAHDOLLISIA TYÖKALUJA YHTEISTOIMINNAN TUKEMISEEN JA MALLIN KÄYTTÖÖNOTTOON JA JUURUTTAMISEEN

Yhteistoiminta on Järvenpäässä ollut monimuotoista ja yhdistysten, yhteisöjen ja kansalaistoimijoiden toimintaedellytyksiä tukevaa. Kokonaisuuden näkyväksi tekeminen on itsessään yhteistoimintaa edistävää ja hyvä perusta rakentaa uutta yhdessä, koska se auttaa hahmottamaan yhteistoiminnan moninaisuuden.

Yhteistoiminnassa on paljon potentiaalia, jonka realisoitumista voidaan tukea aktiivisella implementaatiolla. Luvun loppuun on koottu vielä muutamia käytännön työkaluja tukemaan yhteistoimintaa. Esimerkiksi yhteistoiminnan vuosikello, seurantakäytäntöjen luominen ja avustuskriteerien toteutumisen ja avustuskelpoisuuden tarkistuslistat voisivat helpottaa käytännön työtä. Yhdistysten keskinäiseen yhteistyöhön ja verkostoitumiseen voidaan kannustaa esimerkiksi tekemällä yhteishankkeita paremmin näkyväksi ja ohjaamalla niihin avustuskriteerien avulla.

10.1 Mallin luonnoksen esittely ja yhteinen jatkokehittäminen yhdessä yhdistys- ja yhteisötoimijoiden kanssa

Yhteistoimintamallin luonnos ja kutsu tulevaan yhteiskehittämiseen esitettiin alustavasti yhdistysillassa alkukesästä 2022. Elokuun yhdistysillassa kokoonnuttiin yhdessä luonnoksen äärelle ja samalla selvitettiin pääpiirteittäin tässä raportissa esitetyjä tiedonkeruun tuloksia. Vastaanotto oli vaihtelevaa. Yhteistoiminta ja sen kehittäminen eivät ehkä puhuta, jos yhdistyksen edustaja esimerkiksi pelkää tilojen tai muiden toimintaedellytysten menetystä kaupungin taholta. Kaikissa yhdistyksissä ei välttämättä kaivata laajempaa yhteistyötä tai yhteistyötä säädellään vahvasti esimerkiksi kattojärjestöjen toimesta. Yhteistoiminnasta ja yhteistyön edistämisestä innostuneet arvioivat puolestaan yhteistoiminnan kehittämisspyrkimyksiä hyviksi. Monet innostuivat ja kannattivat tässä raportissa esitetyistä suosituksista ja ehdotuksista arjen työtä helpottavista työkaluista.

Yhdistysillan esitys yhteistoimintamallin luonnoksesta, yhteenvedot ryhmien pohdinnoista sekä selvitystyön raportti lähetetään tilaisuuden osallistujien lisäksi kaikille jakelussa oleville yhdistyksille ja yhteisöille tiedoksi. Keski-Uudenmaan Yhdistysverkosto on lupautunut käsittelemään ja työstämään mallin luonnosta syksyn 2022 aikana omassa yhdistysverkoston työpajassa yhdessä sote-yhdistysten kanssa. Mallin ja työkalujen yhteistä kehittämistä jatkettaneen saadun palautteen pohjalta kaikkien yhdistys- ja yhteisötoimijoiden kanssa.

10.2 Yhteistoimintamallin juurruttaminen kaupunkiorganisaation rakenteeseen ja prosesseihin

Mallia on esitelty kaupunkiorganisaation henkilöstölle haastattelujen ja työkokousten yhteydessä kevään 2022 sekä Hyvinvoinnin palvelualueen laajennetulle johtoryhmälle elokuussa. Myöhemmin syksyllä luonnosta ja tämän selvityksen tuloksia esitellään kaupungin johtoryhmälle. Mallin kehittäminen jatkuu yhteistoiminnan merkeissä sekä yhdistys- ja yhteisötoimijoiden kanssa että kaupunkiorganisaatiossa työskentelevien kesken.

Yhteistoimintamallin juurtuminen osaksi kaupungin nykyistä strategiaa ja yhteisen oppimisen tapoja ja tiloja edellyttää kaupungin ylemmän johdon tukea ja mallin kytköstä strategiaan sekä soveltuviin ohjelmiin ja toimintasuunnitelmiin. Näin osallisuutta ja yhteistoimintaa tukevat toimintatavat muodostuvat osaksi kunkin asianomaisen arkityötä ja perustehtävää, eikä niitä "ulkoisteta" jonkun toisen tehtäväksi tai omaksi palvelukseen organisaation sisällä. Kaupungilla on jo monenlaisia sisäisiä yhteisen oppimisen tapoja ja tiloja, joihin myös nyt kehitteillä oleva yhteistoiminnan malli voidaan liittää. Tällaisia ovat esimerkiksi Osallisuusohjelma sekä Hyvinvointi

ja turvallista arkea-suunnitelma, jossa yhdistykset, yhteisöt ja kansalaistoimijat on määritelty myös yhdeksi yhteisten päätösten toimeenpanijaksi. Soveltuvien osien mallia voitaneen hyödyntää esimerkiksi uusien viranhaltijoiden ja luottamushenkilöiden perehdytyksessä.

10.3 Yhteistoiminnan toimijakentän moninaisuuden, katveiden ja potentiaalinn tunnistaminen

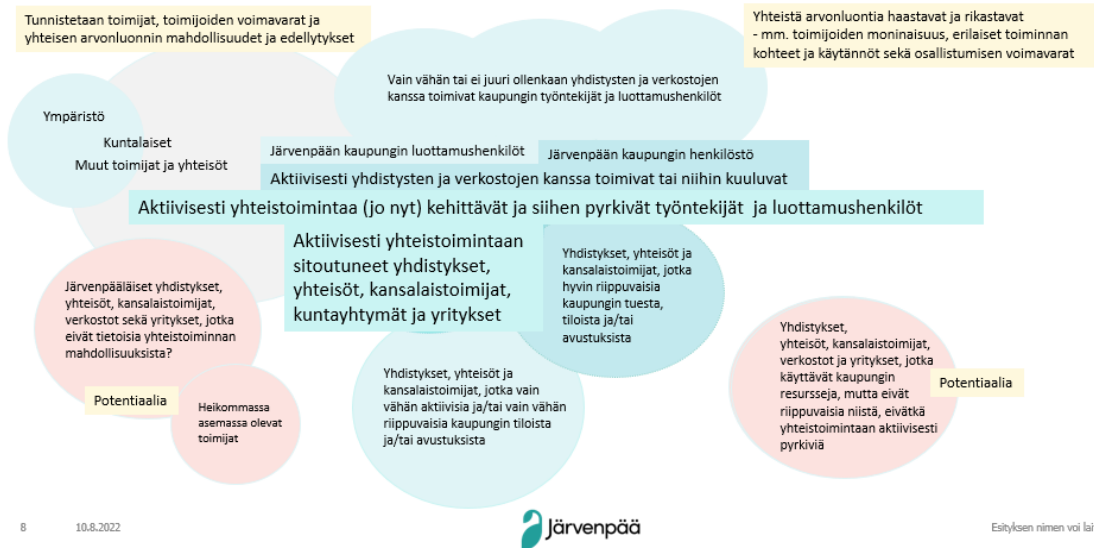
Yhteistoiminnan toimijakenttä on moninainen. On toimijoita ja toimijatahoja, jotka ovat esimerkiksi yhteistoiminnassa aktiivisia tai passiivisia ja satunnaisesti, silloin tällöin tai säännöllisesti toimintaan osallistuvia. On oman toimialansa tai yhdistyksensä puitteissa toimivia sekä paikallisesti, alueellisesti tai valtakunnallisesti toimivia verkostotoimijoita. Toiset ovat yhteistoiminnan mahdollisuuksista tietoisia, toiset siitä innostuneita ja jotkut yhteistoimintaa osaavia ja osallistavia käytäntöjä aktiivisesti edistäviä toimijoita. Toiset ovat puolestaan vähemmän yhteistoiminnallisia ja/tai yhteistoiminnan mahdollisuuksista tietoisia. Toimijat voivat olla taloudellisessa riippuvuussuhteessa toisiinsa ja esimerkiksi jotkut yhdistykset, yhteisöt ja kansalaistoimijat voivat olla toiminnassaan kaupungin tiloista tai avustuksista hyvinkin riippuvaisia. Taloudelliset riippuvuussuhteet voivat muuttua ja niiden merkitys vaihdella. Ne luovat yhteistoiminnan edellytyksiä, kuten vuorovaikutussuhteita, mutta myös mahdollisia jännitteitä, kuten avustuksenantajien ja saajien asemaan liittyvän eriarvoisuuden, sekä muovaavat osapuolten vuorovaikutusta ja toimintakäytäntöjä.

Aktiivisten toimijoiden katveeseen jää helposti lukuisa määrä merkityksellisiä toimijoita. Potentiaalia on tärkeä tunnistaa ja pyrkiä tavoittamaan heitä, jotka eivät vielä mukana tai aktiivisia, ettei menetetä vähemmän osallistuvien tietoa, osaamista ja kokemusta. Kuinka löydetään ja innostetaan uudet yhdistykset yhteistoimintaan mukaan? Miten motivoitetaan kumppanuuksiin? Kutsutaanko luottamushenkilöitä mukaan? Lukuisat kuntalaiset voivat olla kiinnostuneita kansalaistoiminnasta, mutta eivät välttämättä perinteisestä yhdistystoiminnasta. Kuinka heidät tavoitetaan? Kuinka turvataan heikommassa ja haavoittuvassa olevien tuki ja osallistumisen mahdollisuudet? Tavoitellaanko yrityksiä mukaan yhteistoiminnan kehittämiseen?

Käytännön ideoita yhdistyskentän voi ammentaa esimerkiksi Järvenpään kaupungin yritys yhteistyöstä. Uusille yrityksille lähetetään tervehdys A5-postikorttina, jossa yritys yhteistyön vastuuhenkilöiden kuvat ja yhteystiedot ja kaikille yrityksille lähetetään säännöllisesti uutiskirjeet. Uutena toimintana on otettu käyttöön yhteiseen tekemiseen kokoavat toimialakohtaiset klusterit, josta on saatu hyviä kokemuksia. Esimerkiksi metallialan klusteri kokoontuu noin neljä kertaa vuodessa ja tapaamisissa kohtaavat paikalliset alan yrittäjät, palveluntarjoajat, oppilaitokset ja muut mahdolliset alan yrittäjiä hyödyttävät toimijat.

Kuva 3. Yhteistoiminnan toimijakentän moninaisuuden, katveiden ja potentiaalin tunnistaminen

Yhdessä kohti yhteistoiminnan ekosysteemiä Järvenpäässä kaupungin, yhdistysten, yhteisöjen, kansalaistoimijoiden, kuntayhtymien, luottamushenkilöiden ja yritysten kanssa

8

10.8.2022

Esityksen nimen voi laittaa tänne

10.4 Uusien toimijoiden innostaminen mukaan ja osallistavat menetelmät kohtaamisiin

Toimijakenttään sisältyy paljon yhteistoiminnallista potentiaalia, jonka realisoitumista on hyvä tukea. Erilaisten toimijoiden tarpeiden ja toiveiden kuuleminen ja yhteensovittaminen yhteistoimintaa edistävällä tavalla edellyttää avointa vuorovaikutusta sekä osallistavaa ja yhteiseen kehittämiseen perustuvaa työtä. Yhteistoimintaa mahdollistavat hyvä tiedonkulku, avoin vuorovaikutus sekä turvalliset ja innostavat kohtaamiset, osallistavat käytännöt ja yhteinen tekeminen. Yhteistä oppimista, kokeiluja ja onnistumisia on hyvä tehdä näkyväksi sekä aktiivisesti juurruttaa hyväksi havaittuja toimintatapoja.

Yhteistoimintaan liittyvien ajatus- ja toimintamallien muutoksen tueksi on hyvä suunnitella vaihe vaiheelta, kuinka yhteistä tekemistä koordinoidaan ja toimijat osallistetaan yhteiseen tekemiseen. Useat haastateltavat painottivat, kuinka yhteiset tapaamiset on tärkeä valmistella hyvin. Osallistavien vuorovaikutusmenetelmien käyttöä yhteisissä tapaamisissa sekä esimerkiksi työparityöskentelyä suositeltiin hyväksi ja toimivaksi työskentelytavaksi, kun toimijat ovat keskenään hyvin erilaisia. Yhteistoiminnan on tärkeää olla riittävän avointa, yhteenkuuluvuutta tukevaa ja vaikutusmahdollisuuksia tarjoavaa, jotta osallistuminen on turvallista, mielekästä ja merkityksellistä. "Yhdistystoimijoille on tärkeä päästä mukaan kehittämään, ei vain lausumaan näkemyksiä päätöksistä". Toimintamalli, joka tekee näkyväksi onnistumiset ja jatkuvan kehittämisen ja yhteisen oppimisen mahdollisuudet, innostaa osallistumaan ja jatkamaan.

10.5 Yhteistoimintaa edistävän työn ja poikkihallinnollisen toimialarajat ylittävän yhteistyön resursointi kaupunkiorganisaatiossa

Yhteistoiminnan mallin ja sitä tukevien toimintatapojen vakiintuminen osaksi toimijakentän ja kunkin oman tekemisen käytäntöjä edellyttää aktiivista juurruttamista kaupunkiorganisaation rakenteisiin ja prosesseihin. Johdonmukaisuuden ja jatkuvuuden turvaamiseksi yhteistoiminnan malli on tärkeä kiinnittää osaksi muuta kaupungin keskitettyä kehittämistä ja strategisia ohjelmia.

Kokonaisuuden toimialariippumaton kehittäminen edellyttää yhteisen tietopohjan vahvistamista ja kehittämistä vastaavien henkilöiden nimeämistä, työajan resursointia sekä tehtävistä, rooleista ja vastuista yhdessä sopimista. Viranhaltijoiden keskinäisen yhteistyön koordinointi on hyödyllistä, sillä yksiköiden toiminta, tavoitteet ja käytännöt sekä viranhaltijoiden tehtävät ja työnkuvat poikkeavat toisistaan. Kokonaisuutta koordinoimalla voidaan vahvistaa osallisuustyötä, edistää järjestöyhteistyön selkeyttä ja johdonmukaisuutta ja tiedonkulun parantumista ja se auttaa välttämään esimerkiksi tapahtumien päällekkäisyyksiä.

Jotkut viranhaltijat edistävät jo työkseen yhteistoimintaa eri kansalaistoimijoiden kanssa. Toiset viranhaltijat ovat puolestaan työssään tekemisissä yhdistysten, yhteisöjen ja kansalaistoimijoiden kanssa hyvin toisenlaisessa roolissa ja jotkut kohtaavat heitä satunnaisesti tai eivät lainkaan. Osallistamisen ja yhteiskehittämisen osalta useilla järjestökentän kanssa toimivilla viranhaltijoilla on dialogisten vuorovaikutusmallien ja yhteiskehittämisen osaamista, jota on mahdollista ja mielekästä hyödyntää yhteistoiminnan kehittämisen tukena. Tällaista osaamista kaupunkiorganisaatiossa myös lisätään parhaillaan henkilöstökoulutuksena. Tämä hyödyttää myös yhteistoiminnan kehittämistä.

Tiedonkulkua ja kansalaistoimijoiden palvelua parantamaan on hyvä koota ja listata kaupunkiorganisaation eri yksiköissä yhdistysten, yhteisöjen ja kansalaistoimijoiden kanssa toimivat yhteyshenkilöt ja heidän vastualueensa. Yhteistoiminnan ja sen edistämisen kokonaisuus ja vastuuhenkilöt on hyvä koota sähköiselle alustalle kokonaisuudessaan yhdelle sivulle ja tietoa etsivää ohjaavalla tavalla, jotta tietoa etsivä löytää tarvitsemansa helposti. Yhdistyksiä, yhteisöjä ja kansalaistoimijuutta palveleva kokonaisuus on hyvä tehdä näkyväksi ja se voidaan koota linkeineen sähköiselle alustalle ja yhdelle sivulle tavoitellen ns. "yhden luukun periaatetta". Yhteistoiminnan tuloksia ja edistymistä on tärkeä tehdä näkyväksi yhdessä viestinnän kanssa.

Yhdistysten tilojen ja tila-avustuskäytäntöjen muutoksiin on tärkeä varata resursseja sekä koordinoita yhteistyötä kaupungin tilaomistuksen kanssa, jotta tulevat muutokset toteutuvat yhteistoimintaa tukevalla tavalla.

10.8 Yhteistoiminnan kokonaisuuden koonti sähköisellä alustalla yhdelle sivulle

Yhteistoiminnan kokonaisuus on ehdotettu koottavaksi sähköiselle alustalle ns. "yhden luukun periaatteella" eli kaikki tarvittavat linkit kootaan yhdelle sivulle. Esteettömyyttä tukevat ohjauskäytännöt ovat verkkosivuilla suositeltavia kansalaistoiminnan edistämiseksi, esimerkiksi selkeitä kysymyksiä ohjaamaan sivulla kävijää. Sivuarkkitehtuurin yhdenmukaisuus kaupungin eri palveluyksiköiden välillä edistää kuvaa yhteistoiminnasta johdonmukaisena kokonaisuutena.

Yhteistoiminnan yhteyshenkilöiden tietojen koonti- ja esitystapaan liittyen ehdotettiin, että mallina ja pohjana voitaisiin käyttää esimerkiksi sote-yhteistyössä parhaillaan tehtäviä kuntakortteja. Kuntakortissa mainitaan sote-yhteyshenkilöiden työnjako, roolitus ja yhteystiedot. Myös kuvaa on toivottu liitettäväksi yhteystietojen yhteyteen.

Kuva 5. Yhteistoiminnan kokonaisuuden koonti sähköiselle alustalle yhdelle sivulle

10.9 Yhteistoiminnan vuosikello

Yhteiskehittämisen ja palvelumuotoilun periaatteilla voitaisiin muokata toimijoiden yhteiseen käyttöön esimerkiksi yhteistoiminnan vuosikello tai vastaava kalenteri, johon päivitetään yhteistoiminnan tärkeät päivämäärät ja linkit. Tällaisia ovat esimerkiksi avustuksiin liittyvät päivämäärät linkeineen (haku, päätös, raportointi), tilahakuihin liittyvät päivämäärät linkeineen, tapahtumakalenteri ja isoimmat yhteiset tapahtumat Järvenpäässä, osallistumismahdollisuudet kaupungin kehittämiseen, päätöksentekoon ja toimeenpanoon sekä muita mahdollisia yhteistä tekemistä ja kansalaistoimijuutta tukevia linkkejä ja tilaisuuksia. Osallistujat voisivat lisäksi ideoida ja jakaa keinoja, joilla omaksua tiedontuottaminen ja hyödyntäminen yhteiselle alustalle ja vuosikelloon osaksi omaa arkityötä. Yhteistoiminnan vuosikello voitaisiin liittää kaupungin sähköiselle alustalle sekä linkittää tai yhteensovittaa muun muassa Osallisuusohjelman Osallisuuden vuosikelloon.

10.10 Yksinkertainen alusta yhteistoiminnan ja yhteisen oppimisen seurantaan

Yhteinen tekeminen ja aikaansaannokset on tärkeä tehdä näkyväksi. Luottamus kasvaa yhteisen tekemisen mielekkyyteen ja onnistumiset innostavat jatkamaan. Yhteistä oppimista ja vaikuttavuuden arviointia tukemaan olisi tärkeä pohtia yhdessä mikä on minimi seurantatieto, josta olisi hyötyä arvioinnissa ja resursointia koskevassa päätöksenteossa - ja jonka raportointiin kaikki toimijat voivat sitoutua. Esimerkiksi yhteistoiminnan tapahtumien ja osallistujien määrä sekä palautemahdollisuuden järjestäminen. Tiedonkeruun ja käsittelyn tueksi sovitaan säännöllinen seurantakäytäntö: missä, milloin ja miten käsitellään yhdessä kerättyä tietoa niin, että se hyödyttää kaikkia tahoja mahdollisimman monipuolisesti.

10.11 Avustuskriteerien toteutumisen ja avustuskelpoisuuden arvioinnin tarkistuslistat

Sekä avustuksia hakevien että avustuksista päättävien työtä voisi helpottaa, jos he voisivat arvioida avustuskelpoisuutta sekä avustuskriteerien ja painopisteiden täyttymistä mahdollisimman yksinkertaisten ja selkeiden arviointilistojen avulla. Tilaa tulisi jättää täsmennyksille ja perusteluille

miksi jokin kriteeri ei ehkä täyty tai täytty vain osittain. Tarkistuslistat helpottaisivat avustuksen hakijaa tekemään hakemusta ja avustuksen saajaa raportoimaan täsmällisesti sovitut asiat sekä täsmentämään tarvittavia kohtia. Avustusta myöntävää tai seuranta tekevää arvioijaa tarkistuslistat helpottavat omassa työssään ja lisätäsmennykset auttavat ymmärtämään ja ottamaan huomioon kunkin avustushakijan tai tilanteen erityispiirteitä.

Tarkistuslistat rajaavat ja tekevät näkyväksi harkinnanvaraiset osiot. Lomakkeista kertyvä yhteismitallinen ja täsmennyksistä kertyvä erityinen ja yhteismitaton tieto auttavat tiedolla johtamista luomalla kokonaiskuvaa kokonaisuudesta sekä osoittamalla arviointikriteerien toimivuutta käytännössä. Kertyvän tiedon avulla voi tarvittaessa suunnata arviointikriteerien päivitystä.

10.12 Yhdistysten, yhteisöjen, verkostojen ja kansalaistoimijoiden keskinäisen yhteistyön tuki

Yhdistykset, yhteisöt ja kansalaistoimijat ovat keskenään hyvin erilaisia. Kaikkien toimijoiden keskinäisen yhteistyön resursointi on hyödyllistä, sillä yhteishankkeet mahdollistavat resurssien jakoa ja uusia kokeiluja. Osa toimijoista on pieniä ja toimii vähin resurssein, jolloin yhteistyö voi lisätä oleellisesti toiminnassa tai sen kehittämisessä tarvittavia voimavaroja. Esimerkiksi tilojen yhteiskäytöllä on mahdollista saavuttaa kustannussäästöjä.

Yhdistysten keskinäisen yhteistyön lisäksi toiminnan monimuotoisuutta yli toimialarajojen voidaan tukea tekemällä sitä vahvemmin näkyväksi ja kannustamalla siihen yhteisillä foorumeilla sekä ohjaamalla epäsuorasti esimerkiksi avustusten arviointikriteerien muodossa. Esimerkiksi yhte-toiminnassa voidaan järjestää toimintaa, joka yhdistää kulttuuria ja liikuntaa ja jolla tavoitellaan eri ikäisiä ja eri kohderyhmiä yhteiseen tekemiseen. Verkostojen aktiivinen tuki ja osallistaminen on tärkeää yhteistoiminnan vaikuttavuuden varmistamiseksi, koska verkostot tavoittavat lukuisia toimijoita lisää.

10.13 Yhteenveto suosituksista ja mahdollisista työkaluista yhteistoimintamallin käyttöönoton ja vakiintumisen tueksi

Suosituksia ja mahdollisia työkaluja yhteistoimintamallin käyttöönottoon ja juurruttamiseen

1. Mallin luonnoksen esittely ja yhteinen jatkokehittäminen yhdessä yhdistys- ja yhteisötoimijoiden kanssa
2. Mallin juurrutus kaupunkiorganisaation rakenteeseen ja prosesseihin
 - organisaation johdon tuki yhteistoiminnan suunnitelmalliselle kehittämiselle sekä kytkös strategisiin ohjelmiin ja toimintasuunnitelmiin
3. Yhteistoiminnan moninaisen toimijakentän, potentiaalin ja katveiden tunnistaminen
 - vähemmän aktiiviset? uudet yhdistykset? heikommassa asemassa olevat? luottamushenkilöt? yritykset? muut yhteisöt?
 - kaikki kuntalaiset ja kunnassa toimivat merkityksellisiä ja omaavat yhteistoiminnan ja sen edistämisen näkökulmasta tärkeää tietoa, osaamista ja kokemusta sekä muita mahdollisia resursseja
4. Uusien toimijoiden innostaminen mukaan ja osallistavat menetelmät kohtaamisiin
5. Yhteistoimintaa edistävän työn ja poikkihallinnollisen yhteistyön resursointi
 - yhteyshenkilöiden koonti ja yhteistoiminnan kehittäjien nimeäminen
 - työaika yhteistoimintaan ja sen kehittämiseen
 - yhteisen oppimisen tiloja ja mahdollisuuksia sekä suunnitelmallista yhteisen tietopohjan ja toimintakäytäntöjen rakentamista
6. Yhteistä hyvää tukevien käytäntöjen omaksuminen omaan työhön
 - tunnistetaan ja jaetaan omaan ja yhteiseen työhön liittyvä yhteistoiminnan hyötyjä sekä keinoja, joilla on muutettu työkäytäntöjä
7. Kaupunkiorganisaation keskeneräisten kehittämishankkeiden toteutus yhteistoimintaa edistävällä tavalla
8. Yhteistoiminnan koonti sähköiselle alustalle "yhden luukun periaatteella"
9. Yhteistoiminnan vuosikello
 - tärkeät päivämäärät, vastuuhenkilöt ja linkit yhdelle verkkosivulle
 - tilojen ja avustusten haku, päätökset, raportointi

- tapahtumakalenteri, osallistumismahdollisuudet kaupungin kehittämiseen ja muut yhteiset tapahtumat

10. Alusta yhteisen oppimisen ja yhteistoiminnan seurantaan

- mahdollistetaan yhteinen tekeminen ja tehdään näkyväksi yhteistoiminnan aikaansaannokset ja onnistumiset
- kerätään ja hyödynnetään seurantatietoa ja palautteita

11. Avustuskelpoisuuden ja kriteerien toteutumisen tarkistuslistat avustuksen hakijan ja myöntäjän työtä helpottamaan

- tilaa täsmennyksille, joka tekee näkyväksi erityispiirteet ja harkinnanvaraisen osion ja tukee avustuskäytäntöjen kehittämistä

12. Tuetaan yhdistysten ja yhteisöjen ja kansalaistoimijoiden keskinäistä yhteistyötä ja verkostoitumista

- mahdollistetaan kohtaamisia ja yhteistä tekemistä
- tehdään näkyväksi uusia ryhmittymiä ja viestitään onnistumisista
- ohjataan yhteiseen tekemiseen epäsuorasti esimerkiksi avustuskriteerien avulla

AINEISTOT JA LÄHTEET

Järvenpään kaupunkia koskeva aineisto ja lähteet

Viranhaltijoiden haastattelut (12 henkilöä), muut keskustelut ja kokousmuistiinpanot, Keski-Uudenmaan Yhdistysverkoston toiminnanjohtajan sekä Keusoten erityisasiantuntijan haastattelu sekä yhteistoimintamallin luonnoksen arvioinnit eri tahojen kanssa keväällä 2022.

Kevään 2022 yhdistysyhteistyö ja Järvenpään kaupungin strategian päivitys yhdessä yhdistysten kanssa. Esitykset ja muistiinpanot kokoontumisista 17.2., 7.4. ja 24.5. sekä osallistuva havainnointi paikan päällä.

Hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelma 2022-2025. Järvenpään kaupunki.

Hyvää elämää ja toimivaa arkea Järvenpäässä. Hyvinvointisuunnitelma vuosille 2020-2021. Järvenpään kaupunki.

Järvenpään kaupungin yhteistyö kolmannen sektorin kanssa 2013. Yhteistoiminnan kehittämistyön raportti. Koonnut Mikaela Helin 28.11.2013.

Kaupungin omistamien kiinteistöjen vuokrausperiaatteet ja hakuprosessi. Kaupunginhallitukset kokouspöytäkirjat. 2019.

Lausunnot Järvenpään kaupungin avustuskriteereistä (2020) sekä näistä tehty yhteenveto toimijoittain koostettuna. Viranhaltijoiden työpaperi.

Osallisuus Järvenpään kaupungissa. Osallisuusohjelma. 2021. Järvenpään kaupunki.

Sivustakatsojasta osalliseksi – turvallista kotoutumista Järvenpäässä. Kotoutumisen edistämisen ohjelma 2022-2024.

Tilahallinnan kehittämisprojektin tavoitteet ja tilannetiedotus. Sinetti. 2022.

Tilat ja yhdistykset palveluverkossa –tilaisuuksien muistiot ja materiaalit. Tilaisuudet 1.11.2021, 9.12.2021 ja 3.2.2022.

Yhdistyskysely 2020. Järvenpään kaupungin hyvinvoinnin palveluverkkosuunnitelman valmistelu vuosille 2022-2035. Peruseraportti.

Yhdistysten käytössä olevien tilojen tulevista muutoksista tehty vaikutusten ennakoarviointi (EVAUS) 2022.

Muut lähteet ja aineistot

Helsingin kaupunki (2022). Kaupunginhallituksen sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoiminnan uudistusjaosto. Esityslista 30.5.2022. Helsingin kaupunki.

Kaupunki mahdollistajana. Hyvinkään kaupungin hyvinvointipalveluiden selvitys hyvinkääläisten sosiaali- ja terveysalan yhdistysten suorasta ja epäsuorasta avustamisesta. Kulttuuri ja hyvinvointipalvelut 7.2.2022. Hyvinkää [fileshow \(hyvinkaa.fi\)](http://fileshow.hyvinkaa.fi)

Kohti avointa ja koordinoitua järjestöjen yhteistyötä. Kumajan järjestökyselyn loppuraportti 2020.

Koskelainen H (2022). Hyvinkään kaupungin ja hyvinkääläisten sote-yhdistysten välisen yhteistyön nykytilanne ja tulevaisuus. Johtamisen ja talouden tiedekunta Pro gradu -tutkielma.

Kumppanuusverkosto. <https://www.kumppanuusverkosto.fi/tietopankki/>

KUNTALAKI (410/2015) 22 § Osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet

KUUMA-kuntien kumppanuustyökälyt 2015 https://sosiaalitaivo.fi/wp-content/uploads/2021/02/kuumaseudun_kumppanuustyokalut.pdf

Mäenpää P & Faehnle M (2021). Neljäs sektori - kuinka kaupunkiaktivismi haastaa hallinnon, muuttaa markkinat ja laajentaa demokratiaa. Vastapaino, Tampere.

Patton M (2011) Developmental evaluation. Applying complexity concepts to enhance innovation and use. New York: The Guilford Press.

Ruuskanen P, Jousilahti J, Faehnle M, Kuusikko K, Kuittinen O, Virtanen J, & Strömberg L (2020). Kansalaisyhteiskunnan tila ja tulevaisuus 2020-luvun Suomessa. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2020:47.

Sinervo L-M, Meklin P & Vakkuri J (2012). Oikeudenmukainen kuntatalous. Teoksessa: Inhimillinen kuntatalous: Kunnallistalouden emeritaprofessori Tuija Rajalan juhlakirja, 75–84. Toim. Lotta-Maria Sinervo & Jarmo Vakkuri. Tampere: Tampereen yliopisto.

[Sosiaalibarometri 2022 - SOSTE](#)

Suomen Kotiseutuliitto. Tietopankki. <https://kotiseutuliitto.fi/tietopankki/yhdistykset-ja-kunnat-kulttuurikumppaneina/toimivaa-yhteistyota/kumppanuuden-kompastuskivet/>

TEAviisari. THL <https://teaviisari.fi/teaviisari/fi/index>

Turpeinen M (2016) Edistetään terveyttä työpaikoilla yhteistoimin. Työterveyslaitos. Juvenes Print. Tampere.

Valtakunnallinen kuntakysely (2021). MDI. <https://www.mdi.fi/kuntakysely/>

Valtakunnallinen toimeksi.fi -verkkopalvelujen kokonaisuus <https://www.toimeksi.fi/>

Virtanen, P. & Stenvall, J. (2019). Julkinen johtaminen (2., uudistettu laitos.). Tietosanoma.

Yhdistykset toteuttamassa itseään-ja palvelemassa yhteiskuntaa. Handbook. (2013). Kolmas lähde. Allianssi ry. [HANDBOOK Yhdistykset toteuttamassa itseä \(2\).pdf](#)

Lisäksi on mallin kehittelyn tueksi perehdytty useiden muiden kuntien järjestöstrategioihin, ohjelmiin ja avustuskäytäntöihin.